

Oddíl třetí

DODATKY

„Prosím tě, matinko, řekni mu, co chceš, jen ho od-
bud! Věř mně, že toho člověka zrovna nenávidím!”

„A proč, Albínko? Já myslím, že mámo to, že není
právě zámožným —“

„Může být, může být! — mně ale protivným a
nevím ani sama proč. Schází mi jeho slova, abych vy-
jádřila, co o něm myslím; nejsem si toho ani sama ještě
vědoma. Zdá se mně, že musí být velmi ztý a lehkomyšlný
člověk. Jeho obličej je tak přímý, a přece se tak po-
divně tváří, jako by se každému posmíval, každého za
blázna měl a každý mu přišel hloupý a jednohubý
byl. Mně je úzko, když na mne promluví. Musím se
tomu věru divit, že se o mne uchází! Zřejmě si myslí,
že mne velmi poctil!”

„Co mi ale řeknu, dítě? Ty každého odbýváš, a jsi
přece už dvacet let. Děvče, léta ubíhají —“

„Při každém spíše uposlechnu, matinko, než při tom.
S čím bych byla manejšvýš nešťastná! — Vidíš ho,
matinko? — tamhle jde. — Každý jeho krok je aro-
gantní. Jeho chůze je tak nedbale pyšná, že — mu a po-
souvá se jí? Vždyť má každého za blázna! Našemu
stryčku, jenž je přece onětiním radou, tamhle u jeho
sotva za pozdravení poděkoval, a teď zase smeknul před
naším domovníkem jako před nějakým knížetem! —
Zanečtil k nám, a přece se nedívá do oken, aby zbytečně
pozdravil nemusel. Prosím tě, jen jsi brzo odívej!”

A slečna Albína mrzutě hodila hlavou o zpěta
ještě jednou prosebně své modré oči na matku.

Bylo to překrásné modré oko! Nebylo ani tmavé, jako
bývá letní nebe, takové tmavomodré nebe nás často při-

„Prosím tě, matinko, řekni mu, co chceš, jen ho odbud! Věř mně, že toho člověka zrovna nenávidím!“

„A proč, Albínko? Já myslím, že mimo to, že není právě zámožným —“

„Může být, může být! — mně je ale protivným a nevím ani sama proč. Scházejí mně slova, abych vyjádřila, co o něm myslím; nejsem si toho ani sama ještě vědoma. Zdá se mně, že musí být velmi zlý a lehkomyšlný člověk. Jeho obličej je tak přísný, a přece se tak podivně tváří, jako by se každému posmíval, každého za blázna měl a každý mu příliš hloupý a jednoduchý byl. Mně je ouzko, když na mne promluví. Musím se tomu věru divit, že se o mne uchází! Zajisté si myslí, že mne velmi poctil!“

„Co mu ale řeknu, dítě?! Ty každého odbýváš, a jsi přece už dvacet let. Děvče, léta ubíhají —“

„Při každém spíše uposlechnu, matinko, než při tom. S tím bych byla nanejvýš nešťastná! — Vidíš ho, matinko? — tamhle jde. — Každý jeho krok je arogantní. Jeho chůze je tak nedbale pyšná, že — nu a pozorovala jsi? Vždyť má každého za blázna! Našemu strýčku, jenž je přece oučetním radou, tamhle u rohu sotva za pozdravení poděkoval, a teď zase smeknul před naším domovníkem jako před nějakým knížetem! — Zaměřil k nám, a přece se nedívá do oken, aby zbytečně pozdravit nemusel. Prosím tě, jen jej brzo odbud!“

A slečna Albína mrzutě hodila hlavičkou a upřela ještě jednou prosebně své modré očko na matku.

Bylo to překrásné modré oko! Nebylo tak tmavé, jako bývá letní nebe, takové tmavomodré nebe máš často při-

vádí ku myšlénce, že se za jeho modrem nekonečná, hluboká tma skrývá; bylo modré, jak bývá nebe jarní, když už poznává, že pod květem se skrývá zárod ovoce. Albínino oko nebylo tedy už tak klidně jasné, jak je někdy u děvčat teprve v panenská leta vstupujících vidíváme. Taková mladá očka dívají se do světa, jako by jim pranic do něho nebylo, jako by ani nevěděla, že také do něho patří, a ani nepoznávala, co se kolem děje. Člověku bývá při tom pohledu tak milo, že se ho zase až jakási nejasná úzkost zmocní. Kdo taková očka naléztí a je posoudit umí, zachvěje se mimovolně nad rozdílem mezi svou zkušeností a touto nekonečnou neviností a nevědomostí, zachvěje se myšlénkou, co as svět v tuto čistou blánku napíše a zdaž modrý ten jasný plamínek nesksesne v rudý uhel a zdaž se uhel ten drobným popelem nepřikryje.

Albínino oko bylo jasné, skoro až příliš jasné, a v něm se kmitaly jiskry rozumu a poznáním společenských poměrů ustálená vůle. Ba silnější vůle skrývala se v nich, než obyčejně z pohledu takových blondýnek zářívá, a lze souditi, že Albína lehce se opováží mít své vlastní náhledy.

Matka při pohledu na prosebné vzezření dceřino usmívavě hlavou kývala.

„Jak si taková osobička, která sotva lidem po ramena vyrostla, vybírá! Nu jdi — jdi! Slyším venku Konráda. Poptává se, jsem-li doma.“

„Ale, maminko, jistě! —“

A Albína hrozila tenounkým prstíčkem, otvírajíc druhou rukou dvéře do vedlejšího pokoje. Modré šaty její zmizely ve dveřích a matka se ještě jednou po-
usmála vidouc, že dvéře zůstaly jako náhodou trochu pootevřeny.

Lehké zaklepnutí a dříve skoro, než paní Zápolská „Vstupte!“ vyslovila, vstoupil vysokorostlý as třicítiletý mladý muž do pokoje. Může ostatně být, že byl o něco mladší; při lidech podobného rázu medá se stáří nikdy s jistotou určit.

vádí ku myšlénce, že se za jeho modrem nekonečná, hluboká tma skrývá; bylo modré, jak bývá nebe jarní, když už poznává, že pod květem se skrývá zárod ovoce. Albínino oko nebylo tedy už tak klidně jasné, jak je někdy u děvčat teprve v panenská leta vstupujících vidíváme. Taková mladá očka dívají se do světa, jako by jim pranic do něho nebylo, jako by ani nevěděla, že také do něho patří, a ani nepoznávala, co se kolem děje. Člověku bývá při tom pohledu tak milo, že se ho zase až jakási nejasná úzkost zmocní. Kdo taková očka naléztí a je posoudit umí, zachvěje se mimovolně nad rozdílem mezi svou zkušeností a touto nekonečnou neviností a nevědomostí, zachvěje se myšlénkou, co as svět v tuto čistou blánku napíše a zdaž modrý ten jasný plamínek nesksesne v rudý uhel a zdaž se uhel ten drobným popelem nepřikryje.

Albínino oko bylo jasné, skoro až příliš jasné, a v něm se kmitaly jiskry rozumu a poznáním společenských poměrů ustálená vůle. Ba silnější vůle skrývala se v nich, než obyčejně z pohledu takových blondýnek zářívá, a lze souditi, že Albína lehce se opovází mít své vlastní náhledy.

Matka při pohledu na prosebné vzezření dceřino usmívavě hlavou kývala.

„Jak si taková osobička, která sotva lidem po ramena vyrostla, vybírá! Nu jdi — jdi! Slyším venku Konráda. Poptává se, jsem-li doma.“

„Ale, maminko, jistě! —“

A Albína hrozila tenounkým prstíčkem, otvírajíc druhou rukou dvéře do vedlejšího pokoje. Modré šaty její zmizely ve dveřích a matka se ještě jednou po-
usmála vidouc, že dvéře zůstaly jako máhovou trochu pootevřeny.

Lehké zaklepnutí a dříve skoro, než paní Zápolská „Vstupte!“ vyslovila, vstoupil vysokorostlý as třicítiletý mladý muž do pokoje. Může ostatně být, že byl o něco mladší; při lidech podobného rázu medá se stáří nikdy s jistotou určit.

„Ach ano, ano! — Dost se přitom nazlobím! Považte jen, jemnostpaní! Dnes ráno, jak vyjdu z domova, potkám radu S. Ani jsem zraku nedůvěřoval! Víte, že mívá svou paruku vždy trochu k levému uchu sešoupnutou, nu — dnes mu seděla na pravém uchu! Prosím vás, jakpak já k tomu přijdu, abych si představoval pana radu S. každý den jinak! I jdu tedy k němu a představím mu to. Víte, co mně místo poděkování řekl? — Nazval mne starým uličníkem! Já mu ale odpověděl, že je tedy dobře, že ho ale nikdy více nenapomenu, když zase něco neslušného vyvede. Abych se s těmi lidmi ve vašem městě zrovna uzlobil! Dobře ještě, že jsem zde úředním a jediným lékařem! Bůh ví, jak by se mnou zacházeli! — Vy se smějete, jemnostpaní? Nechme tedy těch směšných povídek a přistupme ku věci, pro kterouž, jak víte, jsem dnes přišel.“

„Vidíte, pane Konráde, vy víte, že vás —“

„Ctím a má dcera zajisté také. Albínka ale myslí, že je ještě příliš mladou na vdavky. Nu a když myslí, my ji ovšem co rozumní rodiče nemůžeme — — Nechtěla jste tak mluvit, jemnostpaní? Jsem věru povděčen, že se to tak brzo ukončilo! Snad bych se byl ještě do slečny Albíny po uši zamiloval a pak by bylo, jak jsem se z kněh dočetl, mnohem hůř odvykat.“

„A což nemilujete Albínu? Proč jste se tedy o ni ucházel? Odpusťte, pane, přicházím tím na podivnou myšlénku! Snad jste nechtěl Albínu jen proto, že má nějaké jmění?“

„Prosím, neračte se mluvením rozehřát! Kdybyste přišla rozmluvou do ohně, stal bych se nejspíše vždy chladnějším, což by vás nemile dojmout mohlo. Bůh mne zachraň! — pro peníze! Toť mne, jemnostpaní, věru neznáte! Líbila se mně ze všech zdejších děvčat nejlíp, je dosti vzdělaná a má ducha; myslil jsem tedy, že bych s ní dobře pochodil a pomalu jí přivyknul.“

Vtom něco ve vedlejší pokoji zašustilo, jako by šaty byly o dvéře zavadily.

„Ah! Slečna Albína poslouchala! Vida, jak nejpyš-

nější děvče z celého města si přece nemůže tu radost odepřít, aby viděla, jak si ženich nad košem zoufá! Milerád odpouštím!“

„O prosím! Jak to myslíte? Domníváte se, že je zde někdo ve vedlejším pokoji? To se velmi mýlíte!“ vypravila paní Zápolská ze sebe. V rozpacích šla ku dveřům a pohlédla do vedlejšího pokoje.

„Račte se sám přesvědčit, že je pokoj prázdný!“

„Ne, ne! Já věřím na slovo.“

Vtom se otevřely hlavní dvěře a vstoupila jimi služka.

„Slečna Albína prosí, aby jemnostpaní přišla na chvílku do kuchyně; chce prý se stran něčeho poradit!“

„Vidíte, pane, že jste se zmýlil! Odpustíte, že na chvíli odejdu. Račte se zatím zde s tímto novým album pobavit!“

„Já věru už pospíchám zase pryč, jemnostpaní!“

„Ne, ne — prosím vás, zůstaňte jen minutku — jsem zde okamžitě zase!“ —

Albína stála v kuchyni u okna. Obočí její bylo jaksi svraštěné a drobné zoubky si pohrávaly s dolejším jak krev rozohněným rtem.

„Jak? On mne nemiloval a přec o mne žádal? Není pochybnosti, že tomu tak, sic by nebyl koš tak chladně přijmul! Ale já se mu strašně pomstím! Všech prostředků užiju, aby se do mne až k zbláznění zamiloval; budu se zdát mu povolovat, a když nanejvýš rozohněn bude, přivedu jej svou chladností až k zoufání! Celé město musí jej při jeho snažení se o mne pozorovat a pak se mu vysmát! — Ano, tak udělám!“

„Prosím tě, dcero,“ přetřhla právě do kuchyně vstupující matka její monolog, „co chceš? Byla bys si brzo pěkný skandál svou zvědavostí způsobila!“

„Nehněvej se, matinko! Chci tě jen prosit, abys Konráda k našemu domácím plesu na pozejtřek pozvala!“

„Jak? Mrzí tě koš? Ci si chceš s ním zahrávat? Toho zanech, Albíno! Konrád není taký, aby se citelně pomstít nedovedl. Udělá ti větší hanbu než ty jemu!“

„Ani mne nenapadá!“ odpověděla Albína a zarděla

se pro svou lež. „Je to jen proto, aby nemyslel, bůhví proč jsme mu košem dali! Prosím tě, matinko, jdi a pozvi ho!“

S těmi slovy vyprovodila matku až ku dveřům. Rychle pak zaskočila zase do vedlejšího pokoje, aby výsledek pozvání vyslyšela. —

„Nezdržela jsem se dlouho, pane doktore! Chtěla jsem vás jen žádat, abyste se pro zápornou odpověď na nás nerozhněval a —“

„Prosím, nedomluvte, jemnostpaní! Neračte myslit, že podobné maličkosti mé chování změnit mohou. Lékaři vůbec nebývají takoví idealisté, aby jim koš při lásce mnoho uškodil. Jsem tedy kryt, i kdybych byl skutečně zamilován býval. Pak by mne také už to chránilo, že jsem bez ustání zaneprázdněn.“

„Jste ovšem velmi zaneprázdněn. Máte nyní nějaké těžce nemocné?“

„To jen jednoho. Je to truhlář v posledním domku k plzeňské straně. Má četnou rodinu, asi pět zcela malých, drobných dětí. Práce se mu špatně platila, takže s rodinou hlad trpěl, a tu myslil ten hlupák, že je povinen, aby i noci a zdraví kvůli svým maličkým obětoval. Místo aby byl v kořalce zapomenutí svých mesnází hledal, pracoval celé noci, až upadl do těžké nemoci. Máme přece jen ještě hloupý lid! Nyní ale musím skutečně odejít, jemnostpaní!“

„Když musíte, nechci zdržovat! Dříve mně ale přislíbíte, že pozejtří přijdete večer k nám. Máme společnost a nějaký malý ples. Vidíte, že přijdete?“

„Nyní na jaro ještě ples? To je poněkud nešťastná myšlénka! Upřímně řečeno, já se rád domácím plesům vyhýbám, jsou maskrz nesmírně fádni! Ostatně — odpustíte, že se tak vyjadřuju — obětuju se vám a přijdu!“

A uklonil se hluboce na rozloučenou.

U Zápolských bylo v poschodí všech dvanáct oken ozářeno a za nimi velmi hlučno. Kolem čtyř prostředních oken se procházely dámy, sprovázeny jsouce pány a obdivovány dětmi z ulice k výšce vzhlížejícími a vespolek si šeptajícími.

V ostatních pobočných světnicích buď se jídla po právě odbyté večeři uklízela, buď nová k občerstvení sloužící přinášela. Starší pánové seděli u nepokrytých stolků a chystali se ku společným hrám v karty; starší dámy byly si kolem zdi tanečního salonu usedly a dívaly se, jak to jejich dcerkám sluší, když se jim mužští dvoří.

Paní Zápolská seděla s nějakou malou, tlustou paničkou blíže oken.

„Myslím, paní Zápolská, že je náš doktor vaší Albíně nebezpečným. Podívejte se jen, jak se spolu dobře baví!“

„Jste na omylu, paní Linhartová! Mohu vás ubezpečit, že je jejich zábava zcela jiná, než bývá zamilovaných.“

„Nu vždyť by to nebylo žádné —“

„Neštěstí,“ chtěla paní Linhartová říci; zadržela však, poněvadž právě Albína, zavěšena jsouc do Konráda, kolem nich kráčela.

„Prosím vás, slečno, podívejte se na slečnu Linhartovu, jak se podivně usmívá! Vypadá to, jako by před zrcadlem stála a studovala, jak se má usmívat, aby bylo pěkné její zoubky vidět. To je pravda, krásné zuby má.“

„Vy jste velmi zlý člověk, pane Konráde!“ a na Konráda se usmály zpod růžových rtů dvě řady sněhobílých zoubků jakby řady stejně velkých perliček.

„Nezávidte jí, slečno! Jak teprve nyní vidím, můžete se s Linhartovou co do krásy svých zoubků směle měřit.“

Nevrle sevřela Albína rty.

„Tys toho až do nynějška mezpozoroval?“ šeptala pro-

sebe. „Byla tedy pouhá pravda, co u nás řekl! — Uvidíme!“

„Kvůli něčemu jinému se Linhartova zajisté nesměje. Vždyť ji baví náš známý L., a kde ten baví —!“

„Je s ním skutečně zlá zábava. Kdožpak ale také se vašim skokům a vaší zlomyslnosti při zábavě vyrovná! Kdybyste nebyl tak zlým, snad byste byl mnohem méně zábavným.“

„Vždyť ani člověk se nemůže jinak bavit než já. Ze vzdálenosti brát předměty k zábavě, to bývá pro většinu nudné, a co je nám právě zde nablízku, bývá obyčejně tak jednoduché, měřku-li ještě méně, že se bez satiry o tom věru nedá nic zábavného říci. Neplatí to však jen o zdejší společnosti. Naleznu jsem málokde nějaký domácí ples, kde by se bylo několik moudrými lidmi něco ducha do hloupé taneční zábavy přivedlo.“

„Což se nebavíte rád s dámami?“

„Ne!“

„Nikdy?“ a Konrádovi bylo, jako by lehké stisknutí ruky byl ucítil.

„Přislíbila jste mně první polku. Právě počali hrát; vy co domácí dcerka počínáte a budu tedy prosit!“

Bílé zoubky si zahrávaly se rty.

Ostatní páry už byly s napnutím na Albínu a Konráda hleděly; stály v pořádku a čekaly jen na počátek.

Albína byla připravena. Konrád dokázal svým výtečným tancem, že za dřívějších let i „hloupostem“ se byl věnoval, a Albínina první slova při odpočinku byla pochvalou jeho tanečnických vlastností. Konrád ji bavil místo odpovědi tím, že se snažil, aby ze způsobu tančení též o povaze tanečníků a tanečnic soudil. Tančili spolu po druhé a po třetí. Když se zase zastavili, dokončili právě také hudebníci svou polku.

„Je to u nás zvykem, pane Konráde, že hned po první polce volení dam přijde a polka se opakuje. Prosím vás tedy o první turu.“

„To je velmi zbytečné! Každý je dost unaven jednou

polkou a druhá mu jistě mnoho příjemného neposkytne. Na každý způsob ale vyzvání přijímám.“

Bylo opět po tanci. Albína zavěsila se do Konráda.

„Prosím vás, jsem unavena, zaveďte mne do vedlejších pokojů. — Jste mně ještě odpověď dlužen na otázku, nebavíte-li se nikdy rád s nějakou dámou!“

„Vy odpustíte, slečno, že vás musím opustit. Jsem zadán se slečnou Linhartovou na budoucí quadrille a musím si ji tedy vyhledat. Snad bude ráda, když ji z rukou L. alespoň na chvílku osvobodím.“

Albína pokynula pyšně hlavou a začervenala se.

Uplynula asi hodina. Konrád se vodil a bavil se slečnou Linhartovou, Albíny si skorem ani nevšímáje. Tato jej však ostře pozorovala.

Linhartova se zdála velmi spokojenou a její matka se vždy na Konráda usmála, když s dceruškou se kolem ní vedl. Zdálo se, že i on se výborně baví; alespoň se často hlasitě zasmál a velmi živě rozkládal.

„Považ si, Albíno, doktor mně zde právě o ženské pýše vykládá a povídá, že mně může své absurdní výroky okamžitě živými doklady dokázat.“

„Pan doktor nejspíš nepřislubuje víc, než co může vykonal,“ odpověděla Albína podepřena jsouc o zděný, způle vystupující sloup.

„Drobátko dusno je mně. Já jsem náruživý tanečník kvapíku, a mohu-li tak znamenitou tanečnicí —“ mluvil před Albínou stojící L. a usmíval se přitom, jako by byl skutečně něco řekl.

Albína mu neodpověděla, poslouchalať Konráda, jenž nevšimnuv si Albínina dřívějšího podotknutí s Linhartovou dále mluvil.

„Při mužích je mně ovšem pýcha milá, bývá alespoň jen u třetiny nepravou; u ženských je to ale zcela jinak. Prosím vás, slečno, nač bývají dámy pyšny? Snad na to, že taková pyšná dáma svým duchem nad ostatní, zvláště nad chasu obyčejných mužských vyniká, že jimi pro jejich hloupé blabonění a nerozumné, směšné lichocení pohrdá? Kolikpak je takových! Obyčejně to

bývá pouze domnělá cena krásy, která je ku pýše přivádí. Nemluvím snad proti kráse, to už bych proto nesměl, že sám nejsem hezkým; že ale pýcha povstává z uvědomění se krásných tváří je směšnou, uznáte co rozumná dáma sama. Ostatně bývají obyčejně jen blondýnky nadmíru pyšné, brunetky nemají pro svou čilost ani času k tomu, a jsou-li pyšny, činí to spíše podle oněch.“

„Budiž! Odpíráte nám ale všechno právo ku pýše?“

„Jak posud poměry ženských u nás jsou — ano! Jen tam připouštím právo, kde je skutečný duch aneb ctnost; toto však jen tenkrát, když děvče o tom ví, že je ctnostné.“

„Ač vám zúplna nerozumím, zajímá mne váš výrok přece velmi.“

Konrád neodpovídal.

„Kdybyste se nebyl prve tak originelním způsobem proti všem poklonám vyjádřil, byla bych musila se přiznat, že velmi příjemně bavíte.“

„A jaké to krásné světlé vlasy máte! Ach já mám blond vlasy tuze rád!“ podotknul zase L.

Albína mrzutě kývnula hlavou.

„Nevím, zdaž byste vydržela dlouho se se mnou bavit, slečno. Nebývám tak krotký v rozmluvě, a upřímně se vyznám, že mívám z toho radost, když někoho trochu popudím.“

„I tím byste mně byl vzácným, poněvadž věru taková studená douche při suchopárnosti našich mladých pánů jen občerstvit může.“

„Mohu vás ubezpečit, že mně bývá těch nebohých dam skutečně líto, když slýchám, čím je páni baví. Po každé totéž a po každé nic. Ty nejobyčejnější frázi s arogantním tvářením se, jako by ubezpečeni byli, že svou zábavou dámy úplně zaujali. Vy odpustíte, řeknu-li, že je podobný způsob zábavy vzdělání většiny našich dam zcela přiměřený; jak ale přijdou výše stojící k tomu, aby tím také trpěly? Může ovšem být, že jich zbytečně lituju, poněvadž na něco podobného od maličkosti tak

systematicky se navykají, že jim to konečně nejspíš lhostejné bývá.“

„Ano, ale tím více si pak přece váží skutečných mužů.“

„A ty vaše krásné modré oči, slečno — o! jak mám modré oči rád!“

„Poslouchejte přece, pane L., co pan Konrád zde o zábavných mužích povídá,“ zašeptala Albína.

„U mužů je to zcela jinak. Nebaví-li se dobře, jsou sami vinni. Vždyť po několika slovích už lze poznati, jakého ducha naše společnice jsou. Mají-li vůbec myšlénky, mluví se vážněji s nimi; jsou-li jednoduchými loutkami, postaví se muž na vyšší stanovisko a dělá si z nich blázna! — Přislíbila jste mně, slečno, tento taneček; prosím tedy o vaši ruku.“

„Ha, ha, ha, doktor má pravdu, co se týká mužských,“ pravil L. „Vidíte, slečno Albíno, já na příklad —“

„Už odpustíte, že se musím na chvíli k matce podívat!“

III

Pan Zápolský měl pěkný stateček blíže města. Říkalo se tomu statečku bůhví proč „vinice“. Víno bys byl marně po příslušících pozemcích hledal; jen v zahradě byly vinné keře, ovšem více kvůli okrase a rozmanitosti než kvůli užitku. Zato byla ale poměrně zahrada vsutku velikolepá. Daleko po vůkolí platila za nejkrásnější a pan Zápolský si mohl na ní zakládat, což také svědomitě činil.

Hlavní okrasou krásné zahrady byl veliký, v nejvyšší části její ležící vodojem. Břehy vodojemu byly co nejvkusněji vrbami, vrbovým proutím a podobnými příslušnými stromy a keři oživeny. Jen při nejužší straně vodojemu, jaksi v jeho pozadí, byl břeh strmý a několik sáhů vysoký. Skála, jež tento malebný břeh tvořila, byla taktéž přikryta zelenem, a kdo po schůdné

cestě na ni vystoupil, nelitoval cesty, otevřelať se mu rozkošná vyhlídka do daleké, háji a lesy poseté pláň. Kde vodojem se nižší části zahrady blížil, byl široký, as tři sáhy vysoký vodopád upraven. Silné prameny, které vodojem ustavičně živou vodou doplňovaly, udržovaly vodopád, vyjímaje zvláště suché časy, v stálém toku. Jak sklená zeď valila se voda dolů, vysílajíc roztráštěna o skalnatou půdu zase sta lesklých perel do výše. Šumot padající vody byl zvlášť za tišších dob po celé zahradě slyšným.

Blíže strmého skalného břehu u vodojemu bylo několik besídek v pěkné polokolo sestaveno. Před nimi stály lavice a jednoduché pohovky dost těsně při sobě, avšak přece obklopujícím zcela nízkým proutím, jakoby každá pro sebe a od ostatních oddělena. Lze soudit z celého uspořádání, že toto místo pro zábavu četnější společnosti určeno.

A skutečně byla zde dnes četná společnost pohromadě.

Uplynuly už asi tři neděle od domácího plesu u Zápolských. Paní Zápolská sezvala na dnešek své známé na vinici, aby se pod širým nebem a trochu jinak než posledně zde společně pobavili. Ostatně zde vidíme tytéž osoby, které při plesu jedly, pily, hrály, tančily a se nudily. Kde se utvoří v menším městě z tak zvaných honorací společnost, zůstane takorůka do vyměření si zcela stejná.

Paní Linhartová se svou dcerou seděly vedle domácí paní a divily se každou chvíli hlasitě, že ještě doktor Konrád nepřichází. On jediný ještě scházel. Kolem Albíny, na pohovce u samého břehu sedící, obskakoval L. a ubezpečoval ji po dlouhém přemýšlení, že volila tuze dobré místo, poněvadž ji takto dvojnásobně vidí, jednou totiž ji samou a po druhé ve vodě její obraz. Albína mu odpověděla, že „ji to těší“, a byla vůbec v podivném rozmaru.

Mezi ostatními se vedla rozmluva dosti živě.

Nedaleko bezstarostně se bavící společnosti pracovalo v slunečním parnu několik nádenic. As pět neb šest

děti, synkové a dcerky nádenic, hrálo si vedle nich v pís-ku. Ty malinké osobičky, jejichž budoucnost snad také holé nádenictví, jaksi umírňovaly svou nevinnou a bezstarostnou hrou dojem, jaký by pro ostřejšího pozorovatele povstati mohl z rozdílu mezi hovíciemi si lenochy a pracující chudobou. —

„Doktor jde, doktor!“ zvolala paní Linhartová.

„Zde vám, slečno, trochu vlasy popustily,“ podotkla paní Zápolská vidouc, že slečna Linhartova si kvůli příchodu doktorovu šat poopravuje.

„Uvidím tedy, zdaž se v něm žárlivost nevzbudí,“ zašeptala Albína pro sebe a počala se horlivě s L. bavit.

„Mou skutečnou úctu, vážená společnost! Děkuju, paní ze Zápolských! Už jsem se zde alespoň titulovat naučil! Ah, slečna Albína! — A na jakém místě! Vmyslila jste se snad s panem L. v nějakou robinsonádu?“

„O ne! — Co jste povídal, pane L.?“ —

„Já? Já nepovídal —“

„Škoda, že nemáte zde květiny, jemnostpaní, podle nějakého našim vrbám odpovídajícího pásma uspořádány!“

„Pod čtvrt hodiny se po něm ani neohlédnu!“ umínila si Albína v duchu. „Bude mne zajisté pozorovat!“

„Maminko, on si mne nevšímá,“ šeptala slečna Linhartova.

„Je ostýchavým, poněvadž je do tebe zamilován.“

Hovor se stal zase všeobecným. Albína se nezdála mít ani pro jiného sluchu a zraku než pro L. Její zábava s ním už trvala hezky dlouho.

„Kdepak je ale náš doktor?“ ptal se náhle za ní pan Zápolský. „Doktore, doktore! — Rubíne, vo pystu?“

„Iipse respondet: zde!“ ozval se hlas s výše.

Všichni se ohlídli po hlase.

As dva sáhy nad jejich hlavami seděl doktor na skále zády k společnosti obrácen. Měl na klíně svou notiční knížku, tužku v ruce a kreslil pilně.

Albína zapomněla L—ovi odpovědět; byla náhle zase rozmrzelá.

„A co tam kreslíte?“ tázal se dále Zápolský.

„Něco hezkého!“ odpovídal doktor ani se neohlídna. „Boudu v poli a hlídače. Hlídačem je nějaký hoch a má při sobě psa. Hrajou si skákáním na boudu. Z jedné strany vždycky vyskočí hoch a pak z druhé strany —“

„Ježíš Maria!“ zaznělo u břehu tak pronikavým hlasem, že všichni leknutím až ze sedadel vyskočili.

„Pomozte — mé dítě!“ volala rukama lomčující mádenice u břehu.

Zrak všech se upřel na vodu. Několik kroků od břehu se objevily dvě malé ručičky nad vodou a hned zase zmizely.

„Proboha, milý L., rychle!“

„Hned, hned — jen kdyby ta loďka nebyla příliš na skok —“

Náhle bouchnutí, jako by kus skály se do vody bylo svalilo, uleklo poděšenou a nečinnou společnost. Vysoko vyletěl celý oblak rozpěněné vody a postříkal na břehu stojící osoby.

„Vážená společnost mému nezdvořáctví odpustí,“ volal doktor z vody a vesloval, na ramenou šťastně ulovené dítě drže, ku břehu.

„Můj anděl strážce! O náš ochránce! — toť je pan doktor!“ jásala klečící žena, berouc dítě z jeho náručí. Držela je jednou rukou pevně k prsoum přimknuté a druhou rukou objímala rovněž tak pevně a líbala doktorova kolena.

„Vy dovolíte, pane Zápolský, abych se ve vaší vile do vašich šatů převlíknul! Jsem trochu mokrý!“

Zlehka se zprostil držící jej matky a zmizel.

„Vždyť jsem se vám ani ještě poděkovat nemohla!“ volala šťastná matka. „Toť je náš anděl strážce, ten pan doktor! Jak je ti, Karličko, je ti zima? Počkej, maminka tě svlékne a dá ti svůj šátek, ano? Vidíš, to tě ten pan doktor vytáhnul, co ti vždycky hračky dává! O ten dobrý pán! — Děkuju, jemnostpaní, můj šátek ji prozatím dost přikryje. Jakpak se odměníš panu doktorovi, Karličko? Chudáku, jakpak bys mohla se mu odměnit, kte-

rý tě už před smrtí i před bídou zachránil. Ano, jemnost-paní! Můj muž — on je truhlářem a zůstáváme na druhém konci města — byl přes dva měsíce těžce nemocen. Rozstonal se přílišným namáháním. — Sedni si, Karličko! — Ten pan doktor, co právě jako s nebe pro Karličku do vody skočil, byl třeba šestkrát za den u nás, až bylo líp. A přece věděl, že mimo „zaplať pánbůh“ ničeho nevyzíská. Dával nám léky a posílal jídla až do předešlého týdnu. Tu můj muž mohl zase vstát a dát drobátko na děti pozor a já šla si vyhledat práci. V tentýž den nám také přišli nábytek a nářadí prodat, že jsme nemohli nájem platit. Pan doktor se hodil k tomu a odved věřitele pryč. Ten člověk, bože ho netrestej, se mu pak ještě vysmál, že mu dal za nás svůj nábytek do zástavy.“

Počala slzet.

„Náš doktor je přec jen bába,“ pravil L. k Albíně. „Pozoroval jsem ho a viděl jsem, že si déle, než třeba bylo, vodu s tváří a očí stíral, zkrátka že plakal.“

Albína neodpovídala. Byla od ostatních obrácena, dýchala na šátek a sušila jím oči, aby nikdo neviděl, že také pláče.

IV

Čtrnáct dní po právě líčených scénách nebylo na vinici Zápolských více tak živo a veselo.

As dva dni po návštěvě městských hostů se paní Zápolská nebezpečně rozstonala. Albína opatrovala matku, jež náhlým onemocněním přinucena byla, aby na vinici zůstala. Povož kvůli tomu v městě stále připravený sloužil doktorovi Konrádovi a tento ho denně alespoň dvakrát ku návštěvám použil.

Právě byl zase přijel.

V pokoji, ve kterém paní Zápolská na loži trpěla, našel při nemocné služku. Albína, močnými hlídkami více unavena, než její outlost bez nebezpečí snést

mohla, byla si na chvílku kvůli zotavení do zahrady vyšla.

Paní Zápolská spala. První pohled na nemocnou a zprávy služčiny ujistily Konráda, že blahodějná krisí nastoupila a že je nemocná už mimo vše nebezpečí.

Nechtěje se ani chvíli omeškat, pospíšil Konrád do zahrady, aby Albínu o šťastném převratu zpravil. Věděl, kde ji najde. Albína měla své zamilované místo, jako ho každá dívka mívá. Už zdaleka viděl Konrád, že Albína na své pohovce sedí. Rozeznával též zdaleka, že podepírá hlavu o dlaň, a litoval to obětovné děvče.

„Zajisté usnula,“ pomyslí si, a místo aby byl zahradní cestkou, oklikou ku místu vedoucí, kráčel, šel trávníkem rovno k Albíně.

Albína se skutečně při jeho přiblížení se ani neohlídla.

Byl až na dva kroky přistoupil a chtěl se už zase vrátit, aby jí ze spánku nevytrhnul. Vtom mu bylo, jako by Albína jeho jméno byla vyslovila.

Zůstal stát.

Bylo patrné, že Albína nespí; mluvila však hlasitě pro sebe, aniž by byla pozorovala, že je jí někdo nablízku.

„Konráde, Konráde, tys mně věru udělal! — Nemohu si déle zatajit, že miluju; vždyť nemyslím o ničem a nikom jiném než o něm, a jsem-li jen chvíli o samotě, mluvím hlasitě, bavím se s ním a žebrám o jeho lásku. Hlasitě mluvit! — přivedla jsem to věru daleko! — O kéž bys byl později se ke mně přiblížil, když už jsem v tobě poznala toho šlechetného, toho velikého člověka, o kterém nyní vím, že svou šlechetnost před lhostejným světem skrývá! Poznala jsem tebe tenkrát, když jsem seznala, že mne nemiluješ! Zakotvila jsem svou duši v tvou, když jsem ti počala být lhostejnou. Mně se prsa rozpuknou — jsem se svou první láskou i se svým štěstím hotova! Vždyť by mne byl musil se naučit milovat, kdyby byl poznal, jak já ho miluju! O Konráde, můj Konráde! — ty —“

„Zapovídám si každé tykání, dokud si nedáme bratrského políbení!“ a uleknutá Albína cítila, jak ji dvě páže objímají a že její panenské rty první políbení obdržely.

„Políbení mám, ať už to omyl nebo ne! — Je to pravda, Albíno, že mne miluješ? Ty — vy byste mne nyní neodmrštila, kdybych —“

A zase Albína nedovolila Konrádovi, aby domluvil. Přitiskla ji objímajícího muže pevně k sobě — a nebylo to více políbení na bratrství!

„Ta hloupá závrať!“ bědoval Konrád se vzpamatovav a přitisknul ruku ku čelu, jako by skutečně závratí trpěl. „Mne ta závrať často — ale nechme toto, pojďme k matce a sdělíme jí, co se stalo.“

„Ach, já skorem na vše ostatní zapoměla! Což ale hned v prvním okamžiku tak pospícháš, abychom nebyli sami? Já se nemohu ještě vzpamatovat, jakžpak bych mohla nyní — ?“

„Já se ti zde ale budu chovat jako zamilovaný medvěd! A pak se také bojím, že by mně to cukrování se stalo brzo fádním a že bych přitom zíval!“

„Znám tě, znám a nespomůže víc přetvářka! Stavíš se bezcitným, co zatím —“

„Nesdělil jsem ti ale ještě, že mnou předpovídaná krisí u matky skutečně a šťastně nastoupila. Musím se tedy k ní odebrat. Později jsem zase ku každé hračce povolným.“

„Jak? Matka zdráva?“ a nyní by se byl zase Konrád brzo rozhněval, jak násilně jej k předu táhla. — —

Často seděli pak spolu u zamilovaného místa Albínina a Konrád se mechoval ani jako medvěd, ani nezíval.

„Padlo vám klubičko — tamhle leží — tam, pod stolem!“

„Oh děkuju, zdvihnu ho sama.“

„Prosím, vždyť jsem ho ani zdvihnout nechtěl! Jsem k tomu příliš pohodlný,“ pravil pan Hurt, praktikant, a přeložil pohodlně nohy křížem.

Márinka se trochu usmála, ale jen trochu; trochu ji to přece rozmrzelo, jak pan Hurt sobě počíнал. Myslíla — ne, nemyslíla, ale cítila, že trochu jinak jedná než páni v tanečních hodinách, a nevěděla, má-li se mračit, nebo —

„To je podivné počasí!“ podotknul pan Hurt zívaje. „Nemluvil bych o něm, ale člověk aby byl s botami pořád u ševce — a ani dlužen nemůže zůstat za boty, poněvadž jich tuze mnoho potřebuje!“

„Nu, pokud vím, nejste tak přílišným hospodářem, abyste peněz za obuv šetřil! Vždyť jste sám povídal, že nemůžete pro samá zbytečná vydání ani pomyslit, abyste někdy pravidelně s penězi dodržel!“

„To jsou samá přespolní vydání a ne nemilá! Ale pro tak zvanou domácnost! — to je přece nemilé!“

„Jakpak, až se oženíte?“

„Cožpak myslíte, že dovolím ženě, aby jen dost málo více utratila, než co nejnnutněji potřebuje? — Kdo-pak to ale mluví s vaší matkou v kuchyni? — Pan Andres? — Toho chlapa nemohu ani cítit! Zajisté sem vejde a nechci se s mím sejít. Půjdu tedy. Servus, Márinko!“

Márinka se trochu zamračila.

„Má mne jistě rád, ale nikdy ani slova o lásce ne-

promluví. Staví se pořád chladným a — — Jen kdybych mu mohla také říkat ‚Hurte‘, jak on mně jenom ‚Márinko‘! Jako by si mne ani nevážil!“

„Pan Andres by s tebou rád promluvil! — Prosím, pane Andres, račte se posadit! Márinko, dej sem deňošku!“

Márinka vstala, pohnula stolečkem a náprstek se svalil na zem. Pan Andres rychle se sehnul a podával ho Márince s něžným posuňkem.

„Prosím, vážená slečinko, neračte se namáhat!“

„O prosím, pane Andres, vy jste tuze láskav.“

„Ba, pane Andres! — Učiníte z mé dcery hrdopyšku. Pán, jemuž patří půl ulice, zdvihne náprstek dceři chudé ouřednice! Jste ještě zdvořilý člověk — odpusťte, chtěla jsem tento říci, pane Andres!“

„Je to povinnost k damám! — Kdybych ale směl místo tohoto mosazného náprstku jiný věnovat — osmělil jsem se a přinesl jsem zde slečně malý dáreček — náprstek stříbrný, a pokládal bych se za šťastného, kdyby slečna —“

„Ale, pane Andres! Takové výlohy! Čímpak jsme toho zasloužily?“

„Inu, víte, paničko, kdyby —“

„Ano, ano, musím Márinku překvapit!“

A pan Andres, majitel půl ulice, natahoval při těchto slovech matčiných vestu jako v rozpacích. — Byl to statný pán, ten pan Andres! Mladým už nebyl, to ne, ač vlasy ještě nebyly zcela zešedivělé a teprve zde onde se línaly; zato ale vážná tvář jevila úplnou spokojenost a každá vráska v ní byla už o sobě důstojna jednotlivého, obyčejného domácího pána.

„Abych zkrátka — poslyš, Márinko! Považ si jenom, pan Andres chce být tak láskav a vzít si tě za ženu! Bože, kdyby se té radosti byl nebožtík dočkal. — Dej mně hubičku, Márinko! Dostanete, pane Andres, chudé sice, ale zvedené děvče! Matka nemá chválit, ale to mohu říci, že daleko, široko — nu dej mně hubičku, Márinko, tu máš moje požehnání!“

„Ale, maminko, já — —“

„Vidím už, že já sám musím do toho!“ pravil pan Andres a vyšpoulil přitom spodní ret, vyvalil oči a zaklátil svrchní částí těla, jako by byl rozpačitý vtíp promysl. Vstal tedy a šel, pravou nohou vždy napřed, levá dostupovala, jako u sprostých, hloupých a obstarožných lidí vůbec, když sobě celým tvářením svým vážnost získati a přece příjemnými a mladistvými býti chtějí. Postavil se před Mářinku, povolil prstem kravatu, vzal Mářinku za ruku, zaklátil jí ne žertem, ale pohnutím duševním několikráte a počal třesoucím se hlasem:

„Vidíte, Mářinko, to je tak! Bez dlouhých řečí vám povím, že se chci ženit. Mohu ženu uživit, chvála bohu! a chci ji uživit. Vy jste hodná a hezká a já nejsem snad tak starý, abyste byla pro mne tuze mladá. Chcete-li, vezměte mne, jsem dobrý chlap! Budete mít všeho dost, ba i šperků, když budete chtít!“

„Já mám brillanty tuze ráda,“ zapomněla se Mářinka.

„Brillantý? I ty máte mít, budete spokojena i s paní matkou!“ — —

A skutečně byla Mářinka co paní Andresová velmi spokojenou. Brillantů nosila, až se jí staly obyčejnými, a zahanbovala bohatou svou toaletou i nejbohatší dámy. Zvali ji do všech bálů, pan Andres musel k nim výdatně subskribovat a mladou paničku svou doprovázet. Sám ovšem už netančil, seděl v pohostinských pokojích a pil. Jeho panička se bavila s mladými, švižnými pány zatím v sále nebo u kredencí a pan Andres pil ještě více. Někdy míval takovou radost z toho, jak se jeho ženě kořili, že se opil a ani nevěděl, jede-li sám se ženou domů, anebo pomáhal-li mu ještě někdo do vozu. Mářinka dobře věděla, jak upřímně jí ty zábavy přeje, a když jednou pravil, že jí už do bálů medovolí a s ní tam nepůjde (stalo se to prý za příčinou brillanty posázených hodinek, jež dříve jeho paní, pak ale náhle jednomu důstojníkovi náležely), odpověděla mu: „Půjdu tedy sama, mužíčku!“

Vrásky se v obličejí páně Andresovu množily a do-

dávaly mu vždy důstojnější ráz. Nebyly to však více vrásky domácích pánů, neboť když po třech letech šťastně a spokojeně zemřel, vynesli jeho rakev už z pronajmutého bytu. —

II

Pan Hurban, pláteník, stál už hodnou chvíli před svým krámem a zdálo se, že mu na sluníčku nepříliš volno. Díval se zamyšlen na dláždění a chvílkami se obracel ku dveřům krámovým, jako by tam zase vejít chtěl. Náhle se zase jako pevně odhodlán obrátil, nevěšel ale, nýbrž zavřel zcela dvéře, stáhnul klíč a sestoupil se schůdku na ulici. Jen několik kroků a zůstal zase vedle malého nitařského krámu stát. —

Dvéře byly otevřeny a uvnitř seděla za pudlem dosti mladá ženská, snad majitelkyně krámu.

Pan Hurban pomalounku vstoupil.

„Mám dlouhou chvíli, nikdo nekupuje; obžinky a posvícení jsou ještě daleko a člověk by se dlouhou chvílí rozzíval! Dovolte, abych zde trochu poseděl, paní Marjánko.“

„I ty můj bože, sedněte jen! Vždyť jsem zde také jako na ostrově!“

„Ano, když člověk ovdoví! — Máme tak stejný osud!“

„Vdovství by mne ani nenapadlo, kdyby kupci chodili.“

„Hlehle už jdou. Prodávajte, paní Marjánko!“

A skutečně vcházely dvě elegantně oděné dámy do krámu.

Paní Marjánka pohleděla na ně a bylo viditelné, že se zarazila. Ptala se s očima sklopenýma, čeho by sobě žádaly.

„Několik druhů hedvábí bych ráda,“ odvětila první, vytáhlá dáma.

Paní Marjánka rychle se obrátila a vytáhla ze skříně krabici hedvábí. Přeložila ji mlčky damám.

Dlouhá dáma počala se v hedvábí hrabat. Dívala se po očku na paní Marjánku, jež mlčíc k zemi hleděla a v patrných rozpacích se brzy červenala, brzy bledla. Dáma to dobře pozorovala a úsměšek kolem jejích rtů dokazoval, že rozpaky ty předvídala a z nich se těší. Pan Hurban díval se na to v udivení.

Náhle se dlouhá dáma sehnula, podívala se prodáváče do tváří a vykřikla, jakoby překvapením:

„Jak! Paní Andresová? Bože, kdepak jste se tu vzala? Což se vám tak znepoštětilo?! Co děláte? Jakpak se vám daří?“

„Inu, děkuju! — ještě to ujde!“

„Ach, ujde, ujde! Jakžpak vám musí, nebohá, být, když se po tak skvělých okolnostech, v jakých jste žila, takto živit musíte! Sotva bych to vydržela, já se vaší síle obdivuju! Toť je strašlivé, vy, nejnádhernější dáma celého města, a nyní! — Já bych sama plakala! Vidíš, Aloisie, to je ta paní Andresová, od které jsme se módě učily. Povídala jsem ti o ní! Náhle mám zmizela a teď — ne!“

„Prosím, ušetřte mne!“

„Ach ano, ano, takové vzpomínky musí tuze bolet. Musíte se trochu vyrážet, paní Andresová. Přijdu sama častěji a řeknu vašim někdejším známým, aby vás navštěvovaly! Škoda, že nemám právě nyní více času, abych se pozdržela! Prosím, řekněte mi, co tyto příze stojí.“

Paní Marjánka udala sumu.

„Nebudu vám strhovat, nebohá! Zde máte. — Tedy sbohem, neplačte mně, sbohem, Andres!“

A dlouhá dáma vyšla se svou průvodkyní pyšně zase z krámu.

Paní Marjánka neplakala; stála zde bledá a jakoby zkamenělá.

„Toť je nestydatá ženská!“ horlil pan Hurban. „Kdepak je to?“

Paní Marjánka neodpovídala.

„Víte co, paní Marjánko? — už jsem vám to chtěl

dávno říci a budiž tedy! Chcete-li, já si vás vezmu, budu vás chránit před každou nestydatostí hloupých lidí a můžete zase žít šťastně a spokojeně, šťastněji a spokojeněji snad než dříve. Nuže — chcete?“

„Copak je to platno, co bylo, už nebude!“

„To ne, a také by to bylo naše obapolné meštství! Domácím pánem nejsem, mám ale dobře zařízený obchod. Špatně se nám zajisté nepovede, umím se vynasnažit a umím také žít! Budete zase svou paní!“

„Kdybych alespoň mezi lidmi se zase mohla ukázat. Nemám kusu pořádného šatstva, a šatstvo tuze miluju; člověk vyhlíží hned zcela jinak! Budete to považovat za dětinství, když vám právě nyní řeknu, že se mně hedvábný šat nade všechno líbí.“

„I ten máte mít! Což je o jedny hedvábné šaty! Však vím, že nebudete zbytečností tropit, naučila jste se už mnohému!“ —

Paní Marjánka, nyní paní Hurbanová, dokázala, že se vpravdě mnohému už byla naučila. Brzy se vypravovalo o hezké paničce, která v Hurbanovu krámě sedá a hedvábnou zástěrku nosí. Hurban měl z toho radost, že se jeho ženuška lidem líbila, a smával se, že do krámu každou chvíli některý odrostlejší student vešel, aby o drobné za zlatku nebo za dvojku poprosil. Byl pohodlný a nebyl žárliv, nechával tedy rád ženu samotnu v krámě; ba odbyl i protějšího kupce, když mu tento řekl, že každou chvíli skoro žena jeho se zlatkami pro drobné posílá a studenti zase k němu s drobnými pro zlatky chodí. Počal se teprve mrzet, když mu kupec řekl, že studenti už pro zlatky nechodí, a když se ženuška vymlouvala, že těm chudým mladíkům něco zapůjčiti musila. Zvláště jeden z nich často pak zlatky zase u kupce měnil; za to ale bavil co zdvořilý člověk paní Hurbanovou v krámě po celý den a vyprovázel ji, když vycházela a on se náhodou k tomu hodil. Panu Hurbanovi zdála se ta oběť nejspíš příliš velikou, neboť domlouval jednou zdvořilému studentovi tak důtklivě pro to, že namáháním mu až krev vyhrkla. Dobře, že

se mohl na ženu bezpečit, když pro churavost do krámu nemohl, a že měl dobrou opatrovatelku, sice by byl zajisté po celá dvě léta při stálém hrkání krve nevydržel a mnohem dříve zhasnul.

III

U „Vonapartů“ bylo živo. Od rána, kdež se něco kořalky co snídaně prodalo, nikdo sem nezabloudil; teprve když poledne odbilo, sehnali se sem zedníci, nádeníci a drvoštěpové, aby se zatím chlebem, sýrem a pivem posilnili, než by po odpolední práci na výdatnější večeri došlo.

U jednoho z menších postranních stolků seděli jeden z drvoštěpů a nějaký malý mužík pohromadě a mluvili o rozdílném.

„Jakpak to přijde, klobásníku, že zde dnes obědváš?“

„Vždyť víš, že v pátek s masem chodit nesmím! V ostatní dny si odbývám na Starém Městě svůj oběd a přicházím teprve k večeru zase na Malou Stranu. Věru mne to mrzí, že jsem vdovcem, a chci sobě vzít hospodyní, abych alespoň ve svou neděli, totiž v pátek, pořádný oběd měl.“

„Vidíš, bratře, já hledám také nějakou hospodinku; není to zdravé, když člověk sám a sám u cizích lidí v nájmu je. Copak říkáš tamhle opilé plátenici Mařeně?“

„Nu, snad by si dala říct! — Zeptáme se jí, koho by chtěla!“

U stolku před šenkýřkou stála oškubaná ženská. Mluvila přes stolek a šenkýřka se zdála její řečí tak rozhorlená, že se náhle rozkřikla, až celá hospoda majednou utichla.

„Nic nedám!“

„Ale prosím, jemnostpaní, jen náprstek kořaličky, budete mít zaplat pánbůh!“

„Ano, za ožralce!“

„Vždyť ale zaplatím, jak prodám — mám zboží!“
a ukazovala šenkýřce as napolo plnou krabici se sír-
kami.

„Prodejte a kupte pak!“

„Prosím, pánové, kupte, paní by mne nechala žízni
umořit!“

Hosté se počali hlasitě smát, žádný však nekupoval.

„Vezměte si tedy, paničko, pět škatulek za krejcar
a malejte mně!“

„I pojd' sem, Mařenko, sedni k nám a napij se!“ zvo-
lal drvoštěp, jenž dříve byl mluvil.

Mařenka přistoupila a sedla si k nim.

„Poslouchej, chceme si tě někdo z nás vzít k sobě.
Ku kterému bysi chtěla? — Na, napij se!“

„Hej, paní šenkýřko, nějakou rosolku pro Mařenku!“
zvolal klobásník.

„Já nejradši pomerančovou!“

„Paní šenkýřko, půl žejdlíka pomerančové! — Vy-
piješ-li, Mařenko, dostaneš jinou!“

„Zaplať ti to pánbůh, mužičku!“ pravila Mařenka,
vstala od drvoštěpa a zasedla na druhou stranu stolku
ku klobásníkovi. —

Hodiny hrkly na stěně a bilo tři čtvrtě.

Shrblý, třesoucí se starý muž, který byl v koutě za stolem sedě podřimoval, vzbudil se náhle při zvuku hodin, mnul trochu oči, zazíval a ptal se vychraptělým, nejistým hlasem: „Poslouchej, stará, to je už na dvanáct?“

„Anože, už na dvanáct, moh jsi už ležet.“

„Proto se mně také, stará —“ šeptal skoro nesrozumitelným tónem stařec, a hlava mu sklesla zase na prsa.

„Toť už mám nejvyšší čas, abych šel!“ pravil desátník dělostřelec, vstávaje ze sedadla, kdež byl vedle tlusté červené ženy seděl, a těžká šavle jeho zařinčela o plecháč u kamen, až sebou dřímající stařec zase poškubnul.

„Ale počkejte přece, vždyť jde teprve na dvanáct,“ nutila žena, uchopila se jeho ruky a chtěla ho zase k sobě stáhnout.

„Ne, ne, moje drahá,“ šeptal voják, „mám sice přes čas, musím se ale přece už odebrat — než dojdu domů, bude beztoho jedna. — Přišel bych zítra nevyspalý!“ doložil ještě tajeněji.

„Čtveráku, jdi tedy a — ať mně nezabloudíš, to ti povídám!“ odpověděla žena vstávajíc taktéž šeptmo a uhodila ho žertovně přes ruku.

Desátník sejmul s hřebíku své čako, stáhnul si pevněji řemen u šavle, žena zavěsila se do něho a vyprovázela ho ku dveřům. Když odevírali, zařinčela šavle ještě jednou o skleněné dvéře, a z ulice zadul sem náhle způsobený průvan, až obě červené skla ve dveřích zakrývající záclony vysoko se nadmuly, a spící stařec se otrásl a zase se probudil. Vstal, vzal dřevěný svícen,

v němž tenká a ohořelá už lojová svíčka trčela, se stolu, rozžehl ji třesoucí rukou od doutnajícího uhlí v kamnech a pravil: „Už nevydržím, jako by to na mne hodil — dobrou noc!“ Přitom sáhnul na nízké dveře, na nichž letopočet a několik písmen nejspíše svěcenou křídou napsáno bylo, požehnal se a zmizel.

Poslední jeho slova platila třem osobám, které za jiným stolem seděly. Jedna z nich byla ženská, děvče to as pětadvacetileté; o jejím mládí nedalo se pochybovat, ač její obličej už mnohou vráskou zohyzděn byl, a v jejím oku místo mladistvého ohně už kalnost a přesyćenost se byla rozhostila. Čistý, až příliš směle však vystřížený šat, zvláště hledaný způsob, jakýmž bohaté její tmavé vlasy upraveny byly, a ráz místnosti, ve které právě po domácku sobě počínala, nepřipustily pochybnosti o tom, že patří k oněm nešťastným ženštinám, jež všichni zatracují, a přece se nerozmýšlejí, počet jejich některou novou obětí rozmnožiti, s nimiž tajně se lidé scházejí, aby je veřejně v bláto zašlapovat a takto sobě laciným způsobem na morální velikost zahrát mohli.

Seděla v čele stolu a míchala stále hrou ušpiněných francouzských karet. Vedle ní se byl po každé straně jeden mužský usadil. Oba tyto mužští patřili dle šatstva, obličeje i každého pohybu k lepším stavům. I v podobných, zcela nízkých místnostech objeví se často lidé „lepších“ tříd buď z rozmrzelosti nad jednotvárným životem solidnějších společností, buď z okamžité bujnosti, buď konečně kvůli tomu, aby život bídáků poznali a jím se u porovnání ku svému pohodlí jaksi duševně polechtali a jako nějakou zaplacenou komedií se pobavili. Poslednější nazývá se také někdy studium života chudiny.

Před oběma hostmi stála černá káva; stála nejspíše už dlouho nedotknuta, ba nebyli ji ani osladili, a cukr ležel posud neupotřeben na míse vedle kávy.

I mezi těmito třemi byl se hovor zcela šeptmo vedl a nebylo tedy divu, že i hrkot hodin starce probudil.

Když byl stařec vyšel, ptal se jeden z hostí děvčete po něčem.

„I to-to!“ odpírala tato hlasitěji, „on je o celých pět let mladší než naše paní, ale ten život při takové živnosti, a on si ničeho neodřekl! Ten voják, co tam prve u paní seděl a s kterým ona teď venku stojí — poslouchejte jen, jak si tam povídají — to je teď její vyvolenec; má každých čtrnáct dní jiného, a jeden ji stojí více než druhý. Nejhorší je ale tenhle! Ten by bral od ní pořád peníze! Já ho nemohu ani cítit, musím ale být přece přívětiva, sic by mne paní vyhnala a — nu vždyť víte, kam mám jít, když už žádná mladice víc nejsem a krásy nepřibývá — musím se místa držet, dokud to jde.“

„Sbohem!“ zaznělo z ulice a tlustá paní zase vešla. „Toť se nám už dělá chladno!“

„Ba, už to přichází!“ svědčilo děvče.

Paní zasedla zase za „pudl“ u kamen, vytáhla šuple a počala počítat peníze.

Kmitavé světlo olejové, silně začaděné lampy — plyn se byl posud do této odlehlé části města nedostal — osvěcovalo i malou jizbu nedostatečně. Všechno dosvědčovalo primitivnost, ba i chudobu. Asi pět dlouhých, ošumělých stolů stálo těsně při sobě; u stěny byly kolem stolů lavice, naproti nim vysoké, holé židle. Stěny byly bílé a takměř bez ozdob; jen dva křiklavě iluminované malé obrazy a staré zrcadlo v rámci taktéž ze zrcadelného skla visely nad stolem, u něhož se byli pozdní hosté ubytovali. Na kamnech stálo několik černých železných hrnků, a na pudlu mimo několik sklenic na kávu byly dvě láhve s kmínovkou a rumem.

Nastalo zase ticho. Ti dva pánové šeptali děvčeti něco vážného a chvílkami jen zaznělo v jizbě cinknutí některého měďáku nebo stříbrnáčku, jenž byl tlusté ženě při počítání prsty proklouznul.

Hodiny hrkly zase a bila dvanáctá; sotvaže dohrčely, zazněly sem pádné rány s blízké věže, zvěstující odlehlé a chudé té části města půlnoc.

„V těch nízkých domcích zde kolem asi všechno už tiše

spí; v našich končinách jsou lidé všudy ještě vzhůru,“ podotknul větší a o něco starší z obou pánů nahlas.

„Nemyslete si to,“ odpíralo děvče, „a kde někdo spí, stává se to nemocí nebo umdlením — vždyť ti lidé večer sotva na lože mdlobou dopadnou a pak někde také — tadyhle vedle stará Markytka usne snad proto, že se jí oči slzami zalepí.“

„Už bych skoro také spala,“ podotkla paní a zavřela šuple. Stáhla šátek s krku, takže její až protivně tlustá ramena obnažena byla, a položila hlavu na stůl před sebou.

Šeptání mezi ostatními zase počalo. Bylo viditelné, že pán, který byl dříve už mluvil, něco od děvčete žádá, k čemuž ono svolit nechce.

„Když vám ale povídám, pane, že to nestojí ani za vypravování.“

„Nic neškodí! Vidíš, už jsem tě tak často o to žádal!“

„A já bych vám to ráda vypravovala, kdyby vás to mohlo jen trochu zajímat! Ale můj život byl tak jednoduchý, a musila bych leckdy něco říci tak hloupého, že byste se mně vysmál! — Nu, já vím, vy jste dobrý pán, vím, jak jste se mne ujmul — já nedovedu ale lhát a se co lepší stavět, než jsem, a nevím, zdaž byste s ošklivostí neposlouchal. Vidíte, každá jiná holka by vám vypravovala, že její milenec ji v hanbě zůstavil, a to že byl její počátek. A nesměl byste to věru ani desáté, což povídám desáté! uvěřit; tak krásnou vzpomínku má málokterá a lhala bych, kdybych řekla, že já ji mám. Ano, to chodí tak mnozí pánové — nu, vás znám, že vy takový nejste, a tadyhle ten druhý pán to také nebude — a ti píšou noviny a kníhy a vyptávají se nás, co se jim kdy přihodilo, a zaznamenávají si to; holky pak lhou hodně a věsí jim bulíky, já ale — nač bych lhala? Já — ne, mne láska nezavedla.“

„Čím byli tvoji rodiče?“

Děvče míchalo kartami.

„Rodiče? Hm na rodiče se ptáte? Ano, to já sama nevím. Ani se nepamatuju, že bych byla co dítě někde

jinde bývala než v kuchyni jistého židovského traktéra. V té špinavé, černé kuchyni byla jsem od maličkosti a nevyšla jsem skoro ani ven; židovkou ale nejsem, vždycky mně nadávali „křesťanských p.....“, když jsem něco vyvedla. Byla jsem tam jako domácí pes držena, a přece mne ani nenapadlo, že se mnou nena-kládají zcela dobře — vlastně chtěla jsem říci, ne tak jako se svými vlastními dětmi. Já byla ale hned z počátku uvykla meznat jiného zlého než přílišné bití. Hladu jsem neměla, najedla jsem se v kuchyni ledačeho, a bita jsem bývala, jen když jsem nějaké nádobí roztloukla, což se málokdy stalo. Nádobí a vůbec všechno to, co v kuchyni bylo, bylo mými hračkami; povídala jsem každému hrnku a hrála si s ním a nevěděla jsem, že jiné děti mívají jiné hračky. Ba já myslila, že ani nevypadám jako jiné děti, a to už proto, že moje šaty byly samé hadry a šaty ostatních že byly hezké. Neučila jsem se ničemu než vaření — tak mne vychovali, že jsem se mohla později sama uživit.“

Poslední slova byla s lehkou trpkostí člověka vyslovena, jenž o své nezměnitelné bídě už ani nepřemýšlí. Děvče počalo karty do řad vykládat a po minutové přestávce pokračovalo zase dále mluvíc tiše a pomalu.

„Nu a tam jsem byla, až jsem skoro dorostla. Říkali mně, že jsem už šestnáct let. Tenkrát začala k vám chodit jistá křesťanka, která mně vždycky lichotila a leckdy mně po straně něco k mlsání strčila. Já ji měla ráda. Jednou si mne od židovky vyprosila pod zámínkou, že jí mám při přenášení nějakých věcí nápomocna být. Šla jsem s radostí s ní mnohými ulicemi, než jsme se do jejího bytu dostaly. Nikdy jsem neviděla takový kus Prahy jako po té cestě, znala jsem jen ulici od traktéra až ku kašně a musila mne takřka za sebou vlíct, abychom se z místa dostaly — všude jsem zůstávala stát. Když jsme došly k ní, pravila mně, že mne naschvál odvedla, a že nebudu už musit nazpět, u židů že to prý sama vyjedná, neměli prý na mne práva. U ní že dostanu pěkné šaty a dobrou stravu,

když budu poslušna, a že si vydělám mnoho peněz takřka bez práce a mnohému že se přitom naučím. Já ovšem hned ku všemu svolila, zdálo se mně všechno být tak pěkné, co povídala ta dobrá žena. Přinesla mně pěkné šaty, schválně jakoby pro mne ušité, myla a česala mne přes dvě hodiny, posadila mně klobouk na hlavu a postavila mne pak před zrcadlo. Lekla jsem se až sama sebe, jak krásně jsem vypadala, a nevěděla jsem, jak mám ruce držet, abych jen šaty nepomačkala. Klobouk mne tísnil, nebyla jsem zvykla mít něco na hlavě. Žena mně slibovala ještě krásnější šaty a vybídla mne, že mne hned někam povede, kde lepší dostanu.

Vyšly jsme zase a kráčely zase jinými ulicemi. Pro samé divení nezpozorovala jsem ani, že už dlouho před vysokým, krásným domem stojím, a že ta žena s nějakým mužským v livreji rozmlouvá. Pobídla mne konečně, abychom vešly. Teprve nyní všimla jsem si člověka, s kterým žena mluvila. Usmál se tak podivně na mne, že jsem sklopila oči a nevěděla jsem přece ani proč. Kráčela jsem se sklopenýma očima po širokých schodech za nimi a skrz několik pokojů, až jsme konečně zůstali před vysokými, bílými dveřmi s pozlacenou klikou stát. Žena mně pošeptala, abych byla teď povolna a poslušna, odevřeli dvéře, strčili mne tam a nechali tak samotnou v cizím pokoji. Nepokročila jsem na hladké podlaze ani o krok ode dveří a třásla jsem se na celém těle. Bála jsem se i oči pozdvihnout, ačkoli jsem tušila, že bych mnoho nevídaného spatřila. Hned nato vstoupil někdo do pokoje, a ke mně se blížily mužské kroky. Hebounká ruka uchopila mne za bradu a pozdvihla mně hlavu. Stála jsem naproti krásnému, mladému muži. Nutil mne, abych si sedla, a když jsem se zdráhala, stáhl mne k sobě na klín. — Toť se ty karty dnes tento! Koukněte jenom, samý smutek do domu! To je divné! — Nu a když jsem odcházela, měla jsem v ruce balík nových bankovek — první to peníze, jež jsem ve svém životě v rukou měla,“ doložilo děvče jako ve snu.

Vypravovala máhle nyní tónem nejvyšší rozvázanosti, tónem takovým, který by rád zakryl, že je vyllhaným sice, ale dávno už navyklým.

„Nebyla jsem dlouho u té ženy; dovedla mne k jedné paní, u které jsem více krásně oblečených děvčat svého stáří našla. Paní ta věděla už všechno o mně a pravila, že mne ráda k sobě přijme, když obdržím úřední dovolení. Poradili mně a šla jsem prosit o dovolení. Pan rada mě zrazoval a namluvil mně mnoho pěkného o tom, do jakého neštěstí klesám. Já mu nerozuměla a nevěřila; nový můj život byl příliš krásný, snad ho neznal nebo mně ho záviděl. Vždyť jsem tenkrát ani nevěděla, co je to špatnost, posud mně to nebyl nikdo řekl! Když jsem obdržela písemné dovolení, skákala jsem jako dítě radostí. Běžela jsem, co jsem mohla, ku své nové paní a po cestě jsem svírala pevně oběma rukama sáček, v němž jsem dovolení měla. A tak jsem se stala —“

„Nástrojem veřejné melásky,“ doložil muž, jenž byl posud mlčel.

„A lásky jste nikdy nepocítila?“ dolehal zase první.

„Jakžpak ne!“ svědčilo děvče s tímž lehkomyšlným tónem jako dříve. „A jakou lásku, to byste se nasmáli, kdybych vypravovala! Seznala jsem jistého mladíka, ale ne u své paní — ach ten byl hezký! — A já ho měla opravdu ráda!“ tvrdilo děvče tónem, jako by někdo pochyboval, že může opravdu milovat.

„Navedly mne, abych se mu nesvěřila, čím jsem, neboť už jsem byla seznala, čím vlastně jsem, a on si mne vzal k sobě. Žila jsem s ním přes rok, než se dozvěděl, co jsem dříve tropila. Byl by si mne už proto vzal, že jsme měli roztomilou holčičku. Jednou ale, když jsem přišla domů,“ — děvče shrnulo náhle zase všechny karty — „odevzdala mně domovnice klíč a zapečetěný list. Naučil mne číst a psát, a tak jsem mohla snadno vyrozumět, co chce. Nepsal nic jiného než: ‚Takový vývrhel člověčenstva nezasluhuje jména matky; vzal jsem si své dítě, abych ho sám vychoval!‘“

Děvče se zamlčelo a hledělo oči v sloup přímo před

sebe. Konečně si vzdychlo, zamíchaló rychle zase karty a pokračovalo opět klidně a pomalu:

„Zdaližpak byste uvěřili, že mne to tenkrát opravdu bolelo? I teď — nu teď, když si na to vzpomenu, směju se, nebo když mne nazval vývrhelem, byla to také hanba pro něho — že ne? Ale tenkrát — tenkrát jsem věru sotva na schody vyšla! Plakala jsem nad kolébkou ukradeného mně dítěte, a věřte mně nebo ne — já se nemohla s kolíbkou rozloučit, prodala jsem ji ze všeho náradí naposled, a když jsem ji už prodat musila, uštípla jsem si ještě na památku aspoň tříšťku z ní. Já nevěděla, co mám počnout. K dřívějšímu životu jsem se nechtěla vrátit, já nevím proč; cítila jsem ale vždycky, jako by mně to moje dítě zabraňovalo. Hledala jsem službu a nenašla jsem jí; konečně jsem se rozstónala. Mladý jeden nablízku bydlící lékař, známý mého bývalého milého, mne ošetřoval a zaplatil zatím všechny léky. Zakrátko jsem se uzdravila, byla jsem ale lékaři už mnoho za ošetřování a za léky dlužna. On toho použil k výhrůžkám.“

„To je hanebné.“

„Co je to ‚hanebné‘?“ tázalo se děvče a usmálo se po nejprv za celé vypravování zřejmě bolestně. „Myslíte, že jsem nebyla hezká? Znáám vás, vy mužští! Teď byste se mne, pane, ovšem už ani nedotknul.“

„A tak jsem zase tam, odkud jsem vyšla,“ doložila rychle, jako by skončit spěchala.

Vtom se dvěře s rachotem odevřely. Vcházela noční hlídka a odevřenými dveřmi zaznívaly sem rány s věže zvěstující půl jedné.

„Už je přes čas,“ napomínal jeden ze strážníků.

Pánové vstali, každý z nich vyndal bankovku a podal ji děvčeti.

„Zaplaťte kávu a ostatní si mechte.“

„Nu vidíte, že to mestálo za vypravování, byla jsem se vším za půl hodiny hotova!“

Z náměstí Malostranského vyjížděla drožka. Byl už večer a potkávající nemohli tedy tak lehce rozeznat, kdo v ní sedí. Ne snad, že by vůbec něco zvláštního na vyjíždějící drožce bylo, aby lidé stůj co stůj věděti museli, kdo v ní sedí — to ne! Je to ale nutným zvykem, že potkávající vždy třeba mimovolně do vozu nahlédnou, tak jako sobě vůbec každého všimnou, koho potkávají. Kdo ale sám v drožce sedí a na vození se zvyklým není, považuje toto nahlížení za divnou zvědavost, ne-li nestydatost, třeba by jindy nevědomky totéž činíval.

Může býti, že vnitř drožky sedící také jen k těm náleželi, kteří málokdy do vozu vstupují; počátek rozpravy dvou mužských hlasů nadsvědčoval tomu alespoň poněkud.

„Příteli, jsem rád, že je tma; myslím, že by každý na mě poznal, že jdu kvůli nevěstě, které posud ani neznám. Nebývám příliš bojácným v tom ohledu, mám už pěknou praxí v zacházení s děvčaty, což? Nu a vidíš, dnes pořád myslím, že vyvedu nějakou hloupost!“

„Jediná hloupost, kterou bys vyvést mohl, může ta být, že bys se zamiloval do některého jiného děvčete než do své nevěsty.“

„To ne, k tomu jsem příliš chladným a praktickým.“

„Ta tvá praktičnost —“

„No, to bych sobě vyprosil! Vsadím se s tebou, že za čtvrt hodiny poznám sám, která je ta má nevěsta, aniž bys mne na ni upozornil. Kolik bude as děvčat při tom domácím plesu?“

„As dvacet. Neradil bych ti ale —“

„Ne ne! zůstane při tom, že sobě ji sám vyhledám — vsad' se, že se nezmýlím. — Vylíčils mne rodičům a děvčeti? Pověděl jsi všechno?“

„Pověděl; mělť jsem radost z toho, že se konečně přece oženíš. Kdyby mne nebylo, kdo ví, jak dlouho bys ještě tropil hlouposti. Starý mládenec —“

„Hm, starý mládenec!“

„Nu — mladým mládečkem už nejsi, Přichovský! Nevěsta už sice také není zcela mlada, sice by se tím dohazovačským způsobem nevdávala, namáhej se ale, abys se jí zalíbil.“

„Mně posud žádné děvče neodolalo! — A má skutečně peníze?“

„To není hezké od tebe, že stále jen o peníze dbáš. Vždyť máš sám dost.“

„Tomu ještě nerozumíš, člověk nemá peněz nikdy dost!“

„Má tři domy, jak jsem pravil.“

„To se už ani neptám dále, je-li hezka!“

„Není oškliva — roztomilou nožku, pěkný vzrůst, krásný vlas a znamenitě výrazuplné oko!“

„Škoda že ji tak popisuješ; toť mám se svou sázkou už zpředu —“

Vůz zarazil v témž okamženi u jednoho domu Spálené ulice. Přátelé vystoupili a kráčeli ozářenými schody do prvního poschodí. Byli trochu nerovného stáří. Starší a vyšší z nich ohlížel se pátravě po domě, byl zde bezpochyby po prvé. Mladší kráčel stále o stupeň výš než jeho soudruh a teprve tím byly hlavy obou jaksi v stejné výši.

Báleční oděv jejich, jenž odevřenými svrchníky zpozorovati se mohl, nadsvědčoval obsahu dřívější rozmluvy.

Sotvaže byli dostoupili prvního poschodí, odevřely se dvéře přímo naproti schodům a z nich vyběhl malý, tlustý, as čtyřicítiletý pán.

„Ale, pane Schäfer! Tak dlouho nejít! První valčík už odbyt a bez vás! Nu — honem, honem, pánové —“

Ne, ne! Žádné zbytečně dlouhé představování. To je přítel váš a tedy — tak? Přichovský se jmenuje? Nu to mne těší! Prosím ale —“

„Jsou zde Alexandrovic, pane notáři?“

„I ovšem že jsou! Čtveráku, máte snad zálusky na bohatou slečnu? Nu moje otcovské — Ne, pánové! zdehle se svlečete! Nany, přiveď ty věci do pořádku!“

Prívětivý domácí pán uváděl nyní oba přátely do salonu, v němž četná společnost už dosti hlučně se bavila.

„Musím vás teď zase opustit, pánové; čekám ještě někoho. Je nyní quadrille na řadě, pane Schäfer, ale až po chvílce — z počátku a ku konci děláváme delší přestávky! Náš přítel vás už sám obeznámí, pane Přichovský!“

Přichovský prohlížel zatím pátravým zrakem procházející se dámy; Schäfer to zpozoroval a usmál se.

„Ještě jsi neuhodl, která to? Představovat tě společnosti prozatím nebudu, sic bys ani hádat nepotřeboval!“

„Jen mne nech; však já se sám představím, až toho bude zapotřebí!“

„Tedy půjdu po svém,“ odvětil Schäfer a hned se připojil ku roztomilému páрку kolemjdoucích děvčat, z nichž jedno jaksi důvěrně a milostně na něho pohlíželo.

„Aha!“ myslil sobě pozorující Přichovský, „však nešel toliko kvůli mně sem! Nemohu mu to zazlít — jen aby nebyla chuda! — Kterápak je asi ta má umluvená! Nebude těžko nalézt, co hledáme, ačkoli posud ničeho nevidím. Ona o mně ví, zajisté mne očekávala a viděla mne přicházejícího se Schäferem. Bohata prý je a oškli-va prý není — uvidíme; oženit se ale už musím. To s tím starým mládencem nebylo tak hloupé od něho — má skorem trochu pravdu. Jsem už asi —“ přitom sklopil Přichovský hlavu a díval se chvíli v hlubokém zamýšlení k zemi. Náhlé „Eh!“ a vyhození hlavou dokázalo opětné probuzení.

V témž okamžiku spatřil před sebou dvě procházející se dámy, z nichž větší asi třicítiletá se udiveně na něho dívala. Hlasité jeho „eh!“ — hlasitěji pronešené, než

Přichovský sobě vědom byl, bylo ji poněkud zarazilo. Přichovský stál tu jakoby překvapen a uklonil se mimovolně. Dáma přívětivě poděkovala a kráčela dále.

„To je ona! Ovšem že to bude ona, proč by se sice tak na mne dívala! Ta že není krásna? Nu, může být, že není; je ale tak příjemna, že — toť je roztomilý vzrůst! ta chůze! Ty světlé, krásné kadeře! — Nevidím jí nyní v obličej, a přece tane posud přede mnou to velké, černé oko, jež tak zkoumavě na mně spočívalo! Obejmul bych tě, příteli, kapitálně jsi se o mne postaral! Vezmu si ji, ano, vezmu! — — — Už přichází zase!“

Mezitím byla vysoká blondýna, jež Přichovského tak dojmula, se svou průvodkyní zase salon obešla a blížila se k jeho stanovišti. Přichovský zpozoroval, že její zrak ho hledá. Rychle postoupil.

„Prosím, slečno, jste už zadána ku kadrile?“

„Nejsem,“ odvětila blondýna a usmála se přitom na svou družku.

„A směl bych já žádat?“

„Proč byste nesměl?“

„Vaše slečna družka — či snad už jemnostpaní? Odpusťte, nejsem zde znám! Vaše přívětivá družka odpustí, když vás odvedu hned. Sexteto už ladí nástroje!“

Průvodkyně se uklonila a Přichovský zpozoroval na tvářích obou dam zase lehký úsměv. „Není pochybnosti,“ zabručel pro sebe a podal děvčeti ruku. Procházel se ještě chvíli salonem.

„Nevím ani, jak bych v těch zcela zvláštních poměrech řeč započít a rozpříst měl. Jsem sice věru už dosti praktický — — vy vidíte, slečno, že jsem upřímným.“ —

„Nenahlížím, proč byste jím býti nemohl. A co se týká těch zvláštních poměrů, cožpak má být v tom tak zvláštního, že mezi cizími vám posud lidmi se bavíte?“

„Ano, posud cizími! Lituju, že mně byli posud cizími!“ pravil Přichovský a podíval se významně na svou tanečnici. Tato sobě jeho pohledu nepovšimla.

„Při domácím plesu je seznámení se velmi snadné a závisí to jen od vás, abyste nebyl dlouho cizím.“

„Skutečně jen ode mne?“ tázal se spokojeně a radostně, přitisknuv zároveň vřele ruku její k sobě.

Blodýnka upřela trochu udivený zrak na něho a pravila: „Pokud vím, ode mne alespoň me!“

„Rozumím,“ rozumoval v duchu Přichovský. „Hněvá se trochu a chce mne upozornit, že jsem se měl dříve o její matku postarat.“

„Prosím,“ pokračoval zase hlasitě, „která z těch paniček je vašnostina matka? Přál bych sobě, kdybych jí představen býti mohl.“

„Něco podobného se skutečně může jen vám stát, jenž zde zcela neznám jste. Má matka zde není! — Však už dávají znamení ku kadrile! Kde se postavíme?“

„Máš už protějšiho?“ tázal se přistupující Schäfer, veda s sebou totéž děvče, s kterým byl počal se bavit a jež ještě nebyl opustil. „Bud' pozorliv, matka tě stále pozoruje“ — doložil šeptem.

Dámy se vzájemně klonily a Přichovský se uklonil poněkud v rozpacích s sebou.

„Bůh ví, slečno, co se to dnes děje se mnou,“ počal Přichovský po první tuře; „dnes jsem věru jaksi pitomý a nemohu ani originelnějších počátků ku konverzací najít. Vy se usmíváte? Jindy věru — ač se nejspíše stávám tím směšným, že to prostě tvrdím — jindy věru mívám myšlének dost; vím ale, že mne omluvíte, jelikož vám můj přítel Schäfer —“

„Kupředu! Vždyť je druhá!“ komendoval Schäfer a Přichovský musil dámu opustit.

Po tour des mains obrátila se tanečnice sama ku Přichovskému.

„Přeju vám skutečně štěstí ku takovému příteli, jakým pan Schäfer je. Já bych —“

„Kupředu!“ vytrhnul je zase Schäfer. Dvojí toto trochu komické velení a vytrhování přivedlo Přichovského do plného proudu a bavil nyní tanečnici svou až po konec výborně. Když se byli nakonec vzájemně uklonili, podal Přichovský své tanečnici zase ruku a šeptal:

„Smím vás zaprosit ještě o nějaký okamžik?“

„Jsem k službám.“

„Především prosím o křestné vaše jméno; rodinné už znám.“

„Tak? To byste byl snad, pane — nu neškodí! — Antonie!“

„Drahá Antonie tedy, vyslyšte mne! — Nebylo by vám ale především snad vhod, abychom zašli do vedlejšího pokoje? Budu svobodněji mluvit moci.“

„Nevím ani, pane, mám-li vás vůbec ještě vyslechnout! Mluvíte tak podivně, že —“

„Nuž tedy k cíli! Je to ovšem trochu podivné, že teprve přítel můj mně ku nevěstě dopomoci musil; kdybych však —“

„Přítel váš? A to snad docela pan Schäfer? O ten zlý, ošklivý člověk! Tomu se zajisté pomstím za celý ženský svět výsměchem!“

„Už mne nezmatete, slečno! Nedomluvil jsem prve; chtěl jsem říci, že kdybych ale vás byl už dříve seznal, nebyl bych zajisté pomoci přítelovy potřeboval.“

„Myslíte, že bych já vám byla k nějaké nevěstě dopomohla?“

„Jste v roztomilém rozmaru, slečinko! — Ne, zajisté ne! Já nehledal peněz!“

„To je šlechetné od vás!“

„Nevidím v tom žádné šlechetnosti, zvláště nyní ne, kde jsem se tak náhle a mocně zamiloval, že bych byl nikdy neuvěřil tolik ještě vlastní své síle. Jsem sám bohat, mohu-liž za to, že i vy jste bohata?“

„Já bohata? Poslouchej, mužíčku, mnoho-li máš ročně?“

„Já ročně? To je ale divná otázka,“ odpověděl mladý vysoký muž, jenž byl už několik kroků po druhé straně Antonie kráčel, aniž by ho byl rozháraný Přichovský pozoroval.

„Jen proto, že mne ten pán zde za bohatou má. Představuju ti zde, mužíčku, přítele pana Schäfera. Byl tak laskav, že mne místo mého nedbalého manžela as půl hodiny výtečně bavil. Poděkuj se tomu pánu, baví zcela originelně.“

Při těch slovích usmála se Antonie potutelně, uklonila se Přichovskému a kráčela se svým manželem dále.

Přichovský ani nepozoroval, že stojí procházejícím se v cestě, a to zcela neslušným způsobem. —

Za krátkou chvíli strhnul se mezi společnostmi velký zmatek. Domácí paní, která posud nebyla ani mezi hostmi ukázati se mohla a stále ještě v kuchyni se nařizováním zaneprazdňovala, sklesla náhle u ohniště k zemi a nemohli ji více vzkřísit. Ranila ji mrtvice.

Když hosté po nějaké chvíli se vesměs k odchodu chystali a Schäfer svého přítele vyhledával, byl tento už zmizel.

II

Nalezáme druhého dne oba přátely zase pohromadě, a to v bytu Přichovského. Celé nářadí bytu svědčí, že Přichovský skutečně bohat jest a že dovedl sobě mládenecký a osamělý svůj život vším možným pohodlím osladit.

Je kolem jedenácté zrána. Přátelé sedí při sobě na pohovce a mocné kotouče dýmu z cigár, jež kolem stropu a oken se vinuly, dokazovaly, že už dosti dlouho tak sedí. Schäfer je zcela oblečen, jelikož odjinud přišel. Přichovský sedí v županu. Oba přátelé jsou patrně zasmušelí; u Přichovského jest výraz zasmušilosti tím ještě zvýšen, že oči má nevyspalé a tváře jeho že hoří neobyčejným zimničním zápallem.

Dlouho už mlčeli, nejspíš že byli dříve o něčem nemilém pojednali.

„Jak já se ale teď z toho vypletu, rád bych věděl,“ přerušil konečně mrzutě Schäfer mlčení.

„Jak chceš!“

„Nu to je pravda!“ usmál se Schäfer poněkud rozveselen, doložil hned ale zase opravdově: „Nech sobě radit, hochu, naprav, v čems pochybil, může se ještě —“

„I bůh zachraň!“ vykřiknul náhle Přichovský; vy-

skočil z pohovky a počal dlouhými a nepravidelnými kroky přecházeti světnicí. „Neseznal jsem jí a nechci jí ani seznat; co je mně teď do ní, když sobě jí už více nevezmu. Seznal jsem tam jenom jednu a ta“ —

„Proč nedomluvíš? Jen domluv! Což z toho, žes se tak zamiloval jak nikdy předtím! Mrzí tě to, že musíš o svém zamilování slyšet? Ne, směšno je to poněkud, když starý mládenec Přichovský, jenž tak tlustou kůži má jako slon, ještě šípem dětinství, jak jsi to dříve nazýval, ranit se může. A neméně směšno, že blondýn Přichovský, jenž jenom brunetky vůbec za ženské má, náhle se do blondýnky zamiluje.“

„Ta zpropadená blondýna!“ usmíval se Přichovský polo mrzutě a polo přívětivěji.

„Tyť se usmíváš jako dítě, když přestává bolest cítit!“

„Ne, koukni se, Schäfeře, nevysmívej se mně!“ zatáčil Přichovský zase rozmluvu. „Já jsem skutečně všechno proměněn. Kdybych věděl, že se mně nevysměješ, svěřil bych se ti. — Je to znamenité! Stále se má pýcha vzpouzí proti posměšnému způsobu, jakým mne Antonie — trestala, nemohu říci, ale překvapila — a přece všude vidím tu zlopověstnou světlou hlavičku před sebou, vidím ji na každém předmětu, na který pohlédnu. A bůh ví, co se to s mou fantasií stalo, ta její hlava kadeřavá se v mé fantasii zmenšila v roztomilou miniaturní kadeřavou a zlatou hlavičku a těch hlaviček obléhá mne tolik ze všech stran jako prášků v slunečním paprsku, nebo spíše jako — nu jako těch drobných křišťáleků ve vzduchu za jasného zimního dne. Chvilkami je mi horko, chvilkami zase mrazivo, mám zimnici a mluvím jako —“

„Básník,“ doložil udivený Schäfer.

„Jako blázen spíše, to je snad lepší výraz pro ten nesmysl, ačkoli je oboje velmi spřízněné. Chladný svůj rozum jsem alespoň najisto pro okamžik ztratil a moje obyčejná reflexí mně připadá nyní jako led, uchovávaný šampaňskému říznost. Podivno, podivno je mně — jsem jistě zamilován, třeba bych toho rád odepřel.“

A vzdor tomu, že je mně dosti krušno při tom, nemohu přece sám sobě zapřít, že mám kousek podivného potěšení z té bolesti. Těší mne jaksi, že dnes trochu jinak myslím než obyčejně a že cit se nenechává zcela opanovat rozumem. Obyčejně mně bývá život fádni komedií, již podle svého pohodlí, když už také oučinkovati musím, na scény a akty rozděluju; dnes je mně ale skoro jako dítěti, které se z marionet těší a velmi nerádo by bylo, kdyby jeho rozumek se přesvědčil, že jsou pouze marionetami. Snad mne nepochopuješ hned a nerozumíš mému citu. Víš, jak je člověku spokojenému, když ráno se probouzí a z lože vstává? Jako by všechno kolem něho zlatem se skvělo, vid' ? Nu a tak je mně také nyní, když mohu chvíli na Antonii myslit, aniž bych zároveň myslil na její zlobu. Je mně, jako bych byl posud velmi rozumně jedl a pil, neméně rozumně spal — ale přece při všem a vždy jen spal! Někdy jsem sobě ovšem také zahrál na lásku, dovedl jsem být dvě i tři hodiny do děvčete zamilován a zamiloval jsem se po krátké přestávce třeba do téhož děvčete zase na dvě nebo na tři hodiny — eh což žvástám stále! Nemáš mne za dobrého humoristu?“

„Vidím ze všeho jen, že mnou tobě určená nevěsta sedět zůstane, ty že věčně věkův starým mládencem budeš a že Antonie velmi dobře učinila, když tě hned tak ochladila. Není sice pochybnosti, že bys nebyl nikdy u chladné Antonie pořídil, mohls se ale dopustit hloupostí.“

„To není pravda, že bych nepořídil!“

„Těš se tím, chceš-li; získáš nešťastnou tou láskou alespoň zajisté tolik, že trochu jiný život povedeš.“

„Což myslíš, že se té lásce více neubráním? Nu, nechci se s tebou hádat, alespoň dnes ne; byl bych se včera ještě také hádal, že se vůbec ani zamilovat nemohu a — Ostatně byl bych snad zcela spokojen, že mám něco nového, nač myslit mohu, jen kdybych se nebál, že se mně lidé vysmějou!“

„Antonie bude jistě mlčet, a kdož jiný ví o tom?“

„Při zamilování je to zcela zvláštní. Člověk myslí, že to nikdo neví, a zatím nosí celou historii na čele napsanou.“ —

Skutečně se stal nyní Přichovský zcela jiným. Dříve byl životem už přesycen, užíval radováněk bez všeliké útěchy, žil odměřeně a chladně, aniž by byl sobě něčeho odepřel, co mu čas zkrátit mohlo. Duševní vzdělání jeho sloužilo mu jen k tomu, aby někdy sám na sebe se pro nečinnost rozzlobil; divná ale nechut, jakáž přežilých lidí se někdy zmocňuje, zabraňovala mu zase, aby nových poměrů a nového života vyhledával. Neměl potěšení více v maličkostech a k velkým věcem málo síly více. Žil dál, protože Senecovo „Patet janua, exi!“ příliš vysoké pro něho bylo, a přece by byl beze strachu a hrůzy třeba okamžitě ulehnout a zemřít mohl. Býváť jistý stupeň u lidí přesycených, kde život přestává býti životem a kde člověk proto už více nežije, že všechno, co se mu přihazuje, už zná, a o tom už dávno byl dosti se napřemýšlel. Nyní ale Přichovský počal býti mnohem mrzutějším naproti těm, s kterými zacházel, dřívější ledová kůra dvornosti byla prolomena; on sám o sobě ale vedl život mnohem pestřejší a bohatější a nešťastná třeba láska dodávala mu přece zase mladosti a svěžesti. Jeho myšlenky byly snivější, ale také souvislejší, a tak se i jeho život souvislejší stal.

Upřímný Schäfer, jenž šťastně dovedl tajemství přítelovo zachránit, těšil se i z této změny, jelikož dobře věděl, že u vychladlého Přichovského nešťastná láska příliš nešťastných a dojemných následků míti nebude.

III

Minulo asi půl roku a v životě obou přátel se mimo tu „maličkost“, jak se Přichovský vyjadřoval, že se Schäfer oženil, ničeho znamenitějšího neobjevilo. Den však, za kteréhož zase kroky a rozmluvy obou sledovati můžeme, musil zajisté býti dosti důležitým pro oba;

neboť Přichovský, jenž téhož dne časně zrána se svým přítelem Hybernáckou ulicí ku nádraží kráčel, postupoval krokem neobyčejně elastickým a zrak jeho byl zase čist a vesel.

„Abych ti přece zase samolibosti a důvěry dodal,“ žertoval Schäfer, „svěřím ti, že Langova, která tě tenkrát u notáře ostře pozorovala, aniž bys ji byl tak ctil, jak jsi nevěstu ctít měl, posud na tebe nezapomněla. Musila se přece trochu zamilovat.“

„Trochu, hm! Kdo se do mne zamiluje, nezamiluje se jen trochu, a vím také zajisté, že se mně vše nyní u Antonie, kdežto ovdověla a svobodna je, poštěstí. Víš ale jistě, že tyto dny Antonie do Litoměřic pojede?“

„Po kolikáté se to už ptáš! Ovšem, že to vím jistě, a může také být, že už včera odjela. Jen si to tam nepokaž! Příležitosti budeš míti dost; budeš bydlet u mého bratra, ona u svého a oba ti bratři jsou přátelé! Nuže kup lístek, já zajdu napřed ještě na chvílku do restaurací.“

Přichovský vyplativ lístek vstoupil do pohostinských prostor. Zde odevzdal sklepníkovi malý svůj vak a ohlížel se po příteli. U okna dovnitř nádraží vedoucího stál Schäfer a bavil se s nějakou černě oblečenou damou. Předtucha, ba přesvědčení, že to musí Antonie býti, sklíčila i rozradovala náhle Přichovského tak, že skorem ani kupředu vykročiti nemohl. Vtom se obrátil Schäfer a spatřiv přítele upozornil dámu na něho. Dáma se obrátila a Přichovský spatřil skutečně před sebou Antonii. Tentýž pěkný obličej se zase na něho usmíval, jenže mnohem omladlejší; tytéž kadeře vlnily se zpod černého kloboučku, jenže mnohem zlatější; totéž černé oko se tu jiskřilo, mnohem ale jiskrnatější nyní a černější. Přichovský sotva že dovedl nejobyčejnější poklony a pozdravy odbýt.

„Tak? Vy, jemnostpaní, také do Litoměřic! Toť je zvláštní šťastná náhoda!“

„Těším se věru z vaší společnosti!“ odpovídala Antonie přívětivě.

„Ale, ale, toť je překrásné!“ zazněl náhle vedle nich mužský hlas. Ohlídli se a poznali v malém, tlustém pánu, jenž se z rozdílných shawlů a svrchníků vylupoval, pana notáře vdovce, u kterého byli smutný domácí ples slavili. Zdál se býti nyní ještě tlustším a zdravějším než tenkrát. „Pojedeme všichni k Drážďanům? Nu, to je hezká společnost! Vdovička, vdovec a mládenec! Pan Schäfer nám ale naši svobodnou společnost velmi kazí! Tak? Vy nepojedete? Nechte se za to obejmout! Už dávno chtěl jsem s vámi, jemnostpaní, promluvit — v záležitostech obchodních. Může se to stát cestou; beztoho sesedneme do jediného kupé.“

Venku zazvonili a dvěře do nádraží se rozlítly.

„Ten notář je mně nepohodlný,“ šeptal Přichovský, „musím ale stůj co stůj ještě na cestě se ubezpečit o Antonii.“

„Nech raději vše až na místě,“ radil Schäfer; rada jeho nebyla ale už ani vyslechnuta, jelikož Přichovský pospíchal do vozu, aby po bok Antonie se usadit mohl.

Vlak se pohnul. Sotvaže vyjeli přes karlínský viadukt, vyndal notář tobolku a rozevřev ji počal šeptmo s Antonií rokovati. Přichovský seděl tu jako na rožni, a díval se mrzutě oknem na krásné vltavské oudolí. Nechtěl vyjednávající vyrušit, jelikož doufal, že tím spíše jednání svoje ukončí. Pohlížel jen chvilkami po straně na ně, viděl v rozevřené tobolce notářově samé rubriky a cifry a soudil dle toho, že rozkládá notář o pozůstalosti manžela Antonina. Konečně, když už asi po dvě štací byl se Přichovský netrpělivostí mučil a trýznil, zdálo se, že jednání ukončeno, neboť notář zavřel tobolku, podal Antonii ruku a tato vložila zase svou ručku do jeho jako na potvrzení.

„Nyní musíte ale zase mne vyslyšet, jemnostpaní, mám také nějaké jednání s vámi!“

„O prosím! Čeho sobě přejete?“

„Odbudu to zkrátka! Jste, jemnostpaní, nyní svobodnou, a víte, že já“ —

„Abyste nepřišel snad do zbytečných rozpaků, mu-

sím vás na něco upozornit. Právě nyní požádal mne zde pan notář o mou ruku a já mu ji zadala.“

„Hahahaha,“ zasmál se Přichovský hlasitě a křečovitě.

„Čemuže se to smějete?“ tázal se notář.

„Jemnostpaní mně zde vypravuje znamenitou anekdotu z Litoměřického kalendáře.“

„Od kterého to, prosím, roku?“

„Jemnostpaní to neví!“ —

Večerní vlak přivezl Přichovského zase do Prahy. Hned v tentýž večer navštívil zklamany ženich ještě Schäfera a vypravoval mu svou příhodu s bohatým humorem. Jakž se ale Schäfer podivil, když mu přítel další své plány před jeho manželkou upřímně a odhodlaně vyjevil.

„Bohu díky, že tedy nezůstaneš starým mládencem! Hurá! Kdybychom žili v středověku, neplatilo by více o tobě ‚amittit jus et potestantem testandi!‘“

„A korintské ženy nebudou vás více mrskáním honit kolem oltářů!“ podotkla ženuška Schäferova.

„A slečna Langova bude alespoň poslední z mých nevěst,“ doložil Přichovský spokojeně.

I

D u h a

Byl svátek Panenky Marie. Svět náš nebyl tenkrát ještě stvořen a andělé měli tedy tím větší práci, aby sobě nějaké vázané vymyslili. Usnesli se na tom, že ze slunečních papršků každý něco utvoří, nějakou milou živou hračku, která by se pro nevinnou mysl Panenky Marie hodila. I nasbírali nejčistší papršky a každý tvořil tiše a skrytě pro sebe.

Nastalo jitro sváteční. Sotvaže se Panenka Maria probudila, zvěstováno jí, že jsou tu gratulanti. Je prý velká hádka mezi anděly, kteří z nich dříve přání svoje přednášet a dary podat mají. Serafimi a Cherubimi praví prý, že jim přednost náleží všudy, a tedy také zde; ostatní andělé odpovídají ale, že na takový den každý rozdíl stavu přestává, a ten že dříve vejde, kdo vůbec moci bude. Panenka Maria se ovšem srdečně zasmála a rozhodla, aby se dvěře dokořán odevřely a všichni najednou vešli. V okamžiku byl ohromný zlatý sál anděly přeplněn; jeden stál vedle druhého a nad hlavami těchto vznášeli se jiní zase až ku klenbě, tolik jich bylo. Když všichni najednou přání svá začali, rozlehal se zpěv až do nejvzdálenějších končin nebes a zněl tak dojemně, že se Panenka Maria až rozplakala. Pak podávali andělé své dary — všichni byli utvořili k v ě t i n y. Cherubimi skládali do klínu Panenčina růže, Serafimi lilie, jiní zase „Panny Marie slzičky“ a jiní její „pantoflíčky“, jak byli je kvůli svátečnici nazvali — nejvíce bylo ale fialek mezi květinami. Panenka Maria

tleskala ručkama, líbala květinčky a divila se nejvíce tomu, že se stále a stále mění. To ovšem nevěděla, že ze slunečních papršků jsou. Nejkrásnější ale a nejpestřejší květy přinesl bledý jeden anděl. Nemohl však krásy té jinak vytvořit, než že přibral jedu ku paprškům. Květy jeho skvěly se v nejbujnějších barvách, byly ale blínovité a jedovaté, vydychovaly zkázu, a bledý anděl položil je toliko k nohám Panenčiným.

I sám Bůh Otec těšil se z její radosti. Pravil: „Abys květin nepotratila, stvořím ti košíček na ně.“

A stvořil Bůh Otec svět náš tak jak jest s lidmi a zvířaty, s vodou a skalou, a postavil ho do oblaků k nohám Panenky Marie. Panenka Maria naházela naň svoje dary a podivila se velmi, jak rychle se květy ujmuly, rozvinuly, odkvetaly a zase jinými se nahrazovaly. I ty jedovaté květiny tam dala.

Promluvil pak Bůh k bledému andělu: „Jdi a opatruj nový ten svět. Hleď, aby byla věčná změna na něm. Jmenuj se Smrt!“

Mezitím však byly dušičky nejprve odkvětých květin se ze svých tílek vybavily a usadily se co pestří motýlové na rouchu Panenky Marie. „Což mám s těmi začít?“ ptala se Boha.

„Z těch sobě utvoř pás kolem těla.“

Pás stačil třikrát kolem. Právě ho byla Panenka Maria jednou ovinula, když náhle zlý duch oblak pod zemí protrhnul. Země počala klesat; v tomtéž okamžiku však zpozorovala to Panenka Maria, hodila po zemi neovinuté ještě konce svého pasu a zachytila zemi v bezednu.

I srazily se oblaky nad otvorem a na zemi padal první déšť. Když přestalo pršet, viděli udivení lidé krásný ten pás a nazvali jej „duha“.

Od těch dob je duhu vždycky vidět, kdykoli lidé myslí, že je nebe opustilo.

Proč se naučí Čech snadně němčině

Když byl už svět stvořen, scházeli jenom ještě lidé; ti však se netvoří jen tak. I stvořil Bůh prozatím jednoho člověka na zkoušku, jaký asi bude. Člověk stvořený byl dosti povedený, měl však chybu nějakou na jazyku, totiž vůbec trochu neohebný jazyk. Byl to Němec. I vida to Bůh, stvořil Čecha Adama, jenž už měl jazyk ohebný. Nejvyšší však stupeň ohebnosti v jazyku dosáhla jeho žena.

Když byl Adam pak z ráje vyhnán, sešel se s tím Němcem a byli dlouho spolu. Němec plakal každý den, že pro neohebnost svého jazyka nemůže se češtině naučit, kdežto Čech radostí skákal, že za tak krátko němčině se přiučil.

III

Kříž

Několik kroků před kapucínským klášteřem na Hradčanech stojí červeně natřený, vysoký kříž. Stojí zde skutečně jakoby k doplnění krásného obrazu, jakýž tichý a jednoduchý klášter, nádherně vystavěný Lorentánský kostel a klidné prostranství podává; stojí zde, jakoby doplněk k poetickým předmětům, které v prsou důmyslného pozorovatele celý svět blahé poesie budí, mysl jeho skoro dětskou činí a dech brzy zrychlují, brzy zase zarážejí.

Kříž ten nestál zde ale vždy — bylo to podivné, jak sem vlastně přišel.

V Malém černínském domě žily kdysi dvě vdovy. Byly sousedami; kdybys byl z jedněch dveří dva kroky učinil, vcházels už do dveří druhé vdovy. Nepřecházela zde ale svornost z prahu na práh, vdovy žily v nepřátelství vzdor tomu, že jedné z nich sobě lidé vůkolní

vážili a že vpravdě správností svou se vyznamenávala. Druhá žena ovdověla prý záhy, zabili jí muže při jakémś nedovoleném podniknutí; může být, že neštěstím, může ale také být, že úsměšky lidí stala se tak zlomyslnou, jakou skutečně byla. Vdova zlá byla bezdětna, a tím se vysvětluje také její zášť naproti vdově druhé, neboť tato měla co potěchu své siroby dcerušku tak krásnou, že ji sousedé nejinak než „panským dítětem“ mazývali. Bylo to vskutku děvčátko překrásné; když se někdo na ni zadíval, mněl, že to vtělený jarní den. Kadeřavé vlasy její byly jakoby sluneční paprsky, zlatem se skvějící a v srdce člověka se dobývající. Tváře byly krásnější než růže, oči tmavší než fialky a jasnější než studánka a pleť měla bělost jarního dne, hebkost sametového kvítka.

Tak krásnou byla už co děvče tříleté. Zlá vdova tvrdila tenkrát, že z krásy vyroste. Minula však další tři léta a děvče vzrůstalo ještě spíše do krásy než z ní. Bohatí lidé z vřkolí dávali matce její peníze a šatstvo, aby dcerunku dobře a její kráse přiměřeně vychovati mohla; neboť taká krása je boží dar a nesmí se zašlapat. To ovšem popudilo zlou vdovu nanejvýš i umínila sobě, že tomu překazí.

Zavolala si jednou dcerunku sousedčinu do své světnice a pravila: „Vidíš, holko, tys krásna, a co při tobě nejkrásnějšího, to jsou tvoje zuby. Ztratíš je ale brzy, já to znám; mám tě ráda a chci ti pomoci. Odevři ústa, natru ti dásně sílicí mastí a nevypadají nikdy.“ I natřela jí dásně.

Od té doby nastal druhé vdově z dítěte kříž místo radosti. Děvčátku nabíhaly a otýkaly každodenně dásně a tváře tak, že obličej se neforemným stal. Dítě musilo obličej svůj stále plenami si obalovati a zakusilo nevýslovné bolesti. Žádné nakuřování, žádné ohřívání nepomohlo; nemoc vzmáhala se vždy víc a více, už se počaly i zoubky drobit a vypadávat. Všichni litovali krásné to dítě, sousedé platili i zvláštního lékaře, ale žádné pomoci!

Bylo to v chladné podzimi. Děvčátko nemohší více bolestí doma vydržet bloudilo po loretánském prostranství. Bolest a palčivost nesnesitelná hnaly ji z místa na místo. Náhle měla tak mocný pocit, jako by se jí hlava rozskočiti chtěla; znala už pocit ten, vždy se při něm zase některý bílý zoubek vyloupnul. I tenkrát vynadala jeden z úst.

Němě kráčela ku kapucínskému klášteru, nevědouc ani, co ji tak mocně blíže vábí. Unavena bolestí nedošla však, skleslať vzdálí několika kroků na kolena. Mimovolně pozdvihla oči ku klášteru — vtom však také zastřela je zase rukou, neboť z kostelního okna vynikala taková oslňující záře, jako by se v něm slunce obráželo.

„O matičko boží, pomoz mně!“ zavzdychla hlasitě. „Skryj mne pod svůj svatý plášť, nenech mne více trpět.“ A nevědouc skoro ani co činí, ulomila prut z vedle stojícího roští, přelomila ve dvě, svázala travou, do níž vylouplý právě zub obalila, v podobu kříže, políbila kříž ten a zastrčila ho v kyprou zem. Počala se modlit. Tu se jí zdálo, že přikročila k ní překrásná a jasná ženská postava, zahalená v blyštící se, bohatý plášť. Postava ta pohladila ji po vlasech a po tváři, vložila jí prst do úst a položila si ji pak na svůj klín, přikrývajíc ji starostlivě pláštěm.

Teprve zrána podařilo se poděšené matce a pomáhajícím jí sousedům, že děvčátko našli. Jaké ale bylo jejich podivení! Na místě dříve prázdném vypínal se dřevěný kříž a pod ním leželo děvče v trávě a rose tak zdravé a krásné jako porosená růže.

Podnes je ještě kříž ten divotvorným. Půjdeš-li, čtenáři, někdy ku „kapucínské Panence Marii“, jak ji lid nazývá, všimni sobě dřevěného kříže před klášterem a najdeš v jeho dřevě zarážené zuby, jež tam věřící kvůli zproštění se dalších bolestí obětovali.

Marie Poustevnice

„Je to Marie Poustevnice!“ — Divné to pořekadlo uslyšíš někdy od obyvatele Hradčan nebo sousedících částí. Ptáš-li se, co tím myslí, odpoví ti, že je ta osoba, o které se mluví, starou pannou.

Jdeme-li od Ostruhové ulice k zámku, naleznem na místě, překrásný pohled na Prahu poskytujícím, jak známo dvě sochy, za nimiž dosti velká terasa mříží uzavřena. Místečko to nazývají vůkolní u „Marie Poustevnice“ čili také „Maria Einsiedel“.

Krásná byla ta dcerka páně inšpektorova a přitom tak dobra, že i nejzlejší lidé ji rádi míti musili. Jednu chybu měla ale přece, velkou chybu, kterou jí ovšem odpustit nemohli. Dcera bohatého inšpektora milovala chudého řemeslníka, syna druhdy sice zámožného domácího pána, který však v bídě dokonal, a prachudinké vdovy, která mimo syna svého a malou světničku, doživotní to výmínek jakž pro ni takž pro syna, žádného majetku neměla. Syn jí ovšem živil, lidé ho také proto chválili, ale to jemu opět odpustit nemohli, že očí svých povznesl k bohaté Alžbětě, které navzájem ničeho mimo svou světničku podati nemohl. Sám pan inšpektor pravil, že by proti tomu člověku ničeho neměl, jen kdyby se mu do rodiny vetřít nechtěl. Navrhoval dceři sílu ženichů jiných, mnohý byl mezi nimi, který mládím i krásou vynikal, Alžběta ale chovala se tak chladně k nim, že je všechny zase zapudila. Střežili každý její krok, dovedla je však přece oklamat. Často zablesklo se podvečer v jistém oknu Švarcemburského paláce a jako v odpověď zazářilo pak zase malé okénko pod střechou jednoho domu dole v Ostruhové ulici. Pak se dovedla Alžběta vykrást z domova a zakrátko procházela se už se svým milencem po hradčanských alejích.

To vše nemohlo se nadlouho zatajit. I uposlechl její otec radu několika dobrých přátel a dal mladého řemeslníka na vojnu odvést.

Bolestné bylo loučení se mladých milenců. Dali sobě slovo, že věrni si zůstanou, byť i smrt je dělití měla.

„Já zajisté dostojím slovu,“ pravila Alžběta, „a slibuju ti tímto, že denně podvečer pozorovati a čekati budu, zableskne-li se v oknu tvém světlo co znamení. Nejsm-li pak na smrt nemocna nebo už dokonce mrtva, najdeš mne na místě posavadních schůzek, ať je pohoda příležitost nebo ne.“

Syna odvedli a matku podporovala bohatá Alžběta. Rok po roku minul, odplynula už dlouhá řada let, umřel otec Alžbětin, umřela i matka jejího milence — ona sama ale zůstala sobě ve všem stejná. Proměnily se už několikráte také kroje, ona ale, ač zámožna, podržela kroj svůj dávnější, třeba se tím lišila od ostatních. V kroji tom byla se zalíbila jemu. Musila po smrti otcově byt svůj dřívější opustit a jinam se přestěhovat. Z oken starého bytu byla mohla dobře osudní pro ni dolejší okénko pozorovat; nyní ale musila kvůli tomu každého večera z domu vyjít.

Ona socha Panenky Marie, jež pod Švarcemburským domem stojí, stála prý tam už velmi dávno. U sochy té dlela Alžběta každý večer, necht' bylo jasno nebo sychravo, teplo nebo zimavo. Nejhorší pohoda nebyla s to ji doma uzavřít, za deště stála zde s rozestřeným deštníkem, za zimy zaobalena v kožichy. Lidé se jí ovšem smáli a nazvali ji posměšným jmenem „poustevnice“ Později pak zapomněli už vůbec její jméno a nazývali ji Marie Poustevnice dle vedle stojící sochy. Tak uplynulo dlouhých, předlouhých pětmečítma let, v chování Alžbětině ničeho se neměnilo, dříve ale svěží a dosti mladistvá stárla teď už skoro očividně. —

Byl večer mrazného ledna. Praha byla vrstvami sněhu zakryta a podobala se za noci s výše sněžnému poli. Šedá, sněhem nasycená obloha nepropouštěla měsíčního světla a město obdrželo šedivou pokryvkou svou truch-

livý ráz. Jen zde onde prokmitalo osamotnělé světlo jakoby bázlivě z té sněhové spousty. Toho všeho nevší- mala sobě ale osamělá jedna ženská postava, která o zed' opřena se zámecké zdi dolů se dívala. Zrak její byl upřen toliko na dům protější a od toho se neodvracel.

Tuhá zima jako by na okamžik popustila, sních počal poletovat, až se sypal vždy hustěji a hustěji. Ženská postava byla při své nepohnutosti už celá sněhem pokrýta, aniž by sobě toho všímala.

Sních přestal opět padat a nastal za nějaký čas zase tentýž krutý, praskající mráz, jaký byl dříve. Žena se nehýbala. Hodina po hodině minula, půlnoc zazněla s pražských věží, hlásní ohlašovali ospaleji k ránu pokračující hodiny — žena stála jakoby kouzlem připev- něna nepohnutě na témž místě! Šerilo se už, slunce za mraky skryté vyluzovalo přece mocnější a mocnější vždy denní světlo — žena se posud nepohnula!

Přecházející ranní hlídka přistoupila konečně k ní. Dotknutím jí neprobudili, chopili se jí tedy silou. Obrá- tili ji obličejem k sobě, v ruku ležela jim — ztuhlá mrtvola. Na tvářích jejích stály velké ledové kapky, jakoby zmrzlé slzy. — —

O Alžbětíným milým se nikdo už nedozvěděl.

V

Kamenná panna

Když skonají známé osobnosti, jako by kámen do vo- dy mrštil: zavíří to, zabublá, mocné kruhy ženou se dál a dál, až zmizí; takž i mysl lidská na chvíli se ro- zechvěje, konečně ale přece zase zapomenutím se utiší. A k nejznámějším osobnostem pražským zajisté náležela „kamenná panna“ svatojiřská, alias „panna Brigita“, třeba by byla za živa bývala jen z mrtvého kamene. Za- bili ji po prvé, dokud byla ještě z masa a kostí, zabili po druhé i z kamene vytesanou; porazili starou pannu, a

ona, beztoho bolestně dojata nad tím, že ji byli ze staletého obydlí v kapli postavili před nedávnem na výmínek do tmavé chodby, nyní studem pro utrpenou porážku rozlítla se zrovna o půl čtvrté na čtyry kusy dobře počítané. Hradčanští a Malostranští ztratili tichou a dávnou sousedku, o jejíž nesmrtelnosti byl dříve každý přesvědčen. A jako se u mrtvolý prostá mysl těší, „že zesnulý přetrpěl a teď nebeské království má“, takž sobě vypravují nyní babičky, že je „duše milence kamenné panny teď z očiště vysvobozena, neboť prý musil tak dlouho v očiště trpět, pokud panna ze Svatojiřského kostela nevyjde“. Ty dobré duše měly již z vyobcování z kaple na chodbu radost, a povídaly, že prý „už jde“. Nu a nyní nejspíš již i pískové zbytky její vyhodili!

Na zjevu kamenné panny spočívá pel mnohé pověsti. Nejznámější jest ovšem pověst, že švadlena Brigita měla milence sochaře Italiána a ten že, vrátiv se z cesty delší a našed ji nevěrnou, zavraždil ji v dolině Jeleních příkopů i zakopal. Po létech sám se k činu vyznal a jest k smrti odsouzen; vyprosil sobě, aby před popravou směl dle vyhrabané kostry milenčiny sochu zrobit. Dohotovil sochu a nástrojem jedním učinil sám životu svému konec.

Co hošici malí jsme nevěrné švadleně hrubě nepřáli, nešťastného sochaře měli jsme u mnohem větší vážnosti. Hořejší Jelení příkopy, posud obecenstvu přístupné, měly tenkrát velkou část divokou, neupravenou; svislá stráň byla holá, jen travou porostlá, v dolině stálo vysoké, husté stromoví, pod nímž věčný stín a věčně vlhká půda; avšak místo to mělo pro chlapeckou mysl právě pro neupravenost svou velký půvab. Stromoví zmizelo, malé stromky jsou tu místo velkých a košatých, dětským vzpomínkám je při pohledu tom až teskno a člověku se ani nechce sejít dolů, aby se přesvědčil, je-li tam ještě ten pahrbek s tím vysokým stromem černého bezu, pod nímž prý Brigita byla zakopána. Že jsme Brigitě nepřáli, otloukali jsme vždy

bezový květ kameny. A všelijak jinak ještě jsme ji škád-
lili. Z místa, kde čistá „Jelení voda“, u jejíhož pramene
jsme ze skály lesklé krápníky stloukali, mísí se s Brus-
kou špinavou, posílali jsme jí na korových lodičkách
potupná psaníčka. Uměli jsem také písničku o ní, kte-
ráž začínala:

Žába z panny vyskočí,
panenka se zatočí,
zatočí a zakulhá,
milýho zas obelhá.

Obdoba Brigitina, kamenná panna v postranní kapli
Svatojiřského kláštera, byla nám však něčím zcela ji-
ným; tu jsme měli v úctě, a navštívili ji, kdykoli bylo
odevřeno, načež jsme se vždy velmi těšili. Málo jest as
Pražanů, kterým by se při vzpomínce na klášter ten
nevmísila zároveň vzpomínka na sochu kamenné panny,
neboť socha ta musila v chudém chrámě nápadna býti
i beze všech pověstí.

Kostel Svatojiřský činí na navštěvovatele zvláštní do-
jem. Nahé stěny, chudé oltáře, na nich místo svíce
voskových svíce dřevěné, zaprášené, všude vetcho-
st, přežilost, zapadlý čas, a vzduch zde samá plíseň a hro-
bový puch. A přece je zde Čechu tak volno vzdor stís-
něnosti jakés, neboť vybledlé ty pokrývky a divné ty
staré nápisy na hrobích českých knížat z pradávne mi-
nulosti vyvolávají myšlenky hlubší než studeň hlubo-
ká, v níž se dopadávající kámen ani neslyší. Avšak o
dávných knížatech těch vědí školní knihy naše jen má-
lo a pražský lid ještě méně. Ten se nezastavoval u ná-
hrobků a spěchal hned do tmavé kaple postranní, kde
se šklebila kostra kamenné panny a z jejíchž vnitřností
vyčuhovaly žáby a ještěrky. Krásným nebyl právě po-
hled na ni a s estetického stanoviska nemůže se panně
praničeho namítat proti tomu, že „vyšla“. Zvyk je ale
mocná věc a kvůli lidem panně navyklým neměli by-
chom s druhé zase strany ničeho proti tomu, kdyby výše

zmíněné čtyry panenské kusy slepiti se mohly opět v dřívější krásně-ošklivý celek. Beztoho je ještě z natištěných knížek o „kamenné panně“ mnoho nerozprodáno.

I

Paní hraběnka

Seděl jsem v plném kupé. Kdo to zná, co znamená u nás plné kupé, zajisté sobě nepomyslí, že jsem seděl pohodlně. Osm osob v místnosti asi šesti osobám přiměřené, každou chvíli sobě vzájemně překázejí, každou chvíli prosí za odpuštění — snad se chce tím se strany ředitelstva železničního jakás takás příležitost ku zá-
bavě podat. Není ostatně nudnější jízdy nad jízdu na železnici. Člověk ovšem rychle dojde místa, zato ale — ty můj bože, byly to zlaté časy na těch dostavnících a poštovních vozech vzdor všem štulcům a modřinám, kterých člověk zakusil, zato alespoň neujížděly mu krásné krajiny jako blesk a dovrchu se mohl vždycky pěkně projít, aby ho jízda neomrzela. I když jsme s formanem jezdívali a po celou jízdu pěšky šli a ani na vůz se nedostali, bývali jsme jízdu uspokojenější, než jsme nyní. A pak to obyčejné stálé střídání se společnosti! Sotvaže se člověk trochu poohlídl a dle šatu a tváře nejzajímavější osobu sobě vyhlídl, sotvaže ústa odevřel, aby ji oslovil, zazní písknutí, dvířka se odevrou a zajímavá osoba se zdvořile poroučí!

Tenkrát jsem ovšem netrpěl střídáním společnosti, právě tenkrát ne, když jsem sobě toho nejvíce přál. Osm osob a sedm z nich samých tlustých — kdež se mělo pro mne osmého suchého pohodlí nabrat! Seděl jsem u okna. Naproti mně starý šedivý pán velmi rázovitého obličeje. Vlasy měl stříbrné, bílé obočí bylo neobyčejně husté a vyčnívající a pod ním lesklo se dvě

tak jiskrnatých a černých očí, jakých jsem posud málo viděl. Ostatní tváře pěti zde sedících mužských a asi čtyřicítileté paničky nevyznamenávaly se ničím, leda tučností, k čemuž se u paničky ještě velmi nevkusný cestovní čepec s dlouhými krajkami přidružoval. Poznal jsem brzy, že všichni ti lidé, vyjímaje starého pána, vzájemně sebe znají, mluvili o zcela místních, pro mne nezajímavých věcech a vyptávali se po tom i onom ze svých známých. Brzy přestal jsem sobě všimati jejich rozmluvy a zaslechnul jsem v roztržitosti své toliko jednotlivé věty o starých pannách, které obyčejným během věci sedět zůstaly, o jednom lesníkovi, který neopatrností svou o nohu přišel, o panských hřebcích za tři tisíce zlatých, o mladém mlynářovi, který si svatbou z dluhů pomohl, atd.

Dívám se oknem na ubíhající krajinu. Vpravo mírné pohoří lesinami pokryté, krásnými údolími prorvané.

Náhle se tu objeví zraku údolí širší. Jak daleko se vidělo, zdálo se být celé údolní dno v jediný krásný sad proměněno; v pozadí pak stálo husté stromoví, nad nímž černá břidlicová střecha nějakého malého zámečku vyčnívala.

„Ach zámek paní hraběnky!“ ozval se muž vedle mne. Ohlídl jsem se mimovolně po mluvícím a pozoruju zvláštní posměvavý výraz na jeho obličeji, který se rychle i ostatním tvářím sdílel.

„Nu jakžpak — ještě nic s tou paní hraběnkou?“ ozval se jeden hlas odnaproti.

„Ještě nic, myslím ale, že uslyšíme brzy něco tenton —“

„Jakžpak ne!“ tvrdil třetí. „Však se panu hraběti brzy ledacos uzdá!“

„No to se rozumí! Ani to nemůže jinak být! Jsem věru žádostiv, jaký to konec jednou vezme!“

„Inu víte, pánové, což by bylo o to! Krásna je!“

„To je, tuze krásna, a jak povídala guvernantka paní baronky P., je také tuze vzdělaná.“

„A dobrá je, to zase já vím. Ondyno, když vyhořeli

v Lužnici, byla jediná z vůkolního panstva — totiž jediná — nu vždyť je přece hraběnkou, tedy patří k panstvu — byla, jak povídám, jediná, která tam přijela. Měli jste ji vidět! Přivezla s sebou komornou a dvě švadleny a za ní přijely ještě dvě s plným vozem šatstva a plátna. Chudáci Lužničtí byli takřka nazí, hraběnka rozdala šatstvo a sílu peněz, šila sama s komornými a švadlenami po čtrnáct dní dnem i nocí, dala ještě hotové šatstvo z Prahy přivézt. — Lužničtí by jí byli nohy zulíbali. Po čtrnácti dnech přijel pan hrabě pro ni, a když viděl, co zatím všechno byla způsobila, obejmul ji přede všemi občany. Jako dítě je ten pan hrabě.“

„Což je to ale všechno platno; být ale hraběnkou —“

„Inu ovšem! Bůh ví, že se nemohu o té historii ničeho dovědít.“

„Vy se v tom neznáte?“

„Ne! Já jen vím to, co sobě lidé vypravují; to však budou jen liché řeči. Povídají, že prý prodávala co dítě — je to k smíchu — nu vždyť je vám to známo, že říkají, že prodávala sírky.“

„A vždyť je to pravda! Víím to od samého komorníka pana hraběte. Když pan hrabě ještě ve Vídni študoval, seděl prý jednoho dne s několika mladými kavalíry v nějakém hostinci. Tu prý přistoupila malá holčička k jednomu z těch německých kavalírů a nabízela mu sírky ku koupi, a to v řeči, které nerozuměl. Ten ji odbyl a podobně druhý a třetí. Mluvila prý bojácně a slabounkým hlasem, takže jí pan hrabě nerozuměl dříve, dokud také k němu nepřistoupila. Tu teprve slyšel, že mluví holka česky. Ve Vídni je dost podobných poběhlic z Čech — pán bůh mně hříchy odpusť, to s tou poběhlicí se ovšem nevztahuje k paní hraběnce — já je tam sám vídal; pana hraběte to ale přece interesovalo a on se jí vyptával odkud a co zač. Vypravovala mu, že prý je její otec bývalým forstem, který ze služby přišel a nyní se šumařením po hospodách živí. No, bylo

to asi tak ledacos, ten její otec. Pan hrabě vyndal prý pak stříbrný desetník a dával ho děvčeti.

„To nemám dost,“ pravilo děvče.

„Jakže, ty nemáš dost?“

Považte si, jak to musilo překvapit! Zadarmo desetník!

„Jakžpak bych měla dost, když tatínek stůně. To musíte koupit všechno a dát mně tři dvacetníky.“

Pan hrabě vypravoval pak komorníkovi, že se to děvčátko přitom tak na něho podívalo, že ho to až projelo. Inu, hezké oči má, to je pravda, veliké modré a tak podívně jasné, pan hrabě je ale přece příliš dobrý pán.

Vzal si ji hned na klín a musela vypravovat. Poseděla však jen chvíličku a pak se zase škrábala dolů, že už musí k tatínkovi. Pan hrabě jí však už nepustil, posadil ji do svého vozu a zavezl, kam udala. Od toho času bylo ovšem bídě konec. Forst se vystonal, teď je někde forstmistr na slezských panstvích pana hraběte. Děvčátko přišlo do pražského ústavu a zůstalo tam až do šestnáctého roku. Až do toho času jí pan hrabě ani neviděl, a když se přijel na ni podívat, nesměla se dozvědět, že on je ten její dobrodinec. Co se nestalo! Děvče bylo krásné a pan hrabě se do ní zamiloval. A jak už ti pánové podívné nápady mívají, nařídil jí prý pak písemně, aby nyní z ústavu vystoupila, z Prahy se však nevzdalovala. Veliké peněžité podpory prý jí už nemůže dávat — považte si! musí prý sama sebe nyní živit. Holka ho uposlechla a dávala děvčatům hodiny ve frančtině, čímž prý sobě hezky vydělávala. Hrabě měl z toho radost a zkoušel prý ji všemožným způsobem; i velké jmění nastražil na její ctnost, ona ale obstála. Však uvidíme, jak se dále ctnostnou ukáže! Takové dámy — darmo mluvit!

Sám sobě s ní zaopatřil známost co nějaký malý ouředník; komorník tvrdí, že ho upřímně milovala a že jistotně nevěděla, co je zač. Já ale myslím, že v tom tak ledacos vězelo a že věděla dobře, koho před sebou má. Otec její prý věděl o tom, co hrabě zamýšlí — prosím vás, bude to nějaký prohnaný ferina, ten její

otec, a dal dceři jistě takové instrukcí, že se ani minout nemohla. Vždyť to známe!

Nu a pak si ji vzal. Povídalo se, že si jede pro nevěstu — hádali na nějakou kněžnu — a on si přivezl tu.

Dobrý pán, hodný pán, ale tak všelijaké vrtochy má. Přál bych mu z celého srdce, aby nikdy nepykal, nebo jsem od srdce dobrý člověk, říkám ale vždycky, že co pochází ze sprostoty, že to tento —“

Tlustí páni kývali hlavou.

Vtom zahvizdla pára a soused můj pokračoval:

„Teď přijíždíme k druhému zámku paní hraběnky. Dvě panství jí dal upsat! Ovšem je to skoro nejbohatší kavalír v české zemi, ale přál bych mu, aby nepykal, jak povídám!“

Vlak se zastavil, konduktér odevřel dvířka. Starý pán se vzdvihl a sáhl po malém elegantním vaku nad svou hlavou.

„Poroučím se vám vesměs co nejuctivěji! Vaše přání vyřídím, pane, svému zeti, hraběti L., bude zajisté potěšen, a protož děkuju v jeho jmenu už napřed. Sbohem, pánové!“

Sestoupil čile, jako mladík. Na nádraží stála vysokorostlá, elegantně oblečená dáma uprostřed houfu dětí. Sotvaže starce spatřila, přiběhla jako laňka rychle k němu a objímala ho co nejsrdečněji. Bohatě oděný myslivec bral starci vak z rukou.

„Paní hraběnka!“ zašeptal jsem mimovolně vida dámu, kterou jsem už z Prahy znával co ozdobu ženské pleti.

Vlak se zase hmul. V mém kupé ticho, skoro mrtvo. Všichni se dívali mlčky na mého suseda, jenž v rozpacích a celý rozpálen oknem se do krajiny díval.

„Není mně to tak lhostejné, milí pánové,“ obrátil se konečně s nuceným úsměvem a třesoucím se hlasem, „chtěl jsem syna na hraběcí panství dopravit!“

„To je ovšem trochu nemilé!“ ozval se protější.

V d o v a

V jednom z kupé druhé třídy byly toliko dvě osoby. Seděly naproti sobě u okna.

Jedna z nich byla ženština as šestadvacítiletá, vysokého vzrůstu, snědé pleti, černých, jiskrnatých očí a bohatých černých vlasů. Ráz jejího obličeje byl neobyčejně ušlechtilý; zvláště tvar nosu a malých jak krev červených úst dojímal pozorovatele. Každý její i nejtajnější pohyb jevil ve své ušlechtilosti cosi dojemného. Co byli z Prahy vyjeli, dívala se oknem upřeně do dálky. Příčina toho byla velmi blízka. Když byli z nádraží vyjeli, byla se na svého protějšího souseda podívala a setkala se přitom s očima tak jiskrnatýma a černýma, jež ji tak nápadně a zkoumavě prohlížely, že rychle zase očí svých odvrátila a více sobě souseda nevěšovala.

Soused krásné dámy byl rovněž tak zajímavé osobnosti. Byl vysoký a štíhlý. Tváře jeho vpadlé a suché pokrývala přece zdravá barva a jejich mužná snědost srovnávala se dobře s havraními, dlouhými a starostlivě pěstovanými kníry. Obočí bylo klenuté a pod ním — ta dáma měla dobře, že zkoumala krajinu a do zbytečných rozpaků se nepřiváděla; neboť právě tak upnutě a neodvratně, jak ona oknem vyhlížela, pohlížel on zase na ni.

V pohledu jeho nebylo ovšem ničeho nepřátelského, ano jevilo se jím spíše jakés uspokojení. Když viděl, že dáma očí od okna neodvrací, zahrál mu chvilkami skoro sarkastický úsměv kolem úst.

As hodinu vyčkal mlčky, pak náhle natáhl ruku a dotknul se lokte dámy. Tato se překvapením až zachvěla.

„Prosím, po kom nosíte smutek?“

Dáma trhla sebou hrdě a dívala se mlčky zase oknem. Soused její se opět pousmál.

„Ptal jsem se, krásná dámo, po kom smutek nosíte.“

„Podivná otázka,“ odpověděla po krátkém mlčení.
„Je-li to váš obyčejný způsob při zapředení zábavy, nemůže se mu alespoň originalnost upřít.“ Nemohla se udržet, aby se nebyla pousmála; oči její se odvrátily od okna a upřely se zpytavě na smělého tázače.

Zakýval spokojeně hlavou.

„Tak, tak, krásná dámo, jen žádné nepřátelství, toho nemohu potřebovat. Vidíte, milostivá, ptám se ve vlastním interesu, záleží mi velmi na tom, abyste odpovídala; budete-li pak chtít, můžete se zase vy ptát a já zodpovím také všechno.“

„Nejsem zvědava,“ a pousmála se.

„Že ne? to je hezké, to je velmi hezké! Budu tedy pak sám vypravovat. Já nejsem také zvědav, vás se ale vyptávat musím. Je mně to důležité.“

„Už vidím, že byste mě celou cestou trýznil, kdybych vám nedpovídala. Můj smutek je od smrti manželovy.“

„Manželovy? Tak! To mne těší.“

„Jakže? To vás těší?“

„Ne ne, odpusťte! Zamyslíl jsem se náhle a tu mně vyklouzla fráze, jakých člověk v obyčejném životě stokrát za den užívá. — A prosím, čím byl pan manžel?“

„Plukovník na odpočínutí.“

„Aj toť už musil být velmi stár.“

„O nebyl, nebyl! Když před dvěma lety umřel, byl teprve dva a sedmdesát,“ vyhrkla rychle jaksi ku omluvě nebožtíka.

„A vy nosíte už dvě léta po něm smutek?“

Dáma obrátila rychle zase obličej.

„Vždyť jsem neurazil.“

„Víte už, co jste vědět chtěl.“

„O ne! Vy nosíte hluboký smutek — snad umřel otec?“

Zavrtěla toliko hlavou a vzdychla.

„Toho já netrpím, abyste mně zde vzdychala. Proč vzdycháte při vzpomínce na otce?“

„Pane, vaše otázky jsou mně už nesnesitelný!“

„Vy jste zajisté jediné dítě.“

„Nejsem!“ odpověděla mrzutě.

„Snad ještě nějaký bratr?“

„Dva bratři a pět sester,“ odvětila rychle a mrzutě, nemohla se však přece zase ubránit lehkému úsměchu.

„A čím je, prosím, pan otec?“

„Císařským výběřčím, dříve setníkem, šedesát let stár, katolického náboženství, měří plných šest stře-
víců.“

Oba se rozesmáli.

„Jen ještě jednu velmi neskromnou otázku; pak vám dám snad pokoj.“

„Snad!“

„Nu ovšemže snad, to teď ještě nemohu vědět. — Pro-
sím, pan manžel vám zůstavil jmění?“

Dáma se opět mlčky odvrátila.

„Veliké jmění?“

„Mám dost na své pensí a na jeho jměnu!“ odvětila
hrdě.

„Nu to mne těší! Teď budu já vypravovat. Jsem bo-
hatý statkář z Polsky. Míval jsem jednou ještě větší
jmění, než jaké mám nyní, ačkoli je dost značné. Pro-
hejřil a promarnil jsem však brzy as půl milionu —
pak se mně hejření zprotivilo, vrátil jsem se do vlasti.
Vzdor tomu, že jsem byl co zhejřilec vůbec znám, pře-
ce se mně dost nevěst samo nabízelo, a byly by si mne
vzdor tomu, že jsem se jim z nejhnusnější stránky obje-
voval, z hnusnější ještě, než jaký jsem skutečně byl,
rády vzaly. To mne rozmrzelo a zůstal jsem svoboděn.
Žil jsem jako poustevník; konečně se mně však i tento
život zprotivil a umínil jsem sobě, že se přece ožením.
Z vůkolních dcer nechtěl jsem žádné a jiných jsem ne-
znal; vydal jsem se tedy opět na cesty, abych si vyhle-
dal ženu. Nenajdu-li žádné, zastřelím se. Vy se mně
líbíte — nechcete si mne vzít?“

Vypukla na jeho řeč v hlasitý smích. Výraz jeho obli-
čeje byl však opravdový a při jejím smíchu přibíral

vždy více a více tak smutného výrazu na sebe, že náhle smích svůj zatajila. Dívala se dlouho a upřeně na něho.

„Slíbíte-li mně, že nenadužijete mých slov, řeknu vám dvě příčiny, pro které vás nechci. Za první nemám ničeho mimo svou pensí, kterou bych ztratila, kdybych se vdala — a pak se daří otci a rodině mé právě nyní tak zle, že jim nesu výtěžek z prodaných některých svých věcí, které jsem od muže za jeho živobytí byla obdržela, a že s nimi pensí sdílet musím.“

Zakryla sobě šátkem obličej.

„A druhá příčina?“ naléhal zase a radostí jiskřily se mu až oči.

„Řekla jsem, že mám dvě příčiny? — Slíbila jsem ovšem, že budu upřímná. Než jsem se provdala, milovala jsem. Nesešla jsem se však dříve se soudruhem svého mládí, až po smrti manželově. Sotva však byl smuteční rok po mém manželovi uplynul — zemřel můj ženich —“

„A vy nyní nosíte ještě smutek po něm.“

„Jsem vdova dvou,“ zasteskla si rozsmutněná — rychle se obrátila zase k oknu. „Přijíždíme k Litoměřicům, zde jsem domovem u svého otce.“

Vlak se pohyboval pomaleji.

„První příčina je v poměru k mému jmění nepatrná, druhá už sama sebou zrušena. Chcete-li mne, vezměte mne, nepochybíte! Mne učiníte šťastným a sebe, pokud možná, snad taky. Vy dovolíte, abych s vámi rodinu vaši, budoucí své příbuzné, navštívil.“

Mlčky se na něho dívala: Zdálo se jí, že je ve výrazu jeho očí úplná opravdivost a dobrota.

Zastavili a vystoupili oba. Polák dal rychle konduktérovi dva tolary a nařídil mu, aby věci jeho naložené sem zase nazpět poslány byly.

Pak pospíšil za černě oděnou, vysokou damou, která byla už kousek popošla.

Nabídl jí svou ruku, zavěsila se.

„Vy zajisté nevíte a netušíte, pánové, proč jsem tak vesel. Jakž byste věděli, vždyť jsem se to dozvěděl sám teprve před hodinou telegrafem. Ano, ano, pánové! O to je radost!“ a mnul si oči a plácal se přes kolena. Pak si pohladil tvář, jako by se za něco pochváliti chtěl, přimhouřil oči a pokračoval pro sebe: „Dvoje takové překvapení za jeden den. Oni mne překvapili v Praze, já je překvapím v Ouvalech. O Čermáčku, tys chlapík, tys chlapík!“ a přitom vymrštil radostí kolena až skoro ku bradě a chytil se za ni, jako by si ji utrhnout chtěl.

Všichni jsme se dívali udiveni dříve na něho, pak na sebe.

Člověk, který se tak podivně pitvořil, byl muž asi čtyřicítiletý, podsedlé postavy, rudých vlasů a žlutých, dlouhými zrzavými řasami přikrytých očí. Podle toho, jak sám s sebou rozprávěl, jmenoval se Čermáček; podle šatů byl to nějaký měšťan nebo ouředník.

„Dostanu vám, pánové, před hodinou“ a vytáhl hodinky — „ne, ne! před pět a sedmdesáti minutami náhle telegrafickou zprávu z Oual. Rozpečetím, čtu — mám kluka! Považte si, pánové, kluka — to může jen ten ocenit, kdož už také kluka měl! Což mně uškodí ty dvě stacičky, vyjedu-li si, pravím k sobě. O být otcem, to je něco božského, já bych se zbláznil. Poslal jsem svou ženu na několik neděl na zdravější vzduch, a tu mne tak překvapí! Je mně prý zcela podoben! Já povídám, že kdo se nestane otcem, nezasluhuje ani, že byl živ. Že ne, pánové? No to se rozumí. Teď ale budu škudlit a škrtit, každý krejcar — jenom pro babičku koupil jsem ještě tak krásný shawl, jaký sama má žena nemá. Klukovi jsem nakoupil cukrlátek a piškotů, to bude cumlíčků! — Já se ještě radostí zblázním.“

Přáli jsme mu štěstí ku klukovi a ku zbláznění se;

vyslechl každé naše slovo s takovou tváří vznešenou a s takovým sebevědomím a hrdým úsměchem, jako by se byl právě z nepatrného leda jakého člověka nějakou raritou stal.

„Což myslíte, že jsem dlouho přemýšlel, na jaké jméno ho pokřtít mám? I pánbůh zachraň! Všichni velcí mužové našeho národu, povídám sám k sobě, jmenovali a jmenujou se Jan. Byli Hus, Žižka, Komenský, Kollár, Čelakovský, Palacký, Šafařík a tak dále Janem, proč by se k nim Čermáček nepřidružil, že ne?“

„Vždyť ale Čelakovský, Palacký a Šafařík se nejmenujou Janové.“

„Ale zasluhujou toho a já jim tak říkám! O můj kluk, to je budoucí genius národa českého, to je hvězda, která naši tmou jako slunce osvítlí! Ale dám si také s ním práci. Už jsem si to všechno rozmyslil. Učit ho budu sám a začnu s ním řecky místo česky mluvit, dříve se tomu musí také matka naučit — škoda že sanskritu neznám! — V Iliadě se bude učit slabikovat, v Sofoklu číst, z Pindaru se bude učit pravopisu, z Aristotela, Platona atd. matematice a filosofii — do sedmi let musí být se vším hotov. Až bude dokonalým Řekem, začne se učit latině — do desíti let, frančtině, italštině, španělštině do dvanácti let, angličtině, němčině — do patnácti let, konečně co korúnovací slovanským jazykům — to umí za rok. Tu se teprve dozví, že je Čechem a ne Řekem. Já se budu všemu o několik let učit napřed — ach to bude hlava, to bude hlava! Šťastný národe, budoucí tvůj genius už je zde!“

Obdivovali jsme se skutečně horoucí jeho fantasií a jeho zápalu a nevytrhovali šťastného otce ani mrknutím z jeho blouznění.

„A také jsem se už na tom ustanovil,“ pokračoval hned zase dále, „čím bude. Ničím jiným mně nesmí být než skriptorem v universitní bibliotéce. To bude něco pro měho! Tam se bude moci ve vědách vyválet!“

Vlak tentokráte jen letěl, a přece byla cesta otci budoucího skriptora ještě příliš zdlouhava. Blouznil až

do Ouval, kdežto jako šípka z vagonu vyletěl. Viděli jsme ho, že úprkem běží nádražím.

Po třech dnech vracel jsem se zase do Prahy.

Přijeli jsme do Ouval a zarazili. Dívám se oknem přes prkennou ohrádu nádraží do krajiny. Vtom spatřím za ohradou černě oblečeného muže s bílou stuhou kolem těla a s umrlčí truhličkou v loktech. Za ním šly dvě ženské a jeden hlasitě bědující mužský. Šátek před obličejem nezabraňoval mně, abych byl dle rudých vlasů a celé postavy nepoznal pana Čermáčka.

Budoucí genius národa českého a universitní skriptor
requiescat in pace!

CO CESTUJÍCÍ FOTOGRAF SOBĚ ZAPISOVAL

Jmenuju se Sluníčko, jako by osud byl už chtěl napřed naznačit, že svět sluncem malovat budu. Svět ostatně dávno uvykl tomu nechat se od lidí malovat, a já jsem přesvědčen, že můj způsob malování ještě nejpoctivějším jest. Lidé, kteří mají mimo tajné duševní skvrny také několik zjevnějších bradavic a doličků, hubou ovšem, že je slunce tak věrným služebníkem, a velmi jemně se dává na srozuměnou, že by trochu obmítky neškodilo. Proč by jim toho člověk nedopřál, ty můj bože, když se to pořádně zaplatí!

Přijel jsem do tohoto městečka před týdnem a nezklamal jsem se věru ve svém očekávání, že něco vydělam. Jakž bych se mohl zklamat, když cestuju spolehaje se na ješitnost lidskou! Což jsem už seznal lidí, jakž jsem je mohl už prozkoumat! Nyní vím, jakým způsobem se nejjistěji vládnout může. „Ješitnost“ jest to kouzelné slovo, ten čarodějný klíč, kterým sobě vládu nad každým, buďsi on jakýkoli, vysoce postavený nebo metař na ulici, naivní člověk nebo satirik, stařec nebo šestnáctileté děvče, zaopatřit můžeme. Už to, že se vůbec tak mnoho lidí fotografovat dává, je nejlepším důkazem pro můj náhled. Každý chce mít otisk vlastní své tváře a postavy, každý má sebe tak rád, že vlastní svůj obraz na památku lidem by rozdával, kteří o něho věru nestojí. A jak vybranými způsoby snaží se tváře své vynikajícími učinit!

Už když někdo do mé dílny vkročí, prohlídnu ho skrz maskrz.

Zaklepá se na dvěře. Poznáš lehko, že to dívčí prstík. Že chce podobiznu, nepochybují, ale pro koho! Základ-

ním pravidlem je ovšem, že se nesměleji klepá, má-li být podobizna pro milence. To však může být klamné, jelikož zvláště u děvčete vždy mnoho klamného, nám mužským nevyzpytatelného se nalezá. Může být, že je podobizna pro maminku nebo pro přítelkyni a že se vůbec jen proto nesměle klepá, poněvadž se vůbec po-nejprv fotografovati dáváme.

Ach ta první fotografie! Jaké psychologické studium odvírá se zde fotografovi! Ta však seznáme jen na cestách a v malých městech, ve větších jsou už lidé osměleni a nebojí se. Znal jsem na příklad jednoho pána, který se asi desetkrát jen proto fotografovati dal, aby při možných budoucích fotografiích menuceně vypadal. Je to ale také pěkná práce s nováčky — zvláště s paničkami.

„Prosím, jemnostpaní — nebo snad ještě slečna? Ne-divil bych se — prosím, račte nyní usednout. Jsem ubez-pečen, že obraz bude znamenitý. Vaše šaty mají velmi vhodnou barvu.“

„Myslíte? — Jakžpak ale, bude tam také možno ro-zeznat, že jsou ty šaty hedvábny?“

„To ne, jemnostpaní.“

„Ach to je škoda! Chci poslat podobiznu za mužem a ráda bych, aby viděl, že jsem v těch šatech, které mně k svátku koupil. Mám ještě jiné zrovna takové, nejsou ale hedvábny.“

„Vždyť to můžete připsat do listu. — Ne, tak nesmíte sedět, jemnostpaní, račte trochu šikmo — tak!“

„Prosím, to si raději přesednu na druhou stranu! Tohle oko je trochu zapálené a nevyjímalo by se snad dobře.“

Oko je zdrávo, ret má ale šev, kterého jsem si dříve nevšimnul.

„Dobře tedy. Račte pravou ruku trochu sevřít, vypa-dala by příliš velká.“

„Vždyť ale nemám přece tak velké ruce.“

„I ovšem že ne, jemnostpaní! Naopak! Skutečně až nápadně malé! Musí to ale být. obraťte zrak někam

jinam, když vás oko bolí, dívejte se třeba zde na tuto květinu. — Jen přívětivě, prosím.“

Panička se namáháním, aby vypadala přívětivě, ještě více zamračí, na čele vyryhujou se vrásky, ústa se zkříví.

„Vždyť ale tak krásné dámy lehce mohou být přívětivými.“

„O vy čtveráku!“

„Tak, prosím! Tak je to dobře! Nyní neračte se už ani pohnout.“

Přichystám si sklo a zastrčím do aparátu.

„Teď odevru, neračte se ani pohnout.“

Odevru. Panička je trochu zvědava a zašilhá několikrát na aparát.

„Ale jemnostpaní, teď jste si to sama pokazila. Musíte hledět přímo. Na té podobizně byste neměla ani očí, a ty přece právě u vás dodávají obličej zvláštní půvabný ráz.“

„Snad to přece vydržím, abych se do skla dívala,“ ponavrhne opatrně.

„To mně bude ještě milejší. Vždyť to netrvá dlouho!“

Odevru aparát po druhé. Panička se dívá, až se zase zamračí. Náhle vyzdvihne ruku.

„Mně pláčou oči!“

„Nemohu tedy pomoci a musíte ještě po třetí sedět.“

Nyní se povede.

„Toť jste sobě dal se mnou práci! Kdypak budu?“

„Zítř, jemnostpaní, račte poslat.“

„Neměl byste času, abyste mne sám na nějakou kávu navštívil? Já budu —“

Ale, ale! Vypravuju tu o paničce a právě si připomínám, že jsem děvče před dveřmi státi nechal. Jakžpak jsem mohl na tak jemné klepání zapomenout! Ve skutečnosti by se to nemohlo odpustit.

„Dále!“

Okamžik ještě uplyne, než se dvéře odevrou. Je to nespěšnost!

Pomalou vstupuje pak hezká blondýnka s vlasy kadeřavými, s tvářemi jako růže. Vede za ruku malého ho-

šička v chlupaté čepičce; bude to nejspíš její bratr a garda slušnosti.

„Prosím, mohu obdržet podobiznu nějakou?“ ptá se dosti ještě směle.

„Ovšem, ovšem! Račte ustanovit velikost. Zde album mých prací.“

„Nu hezky velkou. Musíte vzít mne i s bratrem. Pojď sem, copak to děláš?“ Kluk zatím šrouboval na mých aparátech.

„I to já mám rád, když jsou hoši tento —“ odpírám, když vidím, že posud ničeho nepokazil. „Račte sednout tedy, slečno. Hošičku, postav se zde vedle.“

„Já nechci.“

„No pojď, pojď, Toníčku. Ten pán ti dá ptáčka.“

„A kdepak ho má?“

„Zde v té škatulce, hošičku. Když budeš tiše stát a pozorně se koukat do skla, vylítne za chvílku a chytneš si ho. Dej sem čepičku.“

„Já do ní chytnu ptáčka.“

Aparát se odevře, hošík je tichý. Právě chci už zavřít, vtom se zdá hochovi, že pták už vylétnout chce, chytne čepici a mrští jí po aparátu. Na štěstí jsem v témž okamžiku zavřel. Děvče se omlouvá.

„Prosím, račte mně ještě jednou album ukázat,“ pokračuje mnohem nesměleji než dříve. — Ach teď to přijde!

„Chcete snad ještě jednu podobiznu, slečno?“

„Nu třeba. — Ale sama —“

Probírá se v album. Před třemi nedělni fotografoval jsem na medalekém odtud statku jednoho mladého hezkého člověka. Měl jsem také otisk jeho fotografie.

„V té velikosti,“ naznačuje dívka a červená se.

Odbudu fotografování.

„Prosím, pane, přijdu si sama —“

„Rozumím, rozumím! Mohu-li ještě dále sloužit, mile rád. Odtud půjdu zase přes statek S-ský, a kdybyste poroučela, vzal bych podobiznu s sebou.“

Červenost dostupuje nejvyššího stupně. Dlouhé rozmýšlení. „Skutečně bych vás požádala —“

Usmívá se na mne co nejmilostivěji, když se poroučí. —

Úřad fotografův byl by velmi krásný, kdyby mu jen rozumní lidé přicházeli. Co je ale nerozumu v těch lidech a co blbosti v těch lidských tvářích! Nejprotivnější jsou mně tak zvaní „krásní“ lidé, jejichž obličej čistě pravidelný. Kdo z mužských jen poněkud od dětinstva myslil, dostal tvář už výraznější, zároveň hranatější. Krásné tváře bez výrazu jsou jako pozlátkem polepená hračka; u ženských se to spíše odpouští — bohužel! My rozumnější ovšem víme, že bývá ta krása jen vnadidlem pro hňupy. A co nejprotivnějšího — že ženské pouze krásné o své kráse vědí! Jak často žádá taková kráska ode mne, abych postavil vedle ní zrcadlo — chce mít svůj obličej na obraze dvakrát. Kdyby ti lidé alespoň nesnažili se, aby vypadali jako herci na jevišti! Co se na jevišti (opět bohužel!) dovoluje, je v životě zcela směšné.

Mám už takovou zkušenost, že bych dovedl lehce fotografii pérem, totiž slovy. Často jsem už o tom přemýšlel, jenže bych nevzal sobě obyčejné lidi za vzor. Tane mně stále jakýs člověk na mysli, kterého jsem kdys poznal, a na tom zkusím zajisté jednou své umění.

Člověk ten měl praošklivou bradu. Těžko ji popsat, neviděl jsem nikdy podobné, bylať zcela zvláštní. Jen to se může podotknout, že příroda nikdy ohyzdnější netvořila a že mimo to se k ostatní části pravidelného obličejce zcela nehodila. Tu bradu měl můj známý už od narození, což je pro mne velmi důležité.

Charakter bradatého toho člověka byl charakter nejprohnanějšího a nejdůmyslnějšího intriguanta. Duševní nadanost jeho byla veliká, a kdyby se byla mohla jevit produktivně a literárně, byla by z něho vyvinula zajisté velkého satirika. Látky je ve světě pro satirika skoro dost a podnětu k satirisování byl by měl na své bradě. Jako hrb dal Řekům kdysi Aisopa, jako krocanem rozklobnutá tvář a jiná tvář zvláštní ohyzdnosti dala Francouzům výtečné satiriky, byl by mohl povstat výtečný český satirik — ohyzdnou bradou.

Ano brada utvořila z něho intriguanta. Jak se to stalo? Inu zcela přirozeně. Už klučíkovi vysmívaly se děti pro jeho bradu. Zanevřel na ně a bojoval proti nim všemi možnými zbraněmi. Později se podobné opakovalo skoro s každým. Mimovolně utkvěl zrak každého na mešťastné bradě. Mezitím měl majitel její dosti času, aby mluvícího pohodlně pozoroval, aby výraz celého obličeje prozkoumal a co skrytého, vyčetl. Usmál-li se někdo bradě, byl už nepřítelem úhlavním jejího majitele, a že se každý smál, kdo ji viděl, byl majitel nepřítelem všech. Jen nepřítelem vlastní své osoby nebyl, přál jí nesmírně, pečoval o ni jako nejstarostlivější otec, a tím se stalo, že intriguy jeho hlavně osobní materiální blaho za účel měly. Stal se intrigantem takovým, že třeba jiného obětoval, aby sám nějakou maličkost docílil.

Pak bych popsal jednou svého milovaného strýčka Vrānu. Je to dobrý chlap, má ale jedinou chybu — stūněť na zvláštní nemoc. Vědeckým jmenem nazval bych ji: „Nemoc příbuzenská, Sluníčko.“

Mnohý má ve svém příbuzenstvu zajisté také podobného pavouka.

Naše rodina je z matčiny i otcovy strany velmi četna, příbuzenstva je tolik po venkově, jež nás často v Praze navštěvovalo, že jsem se pranic nedivil, když jsem každý den někoho nového seznal. Skoro obyčejně nalezl jsem, když jsem domů přicházel, že někdo u mých rodičů sedí. Pozdravím a jdu dál. Matka mne ale zadrží.

„Nevíš, kdo je to zde?“

„Nevím.“

„I vždyť je to Nanynka vic z Č.“ nebo „Frantík vic z L.“ nebo „strýc“ ten neb onen z V. atd.“

„To mne těší,“ odpovídám krátce a jdu do svého pokoje.

Říkali pak, že jsem grobiánem a že nejsem svého příbuzenstva ani hoden.

Strýc Vrāna je ale zcela jiný člověk, ten se nenechá tak lacině odbýt. Kdyby někdo žádal kroniku celého

příbuzenstva do nejdálších odvětví, on ji ví, on se po-
ptával na toho neb onoho teprve předevcírem, on dal
všechny v Č. pozdravovat před týdnem, on je miluje
všechny stejně, všechny s touž horoucí, nezištnou láskou
— jsou ale nevděční, jako by strýce ani nebylo, jako
by — ach ani ho nezasluhujou! Tomu lumpovi Toníkovi,
který je teď co zámečník někde v Polsce při železnici,
dal přístřeší po několikráte, když ten nevěděl, kam by
hlavu položil. Živil ho třeba několik neděl po sobě, dal
mu pěkný frak, jenž mu seděl, jak by ho ulil, spravil
mu boty — strýc Vrána je totiž švec — dal mu pět a
dvacet grošů na cestu — a Toník od těch dob ani nepíše.
Teta prý, vypravuje strýc Vrána, div že si už očí ne-
vyplakala, bolí ji to, vždyť opatrovala nevděčnickovi po-
dušky po jeho nebožce matce a dala mu zcela nové syp-
ky na ně. Bůh ví, má-li ten lump z nich ještě pírká!

Ty holky švagrovky z M. jsou ale zrovna takové. Když
nemají služby, přijdou, když se dobře daří, ani o nich
neuslyšíš.

Mne měl nejradši, jak tvrdil. Nakupoval vždycky
kůži v Praze a příležitosti té použil, aby u nás poveče-
řel, noclehoval a posnídal. Nesměl sice pivo pít, zavadal
si „pražského“ ale vždycky tolik, že jsme několikrát za
noci lékaře povolali museli. Za to mám vždycky přivezl
bábovku plnou rozinek a mandlí.

Mne ustanovoval po každé za svého dědice. Domek
vystavěl si prý jen proto zcela znovu, abych já dostal
už něco pořádného a nemohl jednou říct: „To je ta bou-
da po strýcovi Vráně.“ Jednou přiběhl schválně proto
do Prahy, že prý teta, starostlivá o moje blaho, jej
ještě podvečer vyhnala, že těch šest mil za noci uběhl
a že mají pro mne nevěstu, mlynářovu dceru se čtyr-
mi tisíci a pěknými kusy dobytka. Chtěl pak od otce
zlaté hodinky na památku.

Pak bych také ještě rád napsal obrázek studenta prv-
ní novely písíciho nebo už napsavšího — narrator pri-
mitivus vulgaris, Sluníčko. U nás Čechů je to znamenité.
Každý náš student dá se alespoň na čas co dobrovolník

na spisování, každý napíše alespoň, ne-li průměrně více, pět tuctů básní a jistě jednu novelu. Jakž by nepsal novelu! Lásku má, to se rozumí, k té přilne s celou silou bujné ještě fantasmie, ta ho povznesse bůhví do kterých říší — nikde posud nečetl nic podobného, nikde nečetl podobně zajímavé poměry s přáteli a přítelkyněmi, otci, matkami, tetami atd., nikde nedočtete se podobně smutného nebo komického konce. Geniální je, proč by nebyl? Vždyť mu ještě nikdo neřekl, že jeho novely nestojí za nic! Dívka je krásna — o duševních vlastnostech nemůže se ještě mluvit, jeť manejevší šestnáctiletá — péro, ingoust a papír mohou se vždycky dostat — tvůrčí plán dozrává — slovo se stane masem — povstane backfischnovela. Opsána je brzy, a třeba mnoho podobných novel ani z kufru nevyjde, třeba přemnoho jich zase v redakcích uvízlo, přece máme poměrně nejstudentštější novelistiku celého světa. Později ovšem odpadne zase devět a devadesát percent těch novelistů a hrdinů novel — vždyť se stanou z nich ouředníci a můžeš být rád, když alespoň jenom naproti české literatuře lhostejnými se stanou — jiní jsou horší a stydí se češtiny, kterou (třeba z bravury) vždy prodati schopni jsou. Requiescant in — —!

Prozatím nepíšu ale fotografie, teď je ještě obyčejným způsobem podávám. Bože, kdyby náhle nikdo více o fotografii nedbal, co bych počal pak já, jenž už toliké počal!? Stal bych se snad spisovatelem? Fotografoval bych pak pérem? Ne, před holou stěnou nechci a nemohu teď už fotografovat — alespoň kousek třepení přes tu nouzi! Nemusím se ostatně ještě bát! Fotografie vystupuje vždy v nových a nových formách — teď nám zase lidský duch vymohl na příklad stereoskopy! Wheatstone, Brewstere, Duboscqu, Moseře — vděčně vzpomíná na vás tisíc hladových žaludků, jimž jste výživu zaopatřili!

O však já stereoskopy ještě vyčerpám! Ty mně musí základem být ku nějakému jmění. Všudy je odporučuju, všady je nabízím. Jelikož se ale u nás podobné

věci privátně pomalu šíří, použiju i cest veřejných. Žurnalistika mně musí sloužit — nebo ji — nebo ji vyfotografuju tak, jak je, bez retuše. Vidí-li lidé, že něco už v rodinný, domácí život zasáhá, že to už v nejobyčejnější poměry vpleteno, že o tom přemnohý už ví a mnohý mluví, obdrží to jejich úplnou sankcí a každý se diví, jak dříve mohl bez té věci obstát. Napsal jsem následující novelu, některý časopis ji musí vytisknout, musí — sice — jak jsem už povídal!

S t e r e o s k o p y. — Bylo ticho. Kdybychom na podivné, skoro ouzkostlivé pohledy slečny Marinky ohled brali, mohli bychom říci, že se i tluky jejího srdce tím slyšeti mohly. Pohledy platily přistárlému už otci, jenž u okna sedě pilně a klidně dnešní noviny četl. Matka naproti otci sedící zabývala se jako dceruška šitím a ohlídlá se někdy po dcerce. Spatřila-li přitom náhodou ouzkostlivé pohledy, podívala se tak laskavě na dcerunku, jako by ji potěšit chtěla.

Kdož by byl také slečnu Marinku potěšit nechtěl! Nebyla ovšem krásou, u ní bylo vše toliko h e z k é, celek činil ale taký dojem příjemnosti, že sobě ji mimovolně každý zamílovati musil. Ouzkostlivost její slušela jí nadmíru; snad by sobě byl mnohý přál, aby ji déle takto ouzkostlivou spatřil — i matka se přitom usmívala — musela však každého její bolest rovněž bolně dojímat.

Najednou vyskočí otec a mrští novinami i okuláry o stůl.

„To jsou mně teď krásné děti. Už zase jeden skandál v novinách! Zase se jedna dceruška pěkná opovážila tak dalece, že se tajně provdala za muže, kterého rodiče jí nepovolili. Však má za to! Dobře tak! Kdyby se mně něco podobného stalo, měl bych zajisté smrt z toho. Jen žádný veřejný skandál, jen žádnou hanbu — před tou mne, bože, chraň!“

Marinka upřela oči pevně na šití, ruce se jí třásly.

Matka neodpovídala otci, který nyní pokojem sem a tam kráčet. Náhle pozdvíhla hlavu a obrátila se k dce-
rušce.

„Přijde dnes Klecanský?“

„Přijde,“ a hlas se také třásl.

„Přijde! A to povídá jedna, jako by slzy na krajíčku měla, a druhá se ptá po tom, jako by jí na tom záleželo. Přijde-li, půjde zase, to bude celý výtěžek jeho návštěvy. Povídám ti, Marinko, nemysli naň; nic není platno, toho nedostaneš. A nemysli si, že mne donutíš snad svým pláčem — přestaneš-li pak? — Ať se mi neukazuješ s ním nikde u veřejnosti! On nebude nikdy tvým mužem a je to tedy skandál. Víš ale, jak se skandálu bojím!“

„Cožpak máš ale proti Klecanskému?“

„To je má záležitost a ne vaše.“

Vtom zaklepá někdo zlehka na dveře.

„To je on,“ praví matka a napolo udušené bručení otcovo a rychlé sáhnutí k srdci se strany slečny Marinky přisvědčuje, že „to je on“.

„Moje úcta,“ pozdravuje vkročilý, švižný blondýn.

„I služebnice, toť jsou k nám hosté!“ vítá matka co nejjasněji, jako by se nebylo ničeho dříve přihodilo a mluvilo.

„Služebnice!“ prohlásí se Marinka a na hlasu poznáš, že se pevnost vynucuje.

Otec udělá as tři kroky kupředu, jako by z ostra počnouti hodlal, zastaví se však máhle, zabručí: „I služebník!“ a odejde do druhého pokoje.

Rozličné to přivítání: dělo se v témž okamžiku, mžiknutím oka poznal ale mladý Klecanský, jak věci se mají.

„Tedy posud ještě?“ praví smutně Klecanský, líbaje zároveň ruku matčinu.

„Jem se z toho neroztruchlete, vy víte, že já jsem srozuměna — nu a Marinka také, vid', Marinko? Nemyslete si, že je otec snad vaším nepřitelem, zajisté není; že ale nesvolil hned z počátku, stal se teď tvrdohlavým. Já ho znám, však my ho —“

Klecanský líbá zase ruku.

Byl pod ramenem malý papírový balíček přinesl, který nyní na stůl klade a rozbaluje.

„Přinesl jsem vám několik stereoskopických obrazů a kameru,“ počíná hlasitě, aby otec slyšel, „abyste seznali konečně ty stereoskopy sami, o kterých tak mnoho slyšíte a čtete.“

„Ach to je hezké od vás, pane Klecanský! Mužičku, pojd' se taky podívat. A jaképak obrazy máte?“

„Benátky.“

„Benátky! Pojd' přece, mužičku, ven! Nebruč tam pořád ve svém pokoji a dívej se s námi.“

„Cožpak uvidím?“ ptá se otec mrzutě, vychází ale přece ze svého pokoje.

„Něco, co vás jistě překvapí, stereoskopické obrazy totiž. Posud překvapily obrazy ty každého, není pochybnosti, že i vy se z nich potěšíte. Překvapující zvláštnost jejich záleží v tom, že předměty vyobrazené zcela plasticky vystupují. Však se hned přesvědčíte!“

Klecanský strčil mezi řečí první obraz do kamery a podal tuto svému hněvivému tchánovi in spe.

„To je pohled na Benátky z ostrova San Giorgio Maggiore. Ostrov leží těsně před Benátkami, před ústím průplavu Canal grande. Obraz ten koupil jsem proto, že místo, z něhož výhlídka se nám odevírá, velmi dobře nás jaksí na Benátky připravuje. Zde bydlívali dožové, zde čteme v hlavním chrámě ‚Terror Graecorum jacet hic‘, myslíme tedy na Domenica Micheli, vítěze u Jaffy, Tyru, Askalonu a Jerusalema, a vmyslíme se okamžitě v dobu slávy vznešené republiky.“

„Je to hračka pouhá — copak je do toho,“ podotýká otec, jenž se byl chvílku hmoždil, než oko jeho obraz plasticky vystupovat spatřilo, schválně se však napotom dlouho dívati nechtěl a matce nyní kameru podával.

Klecanský se pro sebe usmíval, pokračoval však dále: „Vám, pane, je zajisté známo, vždyť znáte výborně dějiny napoleonské, že roku 1800 papež z Říma vyhnaný u vyhnanství tom zemřel a téhož roku uprchlý kolej

kardinálův Barnaba Chiaramontiho co Pia VII. za papeže prohlásil. Volba ta se děla též na San Giorgio Maggiore.“

„Pamatuju se dobře. O ten Napoleon!“

„Vidíte před sebou největší průplav benátský, Canal grande čili, jak Benátčané mluví, Canalazzo. Probíhá celé město a dělí je ve dvě hlavní části. Vprostřed města pne se přes něj překrásný most Rialto, vystavený umělci Antonio da Ponte a Luigi Boldù. Pne se v jediném oblouku. Canal grande je pravým museem nejznamenitějších paláců, tisíci gondolí oživený, obrážející ve svých vlnách pomníky dávné slávy i bujnou zeleň rozkvítajícího jara. Na Canal grande veselil jsem se často s tisíci jiných bezstarostných lidí, kolíbal se v gondoli při svitu sterých pochodní a barvitých svítlen, zažil ‚al fresco‘ mnohou nezapomenutelnou ‚italskou noc‘. Zde jsem se těšil i z ‚regatty‘, slavnosti to nejvyšší za dob republikánské slávy, slavnosti, na kterou se i nyní ještě Benátky po celý rok těší.“

„Ach to je hezké, to je překrásné — ta průhledná voda, ty stíny!“ vykřikovaly udivené ženské.

„Ukažte mně to přece ještě jednou, vy blázni!“

Klecanský se opět usmíval, nyní ale už spolu na matku a na slečnu Marinku. Pak vyndal první obraz z kamery a zastrčil druhý.

„Druhý pohled na Benátky s věže Sv. Marka. Díváte-li se na obraz ten, vidíte před sebou ohromnou loď, město vstavené do vody. Lehce možno, že vzdor nesčíslným milionům vražených kúlů a podložených balvanů přece jednou celé město se zase do vln ponoří, z nichž vyrostlo. Snad se zdaří slovanským Benátkám jako slovanskému Juminu. Rád jsem se vmyslival, leže v gondoli a naslouchaje šplouchání vln a melodii krásné ‚barcheroly‘ »La nostra gondoletta veneziana«, v bájně slavné doby dávného, v moři pohrobeného Juminu, a tu se mi zdálo vždy, jako by na severu zapadlý Jumin zde na jihu se byl zase z moře vyzdvihl a na severu umrtvělý slovanský duch jako by v jihu k novému

životu se probuzoval. Mně byly Benátky nesmírně milé!“

„Copak jsou to za bílé puntíky ve vzduchu?“

„Snad skvrny v papíru; možno ale také, že fotograf mezitím také aparát svůj odevřel, když se nějaký velký ohňostroj vypaloval. V Benátkách se srovnávají s Číňany v tom, že ohňostroje vždy za bílého dne vypalují. — Zde mám ještě jeden pohled s věže Sv. Marka, a sice na část tu, kde se pověstná Riva degli Schiavoni, ná-
břeží slovanské, nalezá. Vidíte před sebou opět sílu pa-
láců, svědčících o bývalém bohatství a zašlé moci, ja-
káž po úpadku Janova a po křížáckých taženích, jež
vesměs Benátkami šla a Benátčany se vedla, povstala.
Nábřeží slovanské je velmi oživené místo, zvláště ma-
lebně vyjímají se celé tlupy gondoliérův. Zde jsou gon-
doliéři z kasty ‚Castellanův‘. V Benátkách jsou totiž dvě
kasty gondoliérův, tak zvaní ‚Castellani‘ a ‚Nicolotti‘,
prvnější aristokratičtější, druzí demokrati; kasty tyto
jsou už po staletí žárlivými soupeři. — Nyní vidíte na
čtvrtém obraze náměstí Sv. Marka, kolem kterého vždy
nově zvoleného dože na skvostných nosidlech obnášeli.
Teď ovšem nespátříme tam více podobných slavností
čistě místních, nebo po dobách těch, ve kterých dože
i jeho dogaressa královské úcty požívali, ve kterých
palazzo ducale vyslance všech národů vidíval, zůstalo
toliko něco monumentálních památek, velkolepých sice
ale mrtvých. Zde vlály na stězejích dříve prápory ostro-
vu Candia, Cypřu a Morea, znaky to rozsáhlé moci, poz-
ději však povznesly se na tytéž stěžeje francouzské tri-
kolory co znak rozhodnutého úpadku. V paláci tom veli-
kém zasedávala známá rada ‚il Maggior Consiglio‘, kte-
ráž moc dožův obmezovala, tamtéž vytvořila se konečně
strašná ‚rada desíti‘ (‚Consiglio dei Dieci‘), která Be-
nátky morálním morem hubila.“

Otec počal nyní rozkládat historické své vědomosti;
bylať historie zamilovanou mu zábavou. Mezitím nabyl
Klecanský příležitosti, že se mohl k Marince přitočit
a jí pošeptat, že „se vše dobře daří“, a Marinka že mohla
odpovědět, že „se přece bojí“.

Následoval nyní obraz postupně za obrazem a ku každému podal Klecanský vhodný výklad. Palác dožův s vedle stojícím kostelem Sv. Marka zavedl novou příležitost k historickým poznámkám. Kovové koně, stojící na hlavní fasádě kostela toho, upomenuly na ony doby, za kterých se před Benátkami i Byzanc třásl a na kterých druhdy mocné toto město osleplým skoro a staříčkým už dožem Enrico Dandolo obleženo a přemoženo bylo. Jen tím obdržel Balduin korunu východního císařství, že Dandolo ji co měšťan benátský přijmouti nesměl. Zato ale dostalo se přece Benátčanům velké kořisti a většího ještě jména. Velikánští bronzoví koňové přestěhovali se z hipodromu na basiliku di S. Marco a stali se vzorem pro sochaře benátské; podobně musela i Santa Sofia mnohé ze svých pokladů vydat, aby mocné republice se okrasy i vzorů dostalo.

Vnitřek paláce, obrovské schody Rizzovy, „Scala dei Giganti“, nad nimiž dože se slovy „Accipe coronam ducalem ducatus Venetiarum!“ korunován býval, bronzové cisterny ve dvoře a vyobrazení jiných ještě předmětů vyzývala ku podrobnějšímu vypravování. Vnitřek paláce je pravou personifikací dějin benátských, zvláštnosti světoznámé „architettura lombardesca“ jsou zvláštnostmi a vlastnostmi benátského lidu. Mezitím co bratři venku po všech zemích a mořích bojovali, rozkvétalo domácí umění a zvěčnilo jméno Benátek spíše než nejhrdinštější činy oněch. Ovšem že jedno druhým se podporovati musilo. Jakmile klesal duch hrdinský a státnický, ztrácela i umění pevnou půdu. Jaký to rozdíl mezi dobou Dandoloovou a dobou tou, za které Benátčané už sami ani válčit nechtěli neb nemohli, a boje své najatým námořským lupičům, stíhaným všudy pirátům přepustili. Jaký rozdíl mezi dávnější přesnou správou a správou tou, která bronzové lví tlamy na paláci dožův a u kostelů vystavěla, aby do nich každý udavač žalobu svou hoditi mohl, která tisíce tajných agentů měla, již jiné k smrti doprovázejíce snad sami už také k smrti odsouzeni byli, která nejstrašnější, všudy pří-

tomnou a všemocnou inkvisicí politickou vytvořila, strašné „Cons. D. X.“ vymyslíla, aby třeba pouhým domněním vedena ortel smrti vyslovila a náhle štěstí a mír celých rodin provždy zrušila. Takovými prostředky se ovšem podařilo, že vnitřní pokoj nikdy se nerušil, že bezpečnost policejní nejmožnějšího stupně dosáhla, zato ale byly prostředky ty zároveň jedem, který nevyhojitelně moc a slávu benátskou otrávil.

„Abyste seznaly také, jak se osoby stereoskopicky vyjímají, zaopatřil jsem obraz posledních dvou dožův benátských,“ pokračoval Klecanský zvláštním jaksi tónem, jehož sobě otec ale nepovšimnul. Matka však podívala se významně a ne zcela beze známek nepokojnosti na dceru, rty se jí chvěly, jako by je násilně k němotě svírala. Hůře vedlo se Marince: dříve červená zbledla náhle a zachytila se za kraj stolu, jako by podpory hledala.

S chladností patrně vynucenou zastrčil Klecanský poslední obraz a podal kameru otci. Tento přiložil skla k očím, utrhnul náhle, opět přiložil a mrštil hned zase kamerou o stůl.

„Skandál! Moje dcera se dá fotografovati s cizím mužem ruka v ruce! Jsem zhanoben — jakžpak ne! Vždyť nejspíše ten obraz už visí někde za sklem na ulici a známí už běhají po městě, aby ten skandál rozhlašovali. Já toho fotografa zabiju, tebe vydědím a vyženu, a vy, panáčku, nemyslete si, že z vaší svatby něco bude, že jste mne skandálem donutil, o me! Vy okamžitě jděte, a uvidím-li vás ještě jednou zde, užiju domácího svého práva. O ten skandál, ten skandál!“ a rukama lomě vstoupil rychle zase do svého pokojíku.

Marinka sklesla na sedadlo jako omráčená, Klecanský rozpačitě k ní přistoupil. Chvíli bylo ticho.

„Není nic platno. Prozatím musíme se podrobit a vy se musíte okamžitě vzdáti. Jděte, prosím, pane Klecanský, jděte!“

Ubledlý Klecanský políbil mlčky matce a dceři ruku a kráčel tiše ku dveřům.

„Což myslíte, že vás teď pustím, když se už stalo?“

zaznělo vtom z vedlejšího pokojíku. „Tady zůstanete, máte-li vůbec čest v těle a chcete-li Marinku opravdu!“

Ostatní byli překvapením jakoby zkamenělí. Otec šel tiše pro sebe se usmívaje světnicí až ku stolu, na který byl kameru pohodil. Prohlídl ji bedlivě, zdaž se jí neublížilo, pak si ji zase zařídil k oku.

„He he, čtveračka! Dívá se tu tak ouzkostlivě a pro-sebně, jako by byl otec její nějaký lidožrout!“ — — —

Nu dobrá to novela právě není, poslouží mi ale. —

Bylo nás jednoho dne loňského roku v Daumově kavárně ve Vídni několik kolem malého stolku; někteří rodilí Vídeňáci, starší to lidé, jeden Polák, kupec, as čtyřicátník, a já. Vypravovali anekdotu po anekdotě, všechny měly vztah k historii Daumovy kavárny. Věděli jich, jako by byli věru Castellim či dokonce Bäuerlem.

Konečně začal také Polák mluvit.

„Nevím anekdot ve Vídni slávu Daumovu hlásajících; mohu však také něco vyprávět, co se mně samému zde přihodilo.“

„Vám?“

„Ano — dovolujete-li! Byl jsem odtud přímo veden do vězení.“

„Nic zvláštního!“

„Přihodilo se v hostincích už také jiným!“

„Možná, já však vzpomínám rád na ono uvěznění, byly to rozkošné, veselé dny!“

„Aj tedy vypravujte!“

„Budu! — As před osmi léty přibyl jsem, nevím již po kolikáté, opět ze Lvova do Vídně. Dříve jsem byl Vídeň navštěvoval jen na cestách pro zábavu, tentokráte jsem zde byl však v obchodních záležitostech. Rodiče mně byli závod svůj přenechali. I přijdu as druhý nebo třetí den sem do kavárny Daumovy. Sotvaže usednu a kávu zamíchám, přistoupí ke mně sklepník a ptá se mne, jmenuju-li se tak a tak. Jmenuje mne dobře a pravím tedy, že ano. „Někdo čeká venku a musí prý bezodkladně s vámi mluvit,“ povídá sklepník.

„Že musí? — Pojdme!“

Venku stojí nějaký jednoduchý neoholený člověk.

„Pane, jmenujete se P....?“

„Kdybych se nejmenoval, nebyl bych zde před vámi.“ —

„Mám vás, pane, zatknout, — odpusťte, hledám vás již po celý den!“ rozepíná kabát a vyndává ouřadní listinu. Skutečně, v popisu se všechno hodí, musím to býti já nebo nějaké druhé já, kterého já neznám.

„A kam mne máte vésti?“

„Do žaláře pro dlužníky.“

„Pro dluhy! Nemám žádných, musíte se vzdor všemu mýlit!“

Upřímně řečeno, neměl jsem tenkrát skutečně žádných dluhů. Kdyby to bylo bývalo o dvě neb tři léta dříve, kdy jsem ještě cestováním a směnčičkami rodičům svým rozličné mrzutosti způsobil, nebyl bych se divil, nyní ale — obchod byl jsem převzal bez nejmenšího dluhu a za rok spíše se rozmnožilo, než aby ubylo.

„Nemýlím se, račte bez výtržnosti,“ praví neoholenec.

„Nechte mne vypít klidně tedy kávu, slovo cti, že neuteku!“

„Prosím!“

Vypiju kávu, zaplatím a jdu, on za mnou. — Vstoupím do prvního fiakru, on se mnou, a rozkazuje kam. Jeli jsme tedy — vždyť víte, pánové, kde žalář pro dlužníky. Zazvoní se, dvěře se otevrou a zavrou, jsem zavřen. Předveden správci vykládám, že nevím, proč bych zde byl. Neví také ničeho, má pouze rozkaz: vidí však na mně všechnu slušnost a praví, že mne dá k veselým, vzdělaným lidem, chci-li. Přijímám milerád a pravím jen, aby byl obchodní můj jednatel vídeňský ke mně na odpůldne povolán. Když odcházím, vstupuje krásné, černoooké, as osmnáctileté děvče do kanceláře, snad to dcera správceva. Pozdravuju ji uctivě.

Uvedli mne do prostranné jizby. Zde sedělo a procházelo se pět velmi elegantně ustrojených pánů, prsteny s brilanty blyštily se jim na ruce, na vestách měli těžké zlaté řetězy. „Pan správce odporučuje vašnostem tohoto pána,“ praví mne doprovázející muž a zavírá za mnou dvěře. „Odpusťte, pánové, že vaši společnost ruším; činím to ovšem nerad, doufám však, že vás dlouho obtě-

žovati nebudu, — nějaké nedorozumění, dnes nejspíše ještě vše se vysvětlí.“ —

„Jsme zvyklí vybrané společnosti, aby nás nikdo v zábavě naší nerušil. Zde je pan hrabě T., zde rytíř pán ze Z., zde pan B., velkoobchodník, pan R., taktéž velkoobchodník, já se jmenuju L. a jsem statkář, a vy? —“

„P., velkoobchodník Lvovský!“

„Servus! podejme sobě ruce!“ Podával jsem ruku po řadě.

Na stole, vprostřed jízby stojícím, prostírá sluha jako k velké hostině.

„O tři lahve šampaňského víc!“ volá L. „Platíme si šampaňské jeden po druhém, dnes je na mně, zítra dojde na vás, mováčku!“

Hodovali jsme jako v nejvybranější vínárně, delikates bylo jako písku v brodu, víno se jen lilo. Byli to vesměs veselí, přející si hoši. Pikantní vypravování, ostré vtipy, ohnivé přípitky se střídaly; stolovali jsme as dvě hodiny, jakoby minutu.

Po obědě černá káva a nejjemnější cigára. Chodíme sem a tam a rozprávíme.

Zastavím se u okna, abych seznal také, jakou vyhlídku máme. Vidím veliký dvůr a naproti vysokou budovu. Jsem v prvním poschodí a prohlížím okna poschodí protějšího. Věru, v onom okně stojí ono děvče, kteréž jsem byl u správce spatřil. Dívá se taktéž upřeně na mne.

„Kdo je to děvče naproti?“

„V prvním poschodí? Správcova dcera, — husička, když přijdem k oknu, zatahuje opony.“

Naproti jsou opony skutečně již zataženy: stále se však pohybují, jako by někdo za nimi stál.

„Pan P. má přijít k panu správci, čeká někdo naň!“ zní ode dveří.

V kanceláři stojí můj jednatel; je však udiven, neví právě tak ničeho jako já. Nařizuji mu, aby vše vyřídil, bych alespoň druhého dne propuštěn byl. Po jeho odchodu žádám správce, že jsem sice ve společnosti velmi

veselé, že však miluji nade vše domácí zábavu, aby mně tedy dovolil, bych jeho domácnost navštívit směl.

„Podivná a smělá sice žádost,“ pravím, „budu však s vděčností na vyplnění její vzpomínat.“

„Prosím, milerád, jdu právě ku kávě, račte se mnou!“ odpovídá přívětivě.

Rovněž přívětivá paní jeho mě slušně vítá, dcera se jaksi červená. Strávím zde hodinu velmi příjemnou, starší jsou švitořiví, mladá duchaplna a přece skromna.

Po hodině zdvihá se správce, já nerád, s ním.

Společníci moji nejsou se mnou spokojeni, odcizují se jim prý. Vzdor tomu prožili jsme opět veselý večer.

Na příkoř všemu očekávání mému zůstal jsem uvězněn více dní. Byl jsem ze Lvova z obchodu svého odeslal k jisté vídeňské firmě před nějakým časem pět tisíc zlatých na zaplacení směnky. Kasír firmy té zatajil obdrženou sumu a ztratil se s jinými ještě penězi. Pátrali po něm, a dozvěděl se zároveň, že jsem ve Vídni, nevědouce ale, že jsem dluh vyrovnal, vymohli na mne vězení. Věc byla zapletena, jednatel můj donášel mně každodenně zprávy; teprv však šestý den dostal jsem se na svobodu.

Mezitím jsme měli denní své hody, denní bujnou zábavu. Druhové v neštěstí vyprávěli tolik zajímavých příběhů, že by se mohl nový „Decamerone“ z nich sestaviti. Byla by to myšlénka zcela původní, „Decamerone“ ze žaláře, vězení na dlužníky s Boccacciiovou lodkou, na niž moderní mor zahnal několik veselých lidí. Milejší však než všechny poměnky byly mně každodenní návštěvy u správce; zůstával jsem tam vždy déle a déle, i když správce do kanceláře odcházel. Rodičům jsem se patrně líbil, podobné zdálo se mi i u dcery, s nížto mně nebyla zábava pouhou, okamžik vyplňující hříčkou.

Když jsem se loučil, — statkář L. byl již o den dřív vyšel — lítovali soudruhové mého odchodu. Slíbil jsem jim, že je za několik dní navštívím. Totéž jsem sobě vyprosil co milost u správce.

Byl jsem tam však již druhý den a pak každodenně

zase, — vězení se mně bylo zalíbilo. Listy z domova na mne naléhaly, zdržel jsem se o tři neděle déle ve Vídni, než bylo zapotřebí; musil jsem konečně odjet.

Po půl roku přijel jsem zase do Vídne a zde přímo do vězení.

Bylo vše vyjednáno, za týden jela správčova dcera se mnou do Lvova.

Je to kapitální žínka!”

Je as hodina s půlnoci. Po ulici ani človíčka, lampář byl již dávno poslední světlo zhasl, poslední muzikant byl se již dávno z hospody domů dopotácel. V dosti široké, avšak vysokými domy otarasené ulici je šeřivá tma, jako v rakvi, do níž se štěrbinou mák světla dostává. Po černých domech jsou ještě tmavší místa v řadách, vyhaslá to okna. Za nimi spí život, jako uhel v popeli, za nimi odpočívají lidé na několik hodin od tíže, jakou i blaho i žal na lidská prsa kladou. Jen v jednom domě, v druhém patře, jsou tři okna ještě mdle se blýštící, uvnitř bílými záclonami zastřená a jimi kalená jako oko slepcovo bělmem. Žádný stín nemihá se oponami nepohybnými.

Již přes hodinu nebyla lidská noha klid porušila a jen chvilkami znělo vytí poběhlého psa, škrábajícího na některá domovní vrata. Náhle vrznul v přízemí jednoho domu, protějšího to osvětlenému, okenní rámeček. Okno se otvírá, bílá postava vykládá se ven a klepe opatrně na blízké okno sousední.

„Kdo to klepe?“ a sousední okno se také otvírá.

„Já myslela, že už spíte, paní sousekko. Dívám se tak naproti a nemohu usnout.“

„Já také. Je to ale strašné, tři dni a tři noci umírat!“

Pes zavyl a škrabe v nejvyšší netrpělivosti.

„Že ho nezastřelí! Proč by ale bylo zvíře lepší než jeho pán, ten noční tulák!“

„A kdo ví, proč vyje, snad že domácích už dokoná. Tři dni a tři noci, to je strašné!“

„Jaký život takový konec! Bože mně hříchy odpusť, ale já to vždycky povídala. Jak sobě rodiče dítě odcho-
vají, tak je mají!“

„A to není pravda. Mně nedali rodiče ničeho, byla jsem sedm let stará, když jsem šla již do služby, a přece jsem jim nedělala hanbu, žádný na mne nemůže nic špatného říct!“

U jednoho z protějších domů vrzly dveře. Obě ženské utichly a snaží se zrakem proniknouti tmu. Od protějška pohybuje se až doprostřed ulice taktéž bílá postava, pak se zastaví.

„Paní konduktorko!“

„Vyšla jsem, abych se přesvědčila, zdaž domácích už neumřela. Nenechá mne to spát. To je ale chladno, až mně husí kůže vystává!“ a přistupuje pod okna.

„I není! My se taky tak díváme! Tři dni a tři noci už umírá!“

„Povídám, že jaký život takový konec, svatá pravda! A ona domácích, chudák si sice už za to brzy dotrpí, žila také tak podivně!“

„Já to dobře nevím, jen tak —“

„I vždyť toho byla plná Praha. Já vám to mohu vyprávět, neví to nikdo jako já. Posluhovala jsem u domácích při prádle a tu jsem zvěděla všechno. Já to hned povídala, hned od počátku. Řekla jsem tenkrát: ‚Uvidíte, že se ta ještě zblázní!‘ A stalo se také. Nebylo jinak možno, když takovou hanbu způsobila.“

„Hanbu?!“

„Nu a což to není hanba, když se zamiluje do ženatého člověka? Já ji chudáka nepomlouvám, kdyby byla ale mou dcerou bývala, však já bych jí byla rozum narovnála.“

„A kdo to byl?“

„Mladý jemnostpán, ouřadník, měl krásnou buclatou paničku, dej jí Pánbůh nebe, snad se také utrápila. On byl sice takto dobrosrdečný pán, mému Josefovi dával vždy stříbrný dvacetník za gratulaci anebo když mu přinesl ze školní zkoušky biletu ukázat, a hezký byl také, měl oči jako oheň, to je pravda!“

„Nebohá panička! Copak tomu říkala?“

„Bylo to divné. Říkali, že o tom nic neví, říkali také,

že ani on ne, prosím vás! Je ale věru zima, paní konduktorko! — Slečna Anna byla se svou matkou jako dvě sestry. Svěřila se jí se vším a já je několikrát poslouchala. Musím říci, že jí matka dost rozkládala; na kolenou ji prosila, — „jen mně, Anno, neudělej žádnou hanbu! Považ si to, on má mladou ženu, má ji rád, vysměje se ti a zahanbí tě veřejně.“ A Anna přísahala při nejsvětější rodičce boží, že se pan Gruber ničeho nedozví, že se nezapomene ani mrknutím. Pan Gruber bydlil v prvním poschodí, není tedy pochybnosti, že se musili scházet, bůhví, kde jí hlavu spletl.“

„Když má holka mužského ráda, neudrží ji nikdo.“

„Ba že ne! Když se pan Gruber vystěhoval, běhala Anna vždy ve všední den ulicemi, kterými do ouřadu chodil, a v neděli do kostela, kam svou paní vodil. Jako zblázněná vypravovala plačíc vždy matce, že jej viděla. To byla radost! Konečně se z toho rozstonala, stará s ní musela do lázní. Brzy přišly ale nazpět a musili ji dát do blázince. Vidím ji jako dnes, když už seděla ve voze. Byla oblečena v bílé šaty, v ruce držela kytku; nemluvila, nedívala se na nikoho a byla jako vosková svíce. Tenkrát jsme všickni plakali.“

Pes, který stále ještě poškraboval a vyl, zaštěkal náhle radostně a ubíhal ulicí dolů, odkud mužské kroky duněly.

„Už jde ten tulák.“

„Kdo to?“

„Ten novinář.“

„Ach ten redaktor!“

„Prosím vás, vždyť ne! Rukavičkářovic Fanynka je jakoby nějaký doktor. Ta ví všechno a povídala, že není redaktorem, že by musil tištěn být. Je prý jen tak pomahačem.“

Mužské kroky se přibližují. Pes kňučí, jako by mu silná ruka tlamu svírala. Ženské oněmly a tichou ulicí rozléhá se polodušený zpěv —

„Daleká, široká pole,
co jste se zelenaly?
Co jste mne potěšit měly,
vy jste mne zarmoutily.“

Došel až k osudnému domu, vykročil pak doprostřed ulice, patrně, že se taktéž do osvětlených oken díval. Pozorně otevřel pak dům a zmizel i se psem.

„Taky se tam díval! Snad se tam půjde ještě poptat, půjčoval domácích knížky.“

„A paní Grubrová se utrápila?“

„Prosím vás, kdopak to může vědět! Povídali sice, že umřela na cholera.“

„A proč si pak domácích nevzal, když se uzdravila?“

„Snad mu byla už stará, nebo ji nechtěl proto, že byla v blázinci.“

„Docházel k nim?“

„To ne. Možná, že se scházeli jinde. Dnes mne ale stará paní sama k němu poslala. Nesla jsem tam takové psaničko a on pak k večeru přijel ve fiakru. Snad mysleli, že nemůže bez něho umřít. Odcházet jsem jej neviděla.“

Vtom se krajní jedno osvětlené okno s praskotem rozlítlo a pronikavý ženský pláč zalehl v ulici. Nějaký muž vyložil se ven a opíral tvář o ruce.

„Už dokonala! — Dej jí Pánbůh nebe! Otče náš, jenž jsi na nebesích —“ a pološeptem modlily se všechny tři ženské za zesnulou Otčenáš.

Muž zmizel zase z okna, po záclonách mihalý se ale lidské stíny rychle sem a tam.

„Dej jí Pánbůh sladké odpočinutí, byla to hodná slečna.“

„A dobrá, nadmíru dobrá! Co jen vždycky v pátek almužny rozdala!“

„Mně dala na truhlu, když nebožtík můj umřel. Škoda jejího srdce! Ta byla dobrá a hodná!“

I.

Potěšné je odpůldne. Denní parno stalo se již snesitelnějším a z rozsáhlých budov chorobnice vlekou se rozmanité lidské postavy, aby okřály v dlouhých stinných, celou chorobnici vroubících sadech.

Až bolno podívati se na tyto hříchy přírody, přírody tak vznešené v celistvosti její, tak malicherně zlomyslné někdy v podrobnostech. Ani člověka, pýchy své, nešetří v ukrutném rozmaru, a nejmilejšímu dílu tomu vtiskne často ráz nezaviněné komičnosti.

Strašné to postavy zde mezi krásnými, zdravými sady! Jedna se střásá stále jakoby přemocnou bouřkou zmítána, že myslíme každého okamžiku na její pád, druhá belhá se zvláště zkroucena na berlích umělých, třetí vleče se bídne po zemi. Člověku zdravému leckde při pohledu tom věru až ošklivo. A aby příroda ukrutnost svou dovršila, nechala mrzákům těm rozum, srdce, všechny lidské city, touhu po lásce, po slávě, vážnosti, co neuprositelnou hráz přisoudila jim ale tělesní nedostatečnost, ohyzdnost, směšnost.

Seznali mimo zdi svého obydlí lidi zdravé, zrodil se v nich nekonečný, hluboký smutek, ze smutku vyrostla jizlivá nenávist. Zdi chorobnice vypadají tak klidně, po chodbách rozkládá se ticho skoro posvátné, a přece zde musí nade všemi panovati přísný řád co železná metla, aby ovládal steré, nebezpečné náruživosti nebohých mrzáků.

A přece zde zase překvapí pozorovatele náhle nějaký zjev vniterního života, tak poetický, tak dojemný, že se až srdce zachvěje. Fialka ta vonná, vyrostlá bez laskavé-

ho stínu, bez nebeské vláhy, zplozená neskonalou bohatostí lidského srdce, kropena tajnou, bolnou, a přece mile ulevující slzou.

Snad že bychom seznali jedno i druhé, kdybychom pozorovali a poslouchali všechna ta rozmanitá skupení, která se po sádech sem a tam na nízkých lávkách utvořila.

Žijou život ostrovní, jsou ve světě zvláštním, modré nebe nad nimi je vysokou zdí přetnuto, ohraničeno. Také jejich pulsy měří čas, také jim hlásají hodiny s věže běh života; dále však hodiny hlasu svého nenesou, za zděmi zalehají, rozplývají se již v hluku zdravého lidstva. Navenek zvěstovaly by příliš rychlé mizení krásného, drahého času, blížící se smrt, zde zvěstují lenivě plynoucí život.

II.

K mejzazší lávce belhá se podivná ženská postava. Svrchní tělo má zcela vyvinuté, nohou však jako by zde ani nebylo, neboť tělo je skorem až na samé zemi. Kdyby byla vyrostlá, musila by býti postavy dosti statné.

Oblíčeje její je pravidelný, ano příjemný, černé oči, černý vlas, pyšně se klenoucí obočí. Možno že jest zcela mladá, kdož toho může ale uhodnout z obličeje nešťastníků!

Od lávky běží jí v ústrety mladý muž nadprostřední velikosti, skáče a výská v běhu jako dítě.

Ženština se zastavila. Vyzdvihl ji do náruče a nesl skokem k lávce. Již sedí naproti ní, tleská rukama, vymršťuje se celým svalovitým tělem svým. Oblíčeje jeho je hrubý, má ale ráz zcela dětský, jakž někdy u blbců bývá.

Běře ji za ruce, líbá, hladí je, nespustí však oka s očí jejích, jako by se chtěl v nich potopit. Jí řimou bohaté slzy po tváři a blažeností chvěje se celá.

Nemluvíce sedí na hodinu tiše proti sobě. Čeho by

sobě také sdělovali! Kolem nich se ničeho neděje; vidí-li se, jsou-li pohromadě, vždyť to již zábava více než dostatečná.

Konečně počíná mladík, vymrštiv se vysoko radostí nad lávku, mluví s velkým, přechvacujícím se spěchem:

„Zde jsem ti přines housek,“ a vytáhne jich několik z kapes. „Dostal jsem dvacet krejcarů po hrbatém Klimši. Zůstavil nám všem z prvního oddělení po dvacíti krejcařích a panu správcevi třicet, aby se s námi zaň modlil. Funus také bude mít.“

A dává jí housky, nutí, aby jen brala.

Avšak s ní stala se mezi prostodušným vypravováním náhlá změna. Slzy jí opět řinuly po tváři, avšak nikoli více slzy radosti, obličej její nabyl náhle ráz utrpení. Z blaženého snění byla uvržena v skutečnost.

„Musím ti něco říct, Bobši.“

„A co?“

„Naše střídnice ví již všechno!“

„Jak? Všechno? Že jsi —“

Více nevypravil ze sebe. Plakal s ní, máčel její ruce slzami svými a zulíbal je zase do sucha.

Nemluvili ani slova více, seděli jakoby očekávající srážnou ránu. Vytrvali tak až do soumraku. —

Sady se rozlehl třikráte krátký zvuk svolávajícího zvonku. Volná doba byla vypršela, mrzáci museli dovnitř budovy.

Bobeš zdvihl milenku svou a nesl ji až na místo, kde se s ní byl odpůldne setkal. Vřele, ohnivě ji políbil, postavil pak na zem a ubíhal pryč. Náhle se však zarazil a obrátil zase. Ona tam stála a rozpřahovala ruce po něm. Běžel zpátky k ní, vyzdvihl zase a objímal.

To se opakovalo vícekrát, než se skutečně rozloučili.

Minuly dva tři měsíce, nastal podzim.

Je odpůldne zase. Na lávce nám již známé sedí opět Bobeš, avšak samotén. Stromořadím blíží se k němu správce, muž přívětivého obličeje.

Bobeš blížících se kroků neslyší.

„Dobrý den, Bobši! Jak se máš?“

Bobeš zdvihá hlavu a dívá se blbě na oslovujícího:

„Bývals vždy zdvořilým a teď mně ani nepoděkuješ! Co je ti? Máš hlad? Paní mně povídala, že k ní už do kuchyně ani nepřicházíš.“

Žádná odpověď, stále jen ten blbě upřený pohled.

„A do mé zahrady také nechodíš, abys něco vydělal!“ pokračuje správce.

„Kde je Marie?“ táže se Bobeš hlasem bojácným.

„Vždyť víš, že jsme ji odvezli do nemocnice!“

„O neodvezli!“

Správce přikročil až k Bobši a vzal ho za ruku.

„Bobši, máš mne rád? Ty víš, že jsem ti ani pro Marii ničeho neřekl, když jsem viděl tvůj smutek. Měl jsem tě vlastně přísně potrestat!“

Bobeš pláče a líbá správcovu ruku.

„Přijde Marie zas?“

„Přijde.“

„A kdy už?“

„Nejdéle do měsíce. — Nu neplač, přijď pak k paní, schovala ti něco.“

Chce odejít, Bobeš ho drží pevně za ruce.

„Co chceš ještě?“

Bobeš patrně neví, jak by začal.

„Ah, vím už — vím, — postarám se o všechno.“

Bobeš vyskočí, zavýskne, válí se radostí po zemi.

Po odchodu správcově poněkud se ztiší. Usedl na lávku, obličej obrátil k rudě zapadajícímu slunci a na tváři jeho ozářené je rozlit červánek nejblaženější naděje.

IV.

Minuly opět dva neb tři dni.

V jednom ztemnělém pokojíku rozsáhlé chorobnice panuje zvláštní ruch. U dveří dává správce několika silnějším mužům rozkazy hlasem přidušeným.

V koutě leží v klubku svinutá postava. — Je to blbý Bobeš.

Marie byla při porodu umřela, dítě přišlo mrtvé na svět.

Správce se sice snažil, aby Bobeš ničeho nezvěděl; několik ženských mrzáků překazilo ale dobrý úmysl, žárliliť s Marií! —

Střežili Bobše den, dva dny — nač ho střežili!? Bylť sice první den zuřil, po několika hodinách se ale již utišil, ležel tiše; byl sice spoután, pout ale nebylo potřebí.

Poslali pro lékaře, aby udal pomůcky, neboť Bobeš nechtěl ničeho požití.

Lékař přišel a nařídil násilí.

A když se dostavili, aby Bobše donutili k životu, spal tak tvrdě, že ho nemohli ani vzbuditi.

A nevzbudili ho také nikdy víc!

Chvěla jsem se ouzkostí nevyslovitelnou, — jako by se tělo strachem rozloupnouti chtělo. Náhlá strašná nenávisť proti Zdeňkovi mnou lomcovala; chtěl mne ještě jednou obejmout, strčila jsem jím k polootevřeným dveřím: „Přijdu brzy zase,“ pravil, — já se svíjela v zimnici na pohovce.

Ve dveřích couvl Zdeněk o půl kroku zpět jakoby leknutím. Klika cvakla, ruka jeho padla těžce k tělu.

„Jsem již po delší chvíli doma, nechtěl jsem vás ale vytrhovat, pane! Sbohem!“ — zazněl hlas manželův z vedlejšího pokoje. Zvuk hluboký, hrobový, ledový, — mně bylo, jako by mně v uši zalehla trouba posledního soudu. Byla jsem bez vlády, duch ale sledoval křečovitě každý pohyb, každý zvuk.

„Sbohem, pravím, chci být sám!“ zahřmělo vedle.

Zdeněk zdál se mně tu pídimužíkem naproti obru. Vkročil do předního pokoje.

„Vím, že jsem zadostučiněním povinen — podrobuji se tomu!“

„Nesmysl! — jsme oba mužové, oba moudří. Každý má právo okusiti se o ženskou, kdo je vítězem, neprohřešil se proti ničemu. Někdy následuje vítěz za vítězem. Jste-li, pane, vítězem, a vy jste jím, ustupuju, a pošlu vám, chcete-li, kořist za vámi.“

„To mne těší, že jsi tak klidným —“

„Rozumným, pravím!“

„Tak neb onak! Byl to první přečin, odpustíš jí —“

Strašná kletba přerušila hloupou řeč. „Chci být pánem ve svém domě,“ zahřměl manžel, „ pryč! — naposled pryč!“

Slyšela jsem kroky rychle se vzdalující. —

Nevím ani, zdaž jsem mezitím jedinkráte oddychla. Opustily mne smysly.

Když jsem přicházela — nevím více, po jaké době, — zase k sobě, stála moje služka s octem a ubrusem vedle pohovky. Manžel díval se oknem nepohnutě ven.

„Jemnostpaní se otavuje!“ volala služka.

Žádná odpověď, služka byla udivena. Já však byla přece zaslechla šeptmo pronešené, strašné slovo: „Komedie!“

„Mám začít na stůl k obědu?“

„Jsem již syt, snad bude ale paní jíst. Jdi a stroj!“

Služka odešla.

Můj manžel obrátil se od okna a přistoupil blíže. Velké jeho oko chladně se setkala s bojácným zrakem mým, pravice jeho se zdvihla a rozkazně ukázala ku dveřím. Poslušna jako pes zdvihla jsem se z pohovky, netrpklivě hodil ještě rukou; já však slabá nemohla jsem rychleji. Vyšedši sklesla jsem zase na nejbližší sedadlo, za mnou se zavřely dveře, klíč se otáčel pomalým, rozhodným zvukem, jakým se předcítá ortel smrti. —

Mnou lomcovala myšlénka jediná: Zničena, úplně zničena odsouzená vražednice svého manžela! Není slov k vyličení toho divokého, běsného, zoufalého stavu. Z plné blaženosti do plné bídy! Před málo hodinami, ještě ráno téhož dne tak šťastna, jsouc zbožňována chotěm svým, zbožňujíc zase jeho — ne, nelhu, nelhala jsem mu nikdy lásku, on byl skutečně celým světem mým, — já nešťastná! A zradila jsem svět svůj, svého boha! — Jak se to stalo? — Já nevím, přísám bůh, nevím. Snad že jsem se v osudné chvíli minula smyslů, okamžitá náruživost mne přemohla, — stala jsem se nevěrnou sobě, zradila jsem lásku! Bylo mně jako matce, která v okamžitém šílenství jediné dítě své zabila a pak zase k rozumu přišla. Nechci, nemohu se omlouvat, zasluhuju trest nejvyšší, třeba za hřích jediný, můj jediný!

A neodvolatelný, neuprositelný ortel již vysloven hrůzně chladným: — „Jsme oba moudří!“ — Můj manžel neznal věry a nevěry, on znal jen lásku a nelásku. Kdy-

bych byla zrána mrtva na loži ležela, byl by mu čistý smutek zbyl, — nyní nebyla ani smrt má více platna!

Jakž uprosit, čím napravit! Může-li se utracený život vrátit? A život jsem mu utratila!

Myslila jsem již jen na jeho neštěstí, jen na jeho! Neodolatelně táhlo mne to k jeho dveřům. Třesoucí rukou opřela jsem se o veřej, dlouho jsem se nemohla osmělit, abych nahlídla klíční dírkou.

Tam přecházel dlouhým krokem, na druhém konci pokoje, jako by se i dveří mých štítil. Konečně jsem zahlídla obličej jeho, — plným tokem plynuly po něm slzy! To byl okamžik nejstrašnější — nebylť muž můj v životě svém předtím nikdy plakal! Tím jsem nabyla náhle všechnu sílu zoufalosti.

Strašným rykem vyrazila jsem jeho jméno. Prosila jsem a štkála, aby mne pustil k nohám svým. Svíjela jsem se po podlaze. Dveře zůstaly zavřeny! —

Dvě hodiny uplynuly takto, dvě hodiny — celá věčnost! Pak jsem pozorovala, že se obléká. Klekla jsem naproti dveřům, ruce k prosbě povznešeny.

Vyšel a zamknul pevně zase za sebou dveře. Obličej jeho byl jak kámen klidný, mrtvý, oči měl již suché, ale krvavě červené. Kráčel, maje smeknuto, pevným krokem ven, mne sobě ani nevšimnul!

Mdloba mne opět obestřela — šťastná mdloba! — —

Byla jsem mlada, zdráva — tělo se musilo zotavit, třebaže duchu na úkor.

A když jsem se zotavila, byla jsem dlouhé, dlouhé hodiny samotna. Násilně jsem se domohla rozvahy, vždyť jsem se musila ustanovit, co nadál. Pro mne nebylo naděje, jednalo se ale o něho; jemu jsem zničila život, jemu jsem musila podat alespoň nějakou náhradu, byla-li vůbec náhrada možna.

Sedla jsem ku psacímu stolku. Z počátku se mně třásla ruka, pak jsem nabyla pevnost. Já se neomlouvala, zvědět ale musil, že velikost svého provinění na společné lásce naší cítím, že to byla vina moje jediná, že láska moje, třeba by jí nyní pohrdal, zůstane neskonalá. Chtě-

la jsem mu sloužit co děvečka, co otrokyně. Vyslovila jsem přímo, že vím, jakž krásná minulost se více nenavráť. Byla jsem city unešena, myšlénkami zaplavena, péro mně nestačilo. Stránka mijela po stránce. Snad bych byla ani neukončila, bála jsem se však, že příliš dlouhého dopisu nedočte, odhodila jsem tedy konečně péro, vzbudila služku a nařídila, aby zapečetěný dopis odevzdala manželé, jakmile se vrátí. Sama jsem ulehla na lože, věděla jsem, že pro bezesennou noc, počátek to bůhvíjak dlouhé řady nocí podobných.

Pozdě v noci vrátil se manžel. Otevřel zlehýnka dveře, kráčel po prstech ku svému pokoji, jen aby mne nevzrušil. Ano, tato šetrnost v každém případě a do okamžiku posledního vyplývala zcela z jeho krásné povahy, pro kterouž jsem jej tak nevýslovně milovala!

Po nějakém čase, ve kterém při zamknutých opět dveřích můj dopis četl, slyšela jsem jej opět přecházeti. Kroky zněly až do rána, pak se na chvílku utišily.

Vyšel nato zcela oblečen a s kloboukem v ruce tiše ven, položil odpověď svou na můj stolek a odešel zase.

Rychle jsem vyskočila a chopila se osudného lístku. Obsah zněl:

„Jemnostpaní!

Nehrajme spolu komedii a neračte mne chtít těšit ‚láskou‘. Musil bych tvrzení takové nezdvořile odmítnout co lež, neboť při pravdě, totiž při lásce, není nikdy tak zvaných poklesků. — My jsme se, jak pravíte (a já potvrzuju se své strany), milovali, a abychom se milovati mohli, musili jsme kvůli společenským náhledům státi se manželé. Manželství jest zařízení v jednotlivých ohledech sice praktické, vcelku ale nerozumné; neboť váže lidi k sobě ještě tenkrát, když od sebe a po svazku novém touží. V takovém případě jsme právě nyní my, totiž Vy. Zamilovala jste sobě jiného, nemohu Vám toho vyčítat, jako naopak Vy byste nemohla mně. Jsem příliš rozumným, než abych za zlé pokládal; račtež zcela jednati dle vůle své. Buď silna dosti k přemožení před-

sudků následujte nového zvolence svého (můj dům, nahlížíte, nemohl by Vám sloužit), nebo zůstanete přemohena předsudky. I jednomu i druhému nevadí nic; prvnímu nic, že jsme šťastnou náhodou bez dětí, druhému, že máme skoro stejné příjmy. Dle chování seznám rozhodnutí. V případě posledně uvedeném, a mně, upřímně mluveno, kvůli zvláštnímu mému postavení ve světě co lékaři milejším, neračtež se báti nijakých překážek, lidé nezvědí o změně ani nejmenšího. Tímto lístkem, prosím, jest však věc provždy odbyta.

Poroučeje se do přízně Vaší zůstávám provždy službovolný.“ — —

Tak zněl ortel. Jiného jsem neočekávala, sama bych jej byla tak diktovala, — a přece v něm ležela smrt!

Nedělala jsem plánů, oddávala jsem se na milost a nemilost.

— — — — —
Přišlo poledne, přišel i v obyčejný čas manžel domů. Pozdravil zase chladně, ale zdvořile.

Služka prostřela jako vždy pro nás oba. Neopovážila jsem se, abych jinak nařídila, neboť jsem nevěděla, jak manžel jednati hodlá.

Oznámila do vedlejšího pokoje, že je polívka na stole. Manžel vyšel a zůstal za svým sedadlem stát; patrně, že nechtěl dříve zasednout než já. Mimovolně jsem vstala od okna a přisedla s úklonou k stolu.

Pokud byla služka přítomna, mluvil jako jindy, avšak jiným tónem, o věcech nejrozmanitějších, vypravoval novinky z města; jakmile vyšla, byl němý jako hrob, jevil ale přece všemožnou úsluhu ke mně. Před lidmi chtěl čest mou tedy vždy chránit — což mně bylo po té cti!

Každé sousto mne dusilo, přece jsem ale jedla; abych však jediné slovo pronesla, neměla jsem síly. —

Odpůldne přišel zámečník a upravil dvěře z manžellova pokoje přímo na chodbu vedoucí. —

Po čtyrech dnech přijeli dávno očekávaní rodiče moji na návštěvu. Zdrželi se dva dni u nás. Dovedné chování

manželovo, jenž byl již dříve vždy miláčkem matčiným býval, zatajilo jim vše, jen moje bledost byla matce nápadná, přičítala ji ale domyšleným okolnostem radostným spíše než smutným.

„Tys šťastna, tvůj muž je skutečně dobrý!“ pravila matka ke mně. Slova ta mne projela jako ostrá dýka. Usedavě plačíc, vrhla jsem se na matčinu šíji.

„Co je to? Či se mýlím! Nedej bože! Sužuje tě?“

„Ach ne — ne! On je neskonale dobrým!“

„Máte tedy snad nedůstatek? Byl přece vždy tak správným!“

„Ne, nemáme!“

Ku své vině nemohla jsem se přiznat, ač jsem měla vůli k tomu. Matce se sama vyznat!

„Nevím, jsem-li nemocna nebo zdráva!“

„To se poddá!“ usmála se matka.

Odjeli. Když kočár s matkou mizel, bylo mně, že mizí život můj, poslední jasný paprsek. —

Manžel se choval pak s toutéž mne sežírající chladností jako dříve. Vodil mne k zábavám a do společností, kdykoli toho byla nutnost. Ženou mne více nejmenoval, jen paní svou.

— — — — —
Dva měsíce jsem to vydržela. Mezitím vyzrála ve mně myšlénka, která se jiným bude snad zdát strašnou; mně však byla zcela přirozenou, milou, poněvadž jediným lékem. Byla jsem zdráva, silna, žal by byl musil třeba dlouho hlodat; spřátelila jsem se tedy s myšlénkou lákavou rychle. —

Nešťastná náhoda! Vylovili mne z vody, sotvaže jsem se byla do vln uvrhla.

Bled, rozcuchán vstoupil manžel as hodinu nato do mého pokoje. Ležela jsem na svém loži, byli mne na okamžik opustili, když slyšeli, že přichází. Hlas jeho se chvěl.

„Nač ty komedie, jemnostpaní! Myslím, že jsem sobě podobného nezasloužil. Přivedla jste sama vše před veřejnost a nahlídnete snad, že teprve nyní nastal oka-

mžik, od kterého nemůžeme více spolu žít. Vy dovolíte, abych učinil sám potřebné k tomu kroky!“

Odešel.

Měl pravdu, s ním jsem nemohla nadál žít, bez něho ale také ne! —

Cítila jsem dosti tělesné síly, abych vstala zase.

Dříve jsem nechtěla zemřít doma, před očima manželovými, — nyní nebylo pomoci jiné, spásonosnou šťavou musil se mně státi jed. Veřejnost odbude ranní a večerní najednou.

Odmítla jsem zcela přístup domácích a píšu nyní na těchto rádcích. Jsou určeny pro mého manžela, přímo mu psáti se neodvažuji. Matce jsem psala již včera. Nechť ví manžel úplnou pravdu, pak mnou opovrhne ovšem zcela, neboť konec lásky dovede sobě vysvětlit, nevěrnost při lásce plamenné ale nikdy ne! Jsem přesvědčena, že mne posud miluje jako dříve, musí se ale státi svobodným, a za hodinu bude svoboden.

Sbohem! —

U mrtvoly četl manžel zápisčky své paní. Těžké slzy mu kanuly na písmo.

Byl dočetl. Oblíčeť jeho byl bledší než mrtvoly vedle něho.

Zadíval se do zkamenělé tváře. Konečně vztáhnul ruku a hladil mrtvolu po čele a tváři, jako by děcku lichotil. I naklonil se až k fialovým ústům a zašeptal jim: „Jsme oba mrtvi, oba otráveni — nemůžeš za to, že další dny moje jsou kryptou — sbohem, ženské srdce!“ —

I.

Celé přírodě bylo volno a teplo jako po obědě. Země se usmívala, vzduch se spokojeně lesknul, slunce hřející dávalo život. Hřálo ale tak upřímně, že pan Liebelt rozhaloval svůj kabátek beztoho lehký, a skoro by se byl pan Liebelt přece trochu mrzel, kdyby nebyl právě pátek s postními moučnými jídly a on takový milovník upravené mouky. Takž ale poobědvav po dopoledních kancelářských hodinách byl spokojen se vším a rozmlouval velmi klidně.

„Vždyť mám jen několik kroků a ráno jsem řekl, aby spustila záslony, bude-li slunce. Ten chládek! Svlíknu kabát, natáhnu se, pobavím se trochu — špač-čí“ — zasyčely sešpoulené rty zvláštním oním tónem, jakým se lahodí špačkovi; sykavý zvuk dotknul se však ucha, rty zůstaly přišpouleny a přiodevřeny a pan Liebelt se ohlíd, neztropil-li škandál. Nikdo ho nebyl slyšel. Rty se sevřely, kolem nich zavlnil lehýnký úsměv a oči se leskly.

Pan Liebelt zahrnul do domu. „Kluku, netahej tu kočku za ocas!“ promluvil na malého klučička, sedícího v košilce na prahu dveří domovníkových. Pan Liebelt měl děti rád a hubičkovával domovníkova kluka. Chtěl ho také dnes políbit a vyzdvihl ho ze země; tu však upozoroval, že je kluk až hrůza umouněn. Pan Liebelt postavil zase klučinu na zem, vyndal žlutý hedvábný šátek, naslinil cíp a umyl jím na hošíkově tváři kulaté místo z velikosti šajnového dvougroše, že se skvělo jako tonsura v černých vlasech. Hošík trpěl mlčky. Pan Liebelt tonsuru políbil a stále se na hošíka usmívaje odevřel

dvěře. Hmatal zpaměti po řebíku, na kterémž visíval klíč jeho pokoje. Sáhl jednou, po druhé, klíče tam nebylo.

„Inu tak, paní domovnice, kde je to?“

„Zde, zapomněla jsem jej na stole,“ odpovídal slabý ženský hlas.

„Vždyť se vám ruka třese!“

„Nějaká zimnice —“

„Heřmánek, paní domovnice, jen heřmánek! Nemáte-li ho doma, přijďte si nahoru, mám ho ještě půl kornoutu!“

„Není divu v tom parnu,“ mluvil již zase za dveřmi, „a chudý lid nemůže sobě udělat pohodlí, — nebohý lid! Dobře, že jsem poručil záslony spustit,“ a noha vstoupila na první schod, který vrznul, jako frkne hřebec, když naň známý jezdec vstoupá. Pan Liebelt sáhl po kapse, jako by ohmatával, neztratil-li něčeho. Pak sešpoulil ústa a hlasitě zasyčelo „špač-čí!“ Schody vrzaly až do třetího poschodí a po každém obratu jejich zaznělo „špač-čí!“ hlasité, odhodlané, neboť v domě nepotřeboval pan Liebelt již ohledů.

Hned naproti schodům byly dvěře, přes něž železná spona a na té visací zámek. Pan Liebelt přistoupil, chytil zámek a začal jím tahat sem tam, aby se přesvědčil, nebyl-li se nějaký zloděj pokoušel o odevření. Pak vytáhl z levé kapsy klíč, odevřel první dvěře, pak z pravé kapsy klíč, odevřel druhé dvěře a šoupal se dovnitř zády napřed. Oblíčeť jeho se přitom rozložil v široký smích. Ještě však nebyly dvěře dolehly, když smích již zase zmizel a odevřená ústa úžas a nespokojenost jevila. Přitiskl dvěře a koukl se do levého koutku k oknu, kde visela klec.

„I ty grobiáne, nemůžeš pozdravit?“ šeptal polohlasně. „Počkej, já tě —“ a šel po prstech k šatníku, s něhož sundával pravicí dřevěnou krabici s mravenčími vajíčky a levicí vyndával z kapsy zároveň kornout s novou zásobou. Usmál se zase: „Ten vylítne —!“ a zarachotil krabicí a zašustil papírem. Nehýbalo se nic, pranic.

a pan Liebelt stál tu jako zkamenělý. „Špačičku, miláčku, špač-čí!“ počal hlasem pohnutlivým, „copak děláš — Co je to? Klec obrácena dvířky ke zdi?“ a skokem byl u klece. Rychle ji sundal — byla prázdná! Ruka neměla síly více, klec padla na zem a zarachotila děsně, jako když se rakev do umrlčího vozu dává. Pan Liebelt sklesl na pohovku.

Seděl tu jakoby bez vědomí; oči byly upřeny na klec, z níž srčela koupel špačkova, prsty u rukou se roztahovaly a zase svíraly, špička pravé nohy pohybovala se jako ocas konopásčí. Najednou se vymrštil a vyletěl ze dveří. Se schodů jen sklouzl a do dveří domovníkových vrazil jako zběsilý.

„Kde je?“ rozkřikl se.

Domovnice stála tu mlčky a chvějící se.

„Kde je, zlodějko?“

„O prosím, jemnostpane, já jsem pořádná —“

„Kde je můj špaček?“ vskočil jí do řeči. „Ženo!“

„Když jsem ho poklízela, vyšoust ven a na okno —“

„A na okno!“ opakoval po ní hlasem žalostným.

„A tam se na mne ohlíd tak žalostně, — tak žalostně —“

„Dál, dál!“

„Pak si poskočil, zavřískal: ‚Pane Liebelt, pěkně vítám!‘ — to víte, jak to krásně umělo to hovádko.“ Pan Liebelt nevytrhoval. „A nato odfrčel na střechu k ‚Zlatému kolu‘.“

„A neběžela jste za ním, huso?“

„Běžela, ale u ‚Zlatého kola‘ mně vynadali.“

„A proč jste nenechala okno odevřeno, kdyby se vrátil?“

„Jemnostpán chtěl chládek —“

„Vy jste byla vždycky hloupá! Jděte nahoru, odevřte okno, pověste klec — ale ne zase nemotorně dvířky ku zdi!, pak se schovejte někam, a jak přilítne a do klece vhupne, honem zavřete okna. Však já ho přiženu!“

Vyrazil ze dveří a z domu.

Napolo rozplakána, napolo rozhněvána ubírala se domovnice po schodech nahoru: „Ten mně vynadal!“ hu- bovala hlasitě. „Stojí-li pak takové hovado za to! Každé ráno aby se pokoj dvě hodiny větral —“ Vtom se uleknutě zarazila, stálať před odevřenými dokořán dveřmi.

Takové neopatrnosti nebyl se pan Liebelt posud nikdy dopustil!

II.

Pan Liebelt vyrazil z domu a stojí uprostřed plácku zrovna nad kanálem. Složené brejle drží rukou u očí a zkoumá střechu „Zlatého kola“. Mezitím se jako zimnicí lámán někdy otřese, někdy se ohlídne po lidech, — jen kdyby jedinkráte mohl tak z plného hrdla zavolat „Špač —“, oč že by — ale ti lidé nemají srdce a smějou se nejsvětějším citům!

Dlouhý krok, pak několik kratších kroků a pan Liebelt byl v průjezdě a zaklepal u domovníka.

„Prosím vás, nechtyl tu v domě nikdo špačka?“

„Špačka? — Já o žádném špačku —“

„Máte klíč od půdy?“

„Od půdy? — A proč?“

„Nejspíš že se někde hovádko schoulilo! Půjčte mně klíče, prosím vás!“

„Má je v třetím poschodí paní —“

Pan Liebelt již letí do třetího poschodí, každá minuta je drahá. Na štěstí nemusí ani zazvonit, dvěře jsou odevřeny a obstarožná paní jedná na chodbě něco s děvečkou.

„Jemnostpaní, mám prosbu nějakou. Mně ulít —“

„I totě náš pan soused odnaproti! Dceruško,“ volá dovnitř, „Emilko! Pan soused odnaproti —“

„Prosím jemnostpaní, já bych jen —“

„I jen račte dál!“ nutí stará paní, a slečna Emilie, panna čestného již stáří, ustupuje. Pan Liebelt ohlíží se po několika schůdcích, nad nimiž jsou zavřené dvěře.

Za těmi bílými prkny vzdychá zajisté ten dareba —
„Já děkuju, jemnostpaní! Mně ulít dnes špaček a
usedl prý na vaši střechu. Nejspíš, že se schoval někde
na půdě!“

„Nebohé zvířátko!“ litovala stará.

„To máte asi žalost!“ mínila Emilka.

Panu Liebeltovi zdálo se zcela přirozeno, že musí kaž-
dý špačka jeho litovat, a protož sobě řeči ani nevšimnul.
„Prosil bych tedy, abych směl na půdu!“

„Ale prosím, to se rozumí! Emilko, vem klíč od půdy
a pomoz panu sousedovi — to nebohé zvířátko!“

A Emilka jde již po schůdkách s panem Liebeltem,
odvívá půdu a chce vkročit, vtom ji chytne pan Liebelt
skoro mezdvořile za ruku a zastaví udivenou. „Co chce-
te, pane —?“ Pan Liebelt neodpovídá. Požehnává se pra-
vou rukou a nyní vykročí pravou nohou sám napřed.
Ještě několik schůdků a oba stojí na počátku šeré, la-
těmi vroubené chodby ouzké, po jejíž stranách se
řadí půdy nájemníků.

Oko se boulí a rozšiřuje, aby šero úplně přemohlo.
Prsa si těžce oddychují, jako by se na něco rozhodného
připravovala, ústa se připravují jako u mladé zpěvačky
k prvnímu tónu, srdce tluče, jako by žebra přetlouci
chtělo. Konečně se postava vzpřímí a hlasité „špačíčku
— špač-č-čí“ zasyčí temnou prostorou. Pravá ruka jede
po šatech Emilčiných, aby šustu zamezila, levice tisk-
ne se k prsoum, aby bušení utlumila, a hlava nahne se
poslouchajíc kupředu, jako pták větrící nebezpečí, jako
Indián naslouchající tajům pralesu. Avšak vůkol mrtvé
ticho, jen že se zdá, jako by někdy zašvihnul vzduchem
lehýnký vzdech vetchého dřeva. Ale i to se jen zdá.

„Zde není ten čtverák!“ podotýká pan Liebelt s po-
vzdechem a bolestným úsměvem. „Pojďme dál!“ A o kou-
sek dále opět to mateřsky lichotné volání a v odpověď
opět to hrobové, strašné ticho.

„Nemohl bych se podívat z vikýře?“

„Na naší půdě,“ odpovídá Emilka a odvívá mříž.

Pan Liebelt přitáhl necky a vystoup k odvoru. Moře

střech rozprostírá se před jeho zrakem, slunko rozsívá zlato své po učazených vrcholích, — nevýslovný smutek vane z té jasnoty krásného dne. Pan Liebelt ostře a ouzkostlivě rozhlídl se po nejbližším vùkolí, jako by zkoumal, kam obrátit se s nadějí největší. Vypnul tělo co možná daleko.

„Špaččí, špačíčku můj, špaččí!“ —

„Špačíčku, špačíčku, špaččí!“

„Pane Liebelt, pěkně vítám!“ zazní konečně tónem umlkávajícího chvějícího se umíráčka. — — —

Pan Liebelt díval se nyní již po vùkolí neurčitě, napnutost ustupovala divné směsici bolných citů, myšlénky se hbitě křížovaly. „Snad ho chudáka ani více není!“ zašeptal polohlasně a slzy mu při myšlénce té vyhrkly do očí. Obestřený zrak nevidí předmětů více, mlhavé mléčné světlo jako by příkrovem mysl pokrývalo.

Pan Liebelt sestupuje a utírá sobě slzy.

„Já nesmím do žádné výšky — hned mám závrať,“ vysvětluje stydlivě Emilce. Svěsí hlavu a jde zaražen v myšlénky zapředen z půdy. Neví, co činí, neví, co myslí.

„Sbohem, pane susede!“ zní nad jeho hlavou. Pan Liebelt sebou otřese a vzdvihne hlavu. Shora se mu poroučely, — on ani nevěděl, že sešel již do druhého poschodí.

III.

Pan Liebelt zastavil se před domem a přemýšlí. Do kterého domu nyní a do kterého pak! A třeba se snad dlouho tahat s domácími, než povolí důkladnou prohlídku, hrubiáni! Mohl by být mezitím večer, — — však on sobě pomůže jinak, rozhodněji pan Liebelt, pan Liebelt není hlup. I švihne sebou pan Liebelt, švihne několika ulicemi a zarazí před vysokým domem.

Na dřevěné lavici v průjezdu sedí desátník policejní, na hlavě pohodlnou čepičku, v pěsti dýmku.

„Je někdo v komisariátu?“

„Právě přišli.“

Pan Liebelt vyběhne po schodech a zaklepe. Uvnitř je hlučno, nikdo ho nejspíš neslyší a on tedy vejde. Po jizbě několik stolů, za každým stolem sehnutá hlava; hlavy se vzdvihnou, pohlédnou na něho chladně a zase se sehnou, nikdo se neptá, co zde chce. V pozadí, odkud možno dohlédnout na všechno, sedí nejvyšší zdejší ouřadník; před jeho psacím stolem stojí dvě ženské. „K tomu nejspíš musím,“ myslí pan Liebelt a přistoupí. „Služebník, pane komisaři, já bych —“

„Jeden po druhém!“ zní rozhodná odpověď. Ten ouřadní hlas je tak ledový a pan Liebelt tak rozechvěn! Pan Liebelt usedne, čeká a naslouchá hlasitému jednání se ženštinami.

Je to paní a služka její, která byla ze služby utekla. Paní sobě stýská, že služka ji opustila, když bylo v domě nejvíce práce. Ouřadník se táže, nemá-li takto žaloby na služku, a paní odpovídá, že sice ne, že ale ráda odmlouvala. Služka sobě zase stěžuje, že nebylo jídla podle práce, práce prý k přetrhání, na pět osob ona prý samojediná, huby dost a k tomu prý ten milostpán, který se k ní mladé služce choval jako všichni milostpáni k mladým služkám. Hádky je v plném proudu, z něhož vyplývají skvělé bubliny stylistických obrátů. Je potřebí celé rozhodnosti ouřadnickovy, aby proud z břehů nevyšplíchl. „Já se mu nedivím, že ztrácí trpělivost, když se k němu přichází s takovými hloupostmi,“ myslí pan Liebelt a překládá netrpělivě nohy.

Půlhodina je doba dlouhá, velmi dlouhá, a pan Liebelt vytáhl několikrát hodinky a několikrát sobě z rozčilenosti zívnu, než se podařilo ouřadníku jakés urovnání. Konečně ženské odcházejí a ouřadník se obrací k panu Liebeltovi.

„Já vás lituju, pane, že se musíte s takovými hloupostmi obírat,“ podotýká zdvořile pan Liebelt.

„Příteli, mně dnes ulít špaček!“

Desátník se na něho podíval, bafnul, vstal a odešel dovnitř.

„Sem už více nepůjdu, a kdyby mně vlastní matka odletěla, — bůh mi hříchy odpusť!“ šeptal pan Liebelt před domem.

IV.

Co abonent českého deníku nebyl pan Liebelt v rozpacích stran insertu, neboť redakce a abonenti jsou jedna rodina a musí být vzájemně úslužni, zvláště redakce. Pan Liebelt neváhal tedy krokem ani na okamžik a vešel do redakce nezaklepav ani, — vždyť je mezi svými!

Opět tu několik stolů a několik hlav za nimi, ale žádných chladných. Přívětivé, vesele zvědavé oči pohlížejí naň, panu Liebeltu se poněkud uvolňuje. „Čeho sobě přejete?“ osloví ho jeden z přítomných.

„Jsem váš abonent — jmenuju se Liebelt — vždyť víte!“

„Ano, ano,“ zní odpověď v onom sladce zdvořilém tónu, který vyznačuje vlastně kompletní nevědomost. „Raďte sednout!“

„Děkuju! Stalo se mně neštěstí!“

„Ale, ale, co to pravíte! Vidíte, pánové, já vždycky říkám, že by bylo dobré, kdyby naši abonenti byli hodně často nešťastni, — to bychom měli původních lokálek! Poslouchej, příteli Sykoro, nech sobě všechno od pána — prosím, jak že se jmenujete?“

„Liebelt.“

„Ano, ano, velmi dobře, vždyť je to pan Liebelt, ovšem — a napiš to panu abonentovi pěkně.“

„Tak prosím!“

„Mně dnes ulít, milý pane, špaček!“

„Hahaha!“ zavznělo to vůkol polodušeně. „Nu vidíte, pánové,“ začal se smíchem onen, který byl dříve pana Liebelta oslovil, „já vám povídal, že se smát musíte,

„To se již tak někdy stává — co chcete?“

„Mně dnes ulít špaček!“

„Špa —?“ táže se v udivení ouřadník.

„Ano špaček!“

Ouřadník se ohlíží, jako by se vzpamatovati chtěl, kde se vlastně malezá. „Nu a mám ho snad předvolat na komisariát?“

„To ne — hehe! — velmi dobrý vtíp!“

„Co chcete tedy, prosím vás?“

„Několik policajtů k asistenci!“

„A kolikpak?“ táže se ouřadník tónem dobráckým.

„Čím víc, tím líp,“ odpovídá pan Liebelt ochotně.

„Víte, mne samotného by snad na všechny půdy ve vřkolí nepustili, musil bych se s nimi dlouho hádat; když mám ale asistenci ouřadní, půjde to. Mezitím co já budu hledat a volat na jedné půdě, mohou dát odvírat jinde a předběžné přípravy —“

„Ale, ale pane! — to snad přece nahlédnete, že nemohu kvůli špačkovi mechat obtěžovat celé vřkolí! Prosím vás, s podobným případem sem přijít!“

„A není tedy pomoci zde? Já bych dal asistenci na pivo,“ podotýká pan Liebelt a ohlíží se opatrně po stolech, neboť byl z dobrého pramene slyšel, že na policejních úřadech vše se protokoluje, třeba tajně, aby dotýčná osoba nepozorovala.

„Co mohu učinit? Tolik vám slibuju, že přijde-li někdo náhodou se zprávou o vašem špačkovi, já ho k vám poukážu. Poroučím se, pane!“

„Náhodou — A což není rady na přispíšení té náhody?“

„Dejte špačka do novin. Poroučím se!“

„Do — novin — děkuju! — Nemám snad podepsat protokol?“

„Ne — poroučím se!“ znělo již tak rozhodně, že pan Liebelt praničeho více nenamítal, ani slůvka nešpetna němě se ukloniv odešel.

V průjezdu sedí desátník posud a kouří. Pan Liebelt byl sice již z domu vyšel, náhle vzniklá jiskřička naděje ho však zase přiměla, že se vrací.

ten Napoleon — a pak Turin — nu já myslím, co?“ A jakoby na dané znamení kapelníkovo začal smích nanovo!

„Zítřa budem číst tedy něco zajímavého?“ táže se pan Liebelt.

„I nechte tu svou politiku,“ kárá pan Sykora. „Milý pane, vaše záležitost je pouze pro nějaký insert. Sedněte sobě zde — pánové, půjčte sem nějaké péro! zde je papír, ingoust — nemáte nikdo péro? a napište celý popis jeho osoby, — mluvil také váš špaček?“

„A jak zřetelně!“

„Tedy popis jeho osoby, kolik znal jazyků, byl-li očkován — či tak! a mnoho-li dáte nálezci, kam se má špaček odevzdat, — což není v celé redakci péro? Nu já vám půjčím svoje, budete beztoho brzy hotov!“

Pan Liebelt usedl, narovnal papír a namočil.

Jaký má dát titul? „Oznámení, ohlášení, o ztraceném špačku,“ pod takovým titulem už nikdo nechte dál, — „výstraha?“ to zde nejde. Má začít: „Josef Liebelt, je- muž včera“ — to by musila být firma Liebelt buď dobře, buď ostudně, ale na všecken způsob i šíře známa. Dát cifru odměny v čelo? Za prvé neví ještě pan Liebelt, zač mu špaček stojí, a za druhé čtou oznámení nějaké desítky jen takoví lidé, kteří desítky potřebují. Kdyby mohl přijít takhle na něco hodně, ale hodně pikantního — už to má! Namočí ještě jednou péro, udělá dva tlusté vykřičníky, za těmi napíše v černých iniciálkách „špa- číček“ a pak zas dva vykřičníky, z nichž jeden zvláště tlustý. Nu toho sobě přec musí každý všimnout!

Mezitím vstoupil do redakce jakýs venkovan a pan Liebelt naslouchá, jak sobě vyžaduje radu stran nastá- vajících obecních voleb. Potom přijde muž jiný, zase a zase jiný. Pan Liebelt sobě myslí, že sem as přijde za den více lidí než na sám komisariát. Stal se poněkud roztržitým a vzpomínal na rozmluvu mezi paní a služ- kou, již byl slyšel. Skoro se mu zdálo, jako by on byl tou paní, tamhle naproti seděl komisař a vedle něho zde služka — špaček.

„Odešel mně,“ rozpřádalo se mu v mozku, „když jsem tak již na něho navykl jako na ženu svou. A proč odešel? Vždyť jsem mu neměl ani za zlé, když mně odmlouval, jako ta paní na služku uváděla. A on také nemohl říci jako ona služka, že nebylo jídla podle práce nebo že práce k přetrhání, vždyť volal mně samojedinému „Pane Liebelt, pěkně vítám“ — — a něco neslušného jsem také od něho nežádal! Však on toho chudák jistě lituje již nyní — když je ale tak hloupý! — co hloupý? láska ke mně měla u něho přemoci přirozený pud k lítání! Bodejť — Chudák! Teď se někde choulí v koutečku, chvěje se hladem, — takhle škatuli mravenčích vajíček, vid' darebáku? Co však platno, nerozum je nerozum, — on je nešťastnější než já — je? — Kdo ví, je-li, kdyby ho byl takhle ostříž —“

Pan Liebelt při strašné té myšlénce vyskočil ze sedadla, jako by ostříže za neostříhané drápy chytiti chtěl. Všichni se na něho dívají.

„Ach vy jste již hotov? to je dobře!“ libuje sobě Sykora a sáhá po péru.

Pan Liebelt přejede dlaní zrak a dívá se vytřeštěně na papír. Zde nestojí nic jiného než „!!Špačiček!!“ a pod tím: „Pane Liebelt, pěkně —“ Rychle sáhne po archu, sbalí jej a vstrčí do kapsy. Hodiny na stěně ukazují mu, že zde již strávil plnou hodinu.

„Pánové, já to — jsem sice dobrý koncipista, víte ale to žurnalistické, — inu vy již budete tak laskaví, že mně to sami napíšete a vytisknete, účet mně račte poslat jen do bytu.“

„Napište zde tedy laskavě celou adresu svou! — Mnoho-li že máme napsat odměny?“

„Odměny — dejte — počkejte! dejte tam jen ,velmi slušnou odměnu', slovo ,velmi' ale vytisknete velice.“

„A kolikrát přijde insert?“

„Dokud nevzkážu, každý den! Tak!“

Pan Liebelt se rychle poroučel.

Pan Liebelt šel domů podívat se, zdaž se mu uprchlík ještě nenavrátil. Bylo pusto v jizbě a pan Liebelt poslal číhající domovnici pryč. Rozhlédl se ještě jednou bystře po vřkolních domech, pak zasedl podál okna na pohovku a zabředl do myšlének trapných sice, avšak nejurčitějšího rázu.

Nedivte se starému mládenci! Nikdo se o něho nestará, jak a zdaž se baví, zdaž se veselí. On jest opuštěn o jmeninách, o narozeninách svých, kdežto vy se bavíte v milém kruhu rodinném, on jest i tenkrát sám a sám, kdy vy byste považovali osamotnělost za neštěstí největší. Tím těsněji přilne k onomu malému světu, který sobě sám byl utvořil. Když jsem vídal pana Liebelta a špačka jím vychovaného, vzpomněl jsem sobě vždy na pavouka vězňova. —

Minula hodina, minula druhá a počalo se smrákat. Temnota konečně probudila pana Liebelta z trapného snění! Vzchopil se, zavřel okna, oblékl se a odešel z domova. Každého dne chodil do hostince „U modré klece“.

Možno, že láska k špačkovi i hostinskou firmu tu mu učinila příjemnu; chodil tam ale denně a nesmírně rád, a dovedl malý hlouček dobrých známých přinutiti k tomu, aby tam také stále chodili. Když malezali pivo býti špatným, měl ve prospěch piva skvělou řeč a pil sám o holbu víc; když hubovali, že pečená drůbež přišla takřka neobraná na stůl, dokázal s učeným potem, že péří může i v troubě naskočit.

Dnes šel do hostince nejen ze zvyku, ale i proto, aby sdělil soudruhům ztrátu svou. Pozdravili ho obyčejným „Pane Liebelt, pěkně vítám“. — „Už dovítal,“ odpověděl usednuv, „víte-li pak, co mně vyved?“ — „A co?“ — „Ulít!“ A vyčkav první dojem ohromující zprávy, počal vyprávěti osudy celého půldne.

Přátelé jeho měli opravdovou lítost pro něho, bavívalť je anekdotami o špačku svém a mezi přáteli bývá každá maličkost věcí důležitou — rodinná záležitost —

rýma — třeba i nová bota, která za čtrnáct dní už pukla. Ovšem, špaček je lehká věc a vydá málo na váze hospodské rozmiluvy; brzy, panu Liebeltovi příliš brzy přešla řeč tedy zase k něčemu jinému. Proto také pan Liebelt brzy odešel — „Mám dnes nějak bolení hlavy!“

Když mu domovnice odvírala, sdělovala, že slečna Emilka odnaproti dala se poptat, zdaž špaček je nalezen. „Není jí nic do toho!“ odvětil mrzutě, „řekněte jí, — — ne, neříkejte jí nic, — poptávka její svědčí alespoň o dobrém srdci!“ a ubíral se po schodech.

Pan Liebelt pomalu se svlékl, vzal župan, přešel několikrát pokojem a postavil se pak k oknu.

Z mračna na mračno stoupá měsíc, jako když plavec vodu šlape. Přepodivné formy mají mračna ta, nejdivnější je ale jedno, táhnoucí se tam vzadu od severu hezký kus na jih. Z počátku ohyzdný ocas, pak tělo černé a nabubřelé a konečně mocná dlouhá tlama odevřená, k jihu se rozvírající na cestu, kterou měsíc se bráti musí, — jako by aligátor zákeřnický na putovníka čekal. Měsíc ale bezstarostně stoupá dál.

„Tak číhá také na bezstarostného člověka neštěstí, aniž by se toho nadál,“ myslil pan Liebelt, „však jen zmužilost! Pevná vůle všechno přemůže — a přihodí-li se něco neodstranitelného, nuže zase trpělivost!“ Odstoupil od okna a praštil sebou v županu na postel. Chtěl přemýšlet o osudech a o hříčkách máhody. Nešlo to, věru nešlo, myšlenky se divoce proplítaly, že až hlava pálení počala. Vyskočil zase, šel ku stěně, sundal klec a postavil ji na stůl. Usedl a zadíval se do prázdných jejích drátů.

Seděl tak asi hodinu, zadumán, ponořen, konečně se mu víčka zavřela a hlava sklesla na stůl.

Vyspal tak až do rána a zdálo se mu, že je na hřbitově rodné své vísky a že klečí na hrobě otcově. Nedaleko něho tíkal monotonně pták a on sám usedavě plakal.

Ranní svit a lehká zimnice pana Liebelta probudily. První pohled jeho dotknul se prázdné klece, a minulý den stál v celé své smutné pestrosti před ním. Bylo mu chladno a chladně přemýšlel. Pomalu se umyl, pomalu učesal a oblékl, a mezitím přemýšlel a přemýšlel, až konečně různé dřív myšlenky spředly se v pevnou tkaninu a z tůně neurčitých předsevzetí vyplynulo přesvědčení, že musí se vše možné vynaložit, aby uprchlík chycen byl, ač možno-li se ho ještě za živa dopídit.

Pan Liebelt byl opatrný a dávnou svou opatrnost sebral nyní ku krokům rozhodným, umíniv sobě, že nečiní ani nejmenšího, co by nesrovnalo se s pevným, určitě vypracovaným plánem. Než oblékl první botu, věděl již vše, co bude činit, než oblékl druhou, věděl již také, že sobě musí vše napsat, aby ničeho nezapomněl.

Vyndal bílý kvart papíru, nastrčil čerstvé ocelové pero, usedl, přišoup kalamář, namočil a napsal pěkným písmem titul: „Plán“. A nyní punkta promyšlená, rozumná:

1. Okna bud'tež týden odevřena; jen v noci a za silného deště zavřiž je domovnice, které se dá obšírná instrukce.

2. Inserty bud'tež, jak včera určeno; beztoho vydání nepatrné.

3. Na rohy pražské, a sice na všechny, protože jsou ještě v některých ulicích lidé, kteří novin nečtou, přijdiž po tři dny oznámení s insertem stejně znějící. Totéž oznámení objeviž se po exempláři zvenčí pražských bran, rozešliž se po třech exemplářích obcím pražského policejního obvodu a po více exemplářích tam, kde k obci patřící čísla jsou roztroušena. Obcím to nařídím v úřední své hodnosti, což není sice počestné, také ale žádné darebáctví.

4. Budiž promluveno důvěrně s každým policejním strážníkem, při čemž pozor na čísla jejich, aby vyhnuto

zbytečnému opakování. Vlastně by opakování neškodilo.

5. Obšírné vyjednávání s pražskými ptáčníky, dle knihy adresní.

6. Mnoho se procházet a všude vlézt, protože se neví.

7. Ostré pozorování všech oken! Také psychologické zkoumání potkávajících obličejů nemůže škodit.

8. Budiž po dalších prostředcích neunavně pátráno.

Pan Liebelt nevěděl žádný další punkt, skončil a přečetl ještě. Zamnul sobě ruce, neboť byl spokojen a viděl, že se učiní vše, co právě možno. Vzal klobouk, zavřel opatrně a sešel k domovnici.

„Noviny!“ pravil tónem chladným. Domovnice mu je podala. Pan Liebelt koukl se na poslední stranu a viděl tu na nejpřednějším místě insert svůj. Přečetl a byl zase spokojen, neboť nebyla ani nejmenší chybička tisková, která by byla spletenici způsobiti mohla.

„Adresní knihu!“ Na plán svůj sobě zaznamenal adresy ptáčníků, neboť ti zasluhovali dle povolání svého hlavně povšimnutí. Zaznamenával stoje, a když mu domovnice sedadlo nabízela, chladně se poděkoval. Pak dal dle punktu 1. potřebnou instrukci a odešel.

Nikdy se tak mnoho a tak obratně po Praze nena-chodil jako dnes; cítil v sobě ale jakous vůli železnou, v mozku chladnost a odhodlanost, promyslí plán Prahy, aby zbytečně ulicemi nebloudil, a nepopustil, pokud nebylo dosti učiněno punktu 5. Když byl posledního ptáčníka až na Malé Straně našel, tloukla s Mikulášské věže dvanáctá.

„A v osm hodin měl jsem být v kanceláři — — mu, neškodí! Byl jsem vždy nejpořádnější a mohu sobě to dovolit, když se jedná o věc!“

VII.

Uplynul druhý, třetí, čtvrtý den. Posud žádný výsledek. Prvější bol, jaký pana Liebelta svíral, ustupoval trapné resignaci. V první době myslel jedině a výhrad-

ně na špačka, smutek, rozechvění proudilo se jediným mocným tokem, jako kdy obrovské varhany jeden hluboký tón prouditi nechají. Lidé, s kterými jednati musil, nové dojmy, úřednické záležitosti nevyhnutelné přervaly konečně proud ten a vedle hlavní myšlenky základní pohrávalo hejno myšlének souběžných či odporných a panu Liebeltovi bylo, jako by prostý, ale truchlý nápěv v G-moll na housle odehrával s variacemi, jež tím bolestněji a takřka zimničtěji působí, čím dovádějí se nám vtírají.

Uplynul týden a pan Liebelt byl již přesvědčen, že špaček náleží k velkým nebožtíkům. Slzy mu vyhrkly, když sobě jistotu tu po prvé zformuloval v určitá slova. V den myšlenkového toho pohřbu šel z kanceláře do čepčářského krámu a dal sobě na klobouk přišít smutek. „Umřel mně strýc,“ vysvětloval u „Modré klece“ při obědě, „já sice podobných titěrností, jako nošení smutku, nedbám, ale prosím vás, byl to přec jen matčin bratr!“

Přišel domů obdržel od domovnice, s níž posud mluvil jen slova nejnmutnější, zapečetěný lístek. Odevřel a četl:

Šlechtnému pánu a panu Liebeltovi zde.

Je dnes svátek milované mé matinky. V den takový nečiníme ovšem žádných zvláštních slavností, rády jej ale trávíme v kruhu dobrých a upřímných přátel. Proto také žádám Vás ve jmeně matčině i ve jmeně svém, abyste nás dnes ku večeri poctíti ráčil. Mimo Vás nebude nikdo přítomen a očekáváme Vás tedy zcela jistě.

Oddaná služebnice Emilie

„Dobrý a upřímný přítel!“ rozumoval pan Liebelt. „Zdá se, že cítí soustrast se mnou, ti dobří lidé! Půjdu tam, půjdu, proč bych nešel, alespoň se trochu pobavím. Jsem tak sám!“

A když se blížila šestá hodina, počal se strojit, pozorně a před zrcadlem, což takto nikdy nečinil. A když bila sedmá, stál již v třetím poschodí „Zlatého kola“ a klepal zdvořile na dvéře.

Odbyl sobě neotesané poklony, odbyl gratulaci a zasedl k dámám za kulatý stůl.

„Víte-li pak, že jsme nejspíše vašeho ptáčka našly?“ začala matinka rozmluvu.

Pan Liebelt vyletěl ze sedadla a shodil přitom stříbrnou lžici na zem.

„Pan Liebelt ti chce něco na tvém věně pokazit, Emilko!“ usmívala se matinka.

„Ale jdi, jdi, matinko. Ty víš, že se nevdám, že bych tě neráda opustila,“ červenala se Emilka.

„Což bys mne musila opust...“

„A kde ho máte, kde?“ ohlížel se kolem, kde viselo několik klecí s kanáry.

„I ještě ho nemáme, ale možná že jsme ho již našly! Sedněte si přece, pane Liebelt! — My chodíme s Emilkou vždy odpůldne na bašty, vid', Emilko? Nu, a včera, byly jsme právě nad Novou branou, vykřikne najednou Emilka: Matinko, matinko, tamhle je špaček! Až jsem ji musela zakřiknout. Já mám slabé oči, ale Emilka myslí pořád na vašeho špačka a hned ho mezi vrabci viděla. Nenechala se zdržet a táhla mne za sebou. Špaček poskakoval vždy jen na tři čtyry kroky před námi, jako by se pranic nebál —“

„O, on se nebál nikoho — ten byl opoután — to je on, jistě on!“ koktal a zajíkal se pan Liebelt.

„Hned jsem to také povídala,“ podotýká Emilka. „Pak se ale sebral a sletěl s hradeb!“

„Proboha!“ leknul se pan Liebelt. Dámy se pousmály.

„I neudělal si nic! Více jsme ho ale neviděly a já povídala Emilce, že se tam někde zdržuje a že byste ho mohl dát chytit!“

„Já ho chytím sám, však já ho dostanu!“ tvrdí pan Liebelt ohnivě, a rozkládá tak obšírný a dopodrobna hned vymyšlený plán, že slušno podivit se bohatosti

jeho fantasie. Radost jevil nelíčenou, slova se mu jen perlila, ruce šermovaly, dámy ho musily stále napomínat, aby nezapomněl jídla. Konečně byl i enthusiasm páně Liebeltův překonán domluvami dám a vybraností jídel. Dámy se těšily jeho chuti a on tvrdil, že od dětinství mu tak nechutnalo jako dnes.

„Přála bych vám srdečně, abyste svého miláčka šťastně zase obdržel,“ chopila se Emilka zase slova, a podávala mu na doklad upřímného přání ruku svou. „Vy jste ho měl as tuze rád?!“

„Ach tuze, tuze — on byl mou jedinou radostí!“ ubezpečoval pan Liebelt a tiskl ohnivě Emilčinu ruku, nepozoruje ani, že se to snad nesluší.

„Neměl byste žít mládenecky,“ míní matinka. „Slyšela jsem, že máte pěknou službu. Pročpak se neženíte, pane?“

„Já sobě vlastně ještě ani na to nevzpomněl,“ zněla upřímná odpověď.

„Emilka také nechce! Mohla se už vícekrát vdát, — má několik tisíc zlatých, pěkné nářadí, šaty, stříbro, já mám svou pensičku — ona ale nechce, praví, že má ještě času dost a že se jí posud nikdo nelíbil —“

„Ale matinko, ty jsi zlá!“ styděla se Emilka. „Pane Liebelte, neurazím-li vás, nabídnu vám dárek, který vám alespoň prozatímně ztrátu vaši nahradí. Máme několik zcela mladých kanárek, ty jsou hezké! Vid', maminko?“ a přitom se Emilka tvářila roztomile, jako tleskající dítě. „Chcete-li, já vám ráno jednoho pošlu, pramladounkého samečka!“

„Jakpak bych k tomu —“

„Ne, ne, vy si ho musíte vzít. A my vám půjčíme flašinetek a vy ho budete učit!“

„Sundej, Emilko, klec, a nech pana Liebelta samého — — ah tak,“ a usmála se trochu potutelně, trochu milostně. Pan Liebelt podíval se rychle, kam matčin zrak míří, a zpozoroval s ustrnutím, že drží Emilčinu ruku již po čtvrt hodiny v ruce své. Začervenal se a odsedl.

Dámy mluvily dále, jako by se nebylo pranic při-

hodilo, a pan Liebelt zase se výtečně bavil. Jeho osoba byla hlavním předmětem zábavy. Pan Liebelt se až po-
divil, mnoho-li při něm našly ctností a jak je vlastně
znamenitě zajímavým člověkem. Někdy se až začer-
venal.

Zůstal dlouho, skoro po půlnoc, konečně se poroučel,
ač dámy tvrdily, že při zábavě, jaká je jeho, nikdy by
sobě ani na spaní nevzpomněly. Když sešel dolů, byl
tak rozjařen, že obával se bezesné noci. Pozdvihl hla-
vu a zadíval se do měsíce.

„To je jiná zábava než v hospodě! — Nesmím ještě
domů — půjdu na Novou bránu!“

VIII.

Když byl pan Liebelt druhého dne do kanceláře při-
šel, spatřil svého představeného stojícího u jeho stolku.

„Pane Liebelt, vy prý stůněte špačkomanií?!“ odvětil
představený s úsměvem na daný pozdrav. Ostatní úřad-
níci pozdvihli hlavy a smáli se představenému vtipu.

„Já — — ale pane předsedo —“ koktal červenající se
pan Liebelt.

„Ne, vy opravdu stůněte, vypadáte mizerně, schází
vám něco?“

„Já opravdu stůňu,“ vzdychl sobě pan Liebelt a cítil
náhle desaterou chorobu v sobě.

„Vždyť není teď chvatná práce, proč nežádáte dovo-
lenou?“

„Já bych —“

„I tak pilný úředník, jaký vy jste, vy jistě všechno
nahradíte! Jděte na čtrnáct dní, nebo třeba na tři ne-
děle, a přihlaste se prvního zas! Šetřte se nám, pane Lie-
belte!“ —

Netrvalo to ani hodinu a pan Liebelt kráčel, sprová-
zen domovnicí, nesoucí osiřelou klec, a najatým mladí-
kem k Nové bráně.

Pan Liebelt měl štěstí, neboť sotvaže tu byli půlhodinku

přeletující ptactvo pozorovali, spatřili špačka. „To je on!“ zajásal pan Liebelt, vida špačka poskakujícího po valu, „špačičku, špač-čí! Pane Liebelt —“ a chtěl se rozběhnout.

Mladík ho zadržel: „Prosím, pane, on zajisté již zdivočil a ulít by! Když o něm vím, také ho chytnu, já se v tom znám; musím být ale sám. Račtež jít jen domů, povede-li se, přinesu ho do bytu.“

„Deset zlatých dostanete! — Ten špaček ale vypadá menší!“

„Inu to víte, pane, že zeschnul na svobodě! Kde jsou mravenčí vajíčka?“

„Já tady zůstanu někde nablízku!“

„I bůh zachraň — mohl byste lov náhodou zkazit! Jen jděte domů, pane, já se v tom znám!“

Pan Liebelt neotálel a uposlechl. Kdyby se byl chvíli nablízku zdržel, byl by viděl mladíka, an sebrav prázdnou klec, klidně se ubíral v stranu opačnou.

Došed domů přikázal domovnici, aby mu v poledne oběd přinesla, že nechce nikam jít.

Dlouhé to byly hodiny, strašně dlouhé, které mu nyní nastaly. Začal číst, odkládal ale knihu po knize, díval se z okna, hned ho to ale zas omrzelo. Natáhl se na pohovku a přemýšlel.

Jak praveno, pan Liebelt měl štěstí. Bila zrovna třetí hodina odpolední, když domovnice s najatým mladíkem do světnice vešli. Mladík nesl klec a v ní — špačka uprchlíka.

Pan Liebelt vyskočil, jako by ho byl parou vymrštil. Chytil klec a tiskl ji k prsoum jako dávného přítele; špaček se tloukl uvnitř klece jako zběsilý. Pan Liebelt postavil klec na stůl, vyplatil mladíkovi slíbenou odměnu a vystrčil pak mladíka i domovnici ven. Pak přistrčil sedadlo k stolu, usedl, podepřel si bradu a začal se zářícím obličejem:

„I ty darebáku! To je vděčnost? Já tě ale naučím! Vida čtveráka, on si vylítne a pán aby se za ním honil. Zeschnuls, vid'? Počkej, teď ti dám každý týden jednou

půst a nedostaneš vajíčka. Nu jen se neplaš, vždyť já to tak zle nemyslím — on mně ještě rozumí! Vždyť dostaneš, dostaneš! Kdyby tě ale ještě jednou napadlo utíkat, — počkej, já ti to zamezím, každý tě pozná!“

Vstal a vyňal z krabice červenou stužku; ze stužky navázal malé oko. Pak odevřel klec a sáhl po špačkovi. Pták sebou škubal a tloukl o dráty; pan Liebelt, vešnav ho v kout, zachytil ho ale brzy. Oko z červené stužky dal špačkovi přes hlavu, zatáhl poněkud a vpravil ji pod krční peří; pak ho dal zase do klece a pověsil tuto na zeď.

„Tak! Teď ti dám pokoj! Do mluvení nemáš ještě chuti, co? Však ty se ochočíš!“

Opatřil ho všemi potřebami a usedl zase na pohovku, aby pozoroval z dálky nenáhlý účinek. Sotva byl do sedl, odevřely se zase dvěře a vešla domovnice. Nesla v elegantní kleci kanárka jak žloutek se lesknoucího a pod páždím malý flašinetek.

„Je to od slečinky, od ‚Zlatého kola‘,“ vyřizovala krátce.

„Dobře, alespoň se nebude špačičkovi stýskat!“

Domovnice vyndala z kapsy zapečetěný list, položila jej na stůl a odešla. Pan Liebelt vzal list a rozpečetiv četl následující:

Veleváženému pánu a panu Liebeltovi, zde.

Rozhodné Vaše chování včerejší vyžaduje i ode mne rovnou rozhodnost; avšak, vy víte, že slabá dívka nemůže s toutéž určitostí jednati, s jakou vy mužové. Nemohu sice upříti, že zjevy náklonnosti ke mně, jakými jste se před matinkou osvědčil, byly mně příjemny, také nechci zamlčet, že matinka Vám velmi, velmi přeje; Vy při tom všem ale nahlídnete, že rozmýšlím se při zadání ruky ještě tenkrát, když — jsem třeba srdce již zadala. Dosti, prosím, prozatím na tom, že jste vynutil na panenském studu vyznání takové, více nežádejte, milý ukrutníku! Vždyť tři neděle netrvají tak

dlouho a jen tři neděle vyžaduju pro sebe, abych Vám sdělila rozhodnutí své. Budu-li Vaší — sama mám jakous předtuchu štěstí — vynahradí se nám tři neděle dlouhou řadou slastných lét. Po době té se račtež popřát, dříve ne, šetřte stud své oddané

Emilie

List mu vypadl z ruky, pravá ruka jela k čelu.

IX.

Po celých čtrnáct dní pan Liebelt ani nevyšel. Trávil čas doma mezi špačkem, kanárem a knížkami. Mluvil na špačka, který v hrubiánském rozmaru svém ani neodpovídal, a když ho to omrzelo, hrál kanárkovi Karneval, a když ho i Karneval omrzel, začal číst. Pak to šlo v témž pořádku znova.

Nebudu líčiti všechny stupně rozmrzelosti, po jakých se pan Liebelt zmenáhla pošinoval, nechci malovat strašný obraz duševní, když se v důvěřující mysli jeho po prvé probudila myšlénka, že snad špaček ten není ani ten špaček. Zapuzoval podezření své co nehumánní, přece se ale vracelo a vracelo, a vracelo se vždy mocněji.

Ještě dva tři dny to tak vydržel, tu se ale přihodilo něco netušeného. Kanár sice jen slabounce někdy zatík něco, co se nesrovnávalo ani s přirozeným zpěvem ani s flašinetem; špaček sice nezaštěbetal ani písmenku, zato ale začal tento pohvizdovat některý takt, který nepopíratelně měl ráz Karnevalu na sobě. Duševní stav páně Liebeltův stal se povážným. Byl nyní nepoměrně dojatější než tenkrát, když mu byl miláček uprchl. Tenkrát byl pozbyl jen důvěru ve vděčnost a příchyllost zvířecí, nyní nevěřil již ani v důstojnost lidskou. Počal zuřit, trhal papíry, rozparoval kravaty, počínal sobě jako šílenec.

Ve světlejším jednom okamžiku vzklíčilo v něm roz-

hodnutí. Sáhł do klece po špačkovi, vyndal ho a běžel s ním k domovnici.

„Paní — tu máte špačka — živte ho — dám vám měsíčně pět šest šestáků na něho!“ a podává štípajícího jej špačka. Paní domovnice sahá po ptáku, náhle uklouzne tento ale z ruky a vyfrčí odevřeným oknem ven.

„Také dobře!“ praví pan Liebelt a spěchá nahoru. Vešed do pokoje zůstal stát a oddychl sobě zhluboka, jako by se cent byl s prsou svalil. Vtom to zafrčí před oknem, na podprsní zeď sedne špaček s červeným obojkem a — hup do klece, posud odevřeně.

Jedním skokem byl pan Liebelt u klece, sáhł prudce do ní, vytrhl špačka ven a mrštil jím vší silou o zem. Špaček sebou zatřepetal a utich.

Vytřeštěným zrakem díval se pan Liebelt na mrtvolu. Zavrával a sklesnul.

Když přišel po chvíli zase k sobě, byl bled jako smrt. „To jsem sobě nikdy nemyslıl, že se stanu tak špatným!“ zabědoval a zdvihł mrtvolu na stůl. „To ale pochází z toho, že je člověk sám — pak je všeho schopen!“

„To se změní!“ A šel pevným krokem k stolku, v němž měl Emilčin list. Vyndal jej, přečet rozně, pak se podíval do kalendáře a počal se oblíkat.

Za čtvrt hodiny kráčel již, oděn v sváteční háv, přes ulici k „Zlatému kolu“. Tvář jeho byla vážna, odhodlána, krok pevný, takže se panu Liebeltovi zdálo, že zem pod ním duní, že je pánem země té. Pevně vystupoval po schodech nahoru a s oddechem sobě zazvonil.

Matinka mu odevřela. Spatřivši ho sepjala ruce.

„Nu, tedy vás pánbůh požehnej, rozmilé děti,“ — oslovila pana Liebelta a on vstoupil s pocitem zbožným, jakoby do chrámu.

Emilka plakala, matinka kula krásné plány, pan Liebelt mlčel v dojmutí, neboť viděl, že mu rozumějí i bez vyjádření se, ano že vědí i o takových myšlénkách, o nichž on sám takřka nevěděl.

As půl hodiny trval ten krásný stav, když náhle služka vstoupila a oznámila, že domovnice páně Liebeltova

přináší nějaký list. Přišel prý s ním člověk a čeká na odpověď.

Pan Liebelt vzal list, rozpečetil a četl.

Váženému pánu a panu Liebeltovi zde.

Dle přání Vašnostina dávali jsme insert o ztraceném špačkovi denně, nyní již po celý měsíc, nesmějíce ho zastavit bez Vašeho výslovného nařízení. Po srážce 25%, jakouž Vám co váženému abonentovi svému výmínečně povolujem, prosíme za vyplacení třiceti pěti zlatých r. č.

Zároveň žádáme za vyjádření, chcete-li mít insert svůj nadál také ještě denně či ob den.

Oddaná administrace.

Pan Liebelt se zakabonil.

„Já zapomněl zcela — že tam dnes ještě přijdu!“

Emilka mu vzala list z ruky, neboť měla na to nyní již právo.

Za čtvrt roku byla svatba. Žili spolu šťastně, on pod pantoflem, matinka a Emilka nad ním, a svědkem toho byl ukrutně zavražděný, nyní vycpaný špaček. Když se někdy něco přihodilo, co bylo již přílišné, přistoupil pan Liebelt k opeřené mumii a pravil k ní sice s povzdechem, avšak tiše, aby to Emilka neslyšela: „Tys pomstěn!“

Tím končí píseň má o páně Liebeltově špačku.

I

Je den či noc? Kdož by to poznal v Ivanově hrobce! Kde není života, nezáleží na střídání času, neboť měříme čas jen podle životních proměn.

Kasematy ključevské jsou pevné a hluboké. Tři malé odvory ve zdi komnaty Ivanovy, několikerými mřížemi opatřené, mohly by se sice okny nazvat; není jimi ale ani ty blízké silné mříže vidět, jsouť oslepeny vrstvami vápna a vypadají právě tak prázdňě jako vedlejší zdě. Nač potřebuje denního světla ten, kteréhož život již je nebezpečím carům na trůně, sluncím celého národa!

Vysoký hlíněný kahánek, naplněný rozpuštěným lojem, z něhož vyčuhují dva silné hořící knoty, ozařuje klenutou prázdňou prostoru; zář jejich naznačuje, že je den, — zhasnou je, až bude noc, totiž až se Ivanovi spaní zachce. Zde se řídí den a noc podle Ivanova spaní, Ivan poroučí dnu a noci, vykoupil moc tu jen trůnem a osobní svobodou.

Daleko ovšem nesáhá zář ta, nevyplňuje ani celé prostory a ztemnělá místa zdají se ještě prázdňější, než skutečně jsou. Zde nedaleko jednoduchého dřevěného stolu dřevěné lože, pokryté sprostými kožešinami a plátnem; onde několik sedadel.

Na dvou sedadlech u stolu sedí proti sobě vojáci, důstojníci. Baví se vrháním kostek při triktraku; patrně však, že vrhcábnice jim již dlouho asi musí slouživat za prostředek k zabíjení času, neboť lenivě přesazují kamínky a ještě lenivěji sobě pozívují. Oba jsou vysoké, mocné postavy. První, ramenatější má na sobě odznaky

hodnosti kapitánské. Velká jeho hlava je tuhým a hustým vlasem černým pokryta a opírá se o levici, huňatou takřka až po nehty; pravice jeho, nevrhá-li právě kostky, svírá hravě jilec kordu opřeného kolmo o zemi. Obličej jeho jeví výraz ztupělosti a zpilosti, oko je klapkou napolo pokryto, a odevřeli se někdy, nemá vzdor tmavé barvě své ani výrazu ani určitosti. Po odevřené stále ústa dodávají zarostlému obličejí ještě protivnějšího rázu. Zevnějšek důstojníka druhého, poručíka, činí dojem nepoměrně příjemnější. Tvář jeho nevyniká sice ničím zvláštním, tahy její jsou celkem všední; přece ale poznáš, že tu kus jemnějšího srdce v těle. Hra napíná ho o poznání víc než soudruha, oko jeho není alespoň při změnách kostkami vyvolaných tak zholá netečné. Jeho kroj je poněkud střihu pruského, jaký se udržel při některých vojenských oddílech od doby Petra nešťastného.

Jsou to kapitán Vlašev a poručík Čekin, stálí strážci Ivanovi. Ani sobě nevšímají poněkud osoby třetí, která komnatou dlouhými kroky přechází, leckdy se zastavuje, leckdy zase tím rychleji vykročí, aby se tím náruživěji obrátila, zabraňuje-li zeď krok další. Když se zastaví a obličej svůj k světlu a hrajícím důstojníkům obrací, vidíte muže mladého, zajímavé, jemné tváře, ostíněné bohatým a hebece se vlnícím vlasem. Tu vždy se vysoká a štíhlá postava jeho lehýnce mahne a ústa se odevrou jakoby k otázce nebo k rozpuštění hovoru. Vždy se ale zase zavrou bezzvučně a procházka po komnatě začíná nanovo. — Car Ivan prochází se v carství svém.

Zase se Ivan zastavil a přistupuje nyní k světlu. Bohatý šat jeho leskne se zlatem a stříbrem. Zpytavě pohlíží na hráče, kteří ani hlavy nepozdvihnou a stejně klidně i lenivě dále kostky vrhají.

Ivanův zrak spočnul na tváři důstojníka mladšího.

„Vasile Platonyči,“ a klade mu ruku nedočkavě na rameno, „řekni mně, co se stane s carem.“

Oslovený pozdvihl hlavu, zase ji spustil, a jme se

z vrhcábnice vyhazovat některé kameny soupeřovy.

„Slyšíš, Vasile! Mluv přec a styď se být otrokem! Co se stane s carem? Zdaž ho nechá lid ten na pokoji docarovat!? — Ej jste vy hlíněné nádoby! Ta krysa pod mým ložem je výmluvnější a odpovídá mně alespoň, když s ní v noci o ledačem sobě šeptám. Což nebudete mluvit!?“

Hlas jeho byl měkký, skoro dětsky sladký, a zdálo se nyní, jako by třesoucí se jeho zvuk stříbrem zazvonil o klenutí.

Nikdo neodpovídal.

„Nesmíte-li mluvit, dobře, nemluvte, já se vás neprosím!“ horlil Ivan a odvrátil se vzdorovitě od stolu.

Vlašev se podivně ušklíb na mladšího soudruha svého, obličej tohoto však zůstal úplně nezměněn, jakoby kamenný.

Ivan přecházel chvílku zase komnatou, pak sebou škubnul a pravil s tónem rozmrzelého dítěte: „Chci se převlíknout! Podej mně můj nový červený šat, Grigore Onufriči!“

Vlašev vstává lenivě od stolu a blíží se široké, ve stěně upravené skříně. Již chce ruku vložit na hrubou kliku, vtom svěsí hlavu a naslouchá ku dveřům. Zvenku zalehlo sem temné bouchnutí, hned nato zvuk pádných kroků a sprovázejících je zbraní. U dveří Ivanových zastavily se kroky. Velké dřevěné závory spadly ze skob svých a dvěře se odevřely.

Slabé ztemnělé světlo denní modravě se mísilo se světlem kahánce v komnatě. Venku stál hlouček ozbrojenců, mužové to pěšího pluku smolenského, v Ključevě obsádkou držaného. Z hloučku vystoupil malý suchý mužík, nahrblý a zapadající takřka ve volný svůj šat svrchní. Byl to Bevedinkov, velitel pevnostní. Vešel sám a uklonil se nehýbajícím se Ivanovi jen lehce a nedbale.

„Její imperátorské veličenstvo Jekateřina nařídila služby boží na poděkování, že život tvůj byl šťastně zachráněn. Důstojnictvo je již v kapli tvé shromážděno.“

Opět se nedbale uklonil a vyšel ven. Závory zase zašramotily a vzdalující se kroky oznamovaly, že je po návštěvě. Venku přecházela osamotnělá stráž jako dříve.

Ivan stál posud nepohnutě. Pravice jeho, zastiňující oči, tiskla se křečovitě ku čelu.

Mocný sbor mužských hlasů otřásl náhle vzduchem, pronikaje slabší jednu postranní stěnu. Ivan sklesnul na kolena, za ním jeho strážcové. Zvuky velebné písně proudily se vždy mocněji a mocněji.

V komnatě samé panovalo dlouho velebné ticho, až konečně polodušené štkání naznačovalo, že má Ivan zase jeden ze svých nejtěžších okamžiků. Čelo jeho sklánělo se opět a opět k zemi, dotýkalo se jí s takou vroucností, jako by klečel modlící se v chrámě samém. Náhle povznesl hlavu svou k výši a z úst jeho řinula se vždy hlasitěji modlitba vězňova. Hlas jeho chvěl se nevýslovně dojemně.

„Neznám modliteb jako jiní, věčný tvůrce! Prosím tě, dej mně slunce svoje, dej hvězdy své a vichr svůj, dej mně širý svět svůj a naučím se modlit. Nechceš-li však, aby mne slunce tvoje hrálo, abych pohrál sobě s hvězdami a poběhal s vichrem tvým, proč jsi mne vyrval vždy z dráhy, na které bych se byl v smrt a pokoj dostal! Dals mně rodiče a kolébku, a vyrval jsi mne z kolébky a odcizil rodičům; dals mně přítele a s ním svobodu, a dopustils zas, abychom byli schytáni jako plachá zvěř, abych pozbyl přítele i svobody. Nechals mne topit v jezeře a vléknout splašenými koňmi, a přece nepovolila ruka tvá, aby Ivan došel odpočinku. Ej dej mně smrt nebo slunce — slunce!“

Ivan umlknul. Zpěv vedle dozněl taktéž.

Ivan utřel rukou slzy své, potřásl hlavou a vstal. Zrak jeho utkvěl na plně ozářeném obličejí poručíka Čekina, přes jehož tvář bohatá slza splývala. Přistoupil k němu, vzal ho za ruku a ptal se hlasem dětsky měkkým: „Proč pláčeš, můj milý, — řekni — proč?“

II.

Vojsko a úřadnictvo ključevské bylo se již z hradní kaple vytrousilo. Odcházeli švitořivě a bavili se o věcech nejrozmanitějších, vždyť byli již komandované modlitbě vyhověli.

Skoro mezi posledními vybírala se z chrámu také jedna ženština, dívčina as sedmnáctiletá. Krok její byl ostýchavý, ztepilá postava klonila se lehýnce kupředu. S nepokryté hlavy splývaly dva bohaté pletence světlých vlasů, modré roucho volně krylo tělo, aniž by bylo pěkný vzrůst úplně zahaliti mohlo. Dlouhé řasy stínily sklopené oči, jichž ani tenkrát nepozdvihla, když ji někdo oslovil pozdravem „Dobré jitro, Nastaso Pavlovno!“ Skoro šeptmo odpovídala: „Děkuju, dobré jitro!“ a kráčela dále vojáky ustupujícími před dcerou pevnostního velitele. Jen jedinkrát děkovala: „Dobré jitro, Osipe Miroviči!“, ale ani tenkrát nepozdvihla očí, bylať pozdravujícího dle hlasu poznala.

Zašla již do domu otce svého. Vstoupila do své světničky. Zůstala u dveří stát a pozdvihla zvolna hlavu. Krásné modré oko její zahledělo se neurčitě v prostoru, kolem malých ústek jejích zahrával bol, jako když lehký studený větřík vodou krouží. Stála tak dlouho a ruce její tiskly se křížem k prsoum. Pak popošla několika kroky k oknu a opřela o ně čelo. Dívala se k protějším valům pevnostním. Divné a mocné myšlénky musily jí kroužit hlavou, že počala polohlasem sama k sobě mluvit.

„Teď tam nebohý sedí zase s protivnými svými soudruhy, — a snad pláče nad svým osudem! Slyšel písně na poděkování za zachránění jeho, — snad tomu zachránění zlořečí, snad se třásl při pobožných zvucích již před novým možným nebezpečím. Nehody ho bijou jako krupobití, je mrtev a ještě mučen. — „Obejměte nešťastného Ivana, více ho nespátríte!“ pravil, když ho zprostili vazeb jeho, a objímal Ungerna, jako by byl Ungern Šternberk láskou jeho. — Nikdy nezapomenu

ten zvuk jeho hlasu! Bylo mně, jako by jen k srdci mému mluvil, a přece ke mně nepromluvil ani slůvka, ba ani mne nespátril! — Až bude vazby zproštěn — až — ach jen kdyby to již bylo, kdybych mu byla již pomohla!“

Dvěře se byly mezitím bez povyku odevřely a vstoupil jimi důstojník pluku smolenského. Bystře přehlídl komnatu a černé oko jeho utkvělo na postavě děvině.

„Nastaso Pavlovno, jsi nyní samotna!“

Oslovená se obrátila. „Bohu díky, že jsem, Osipe Miroviči!“ a usedla na dřevěnou židli podle stolku, na němž byly rozmanité šité práce.

„Otec tvůj sešel do městyse, můžem chvíli být pro sebe,“ pravil a usedl naproti ní.

„Dobře tak, povídej, co nového pro nás!“

„Přiměl jsem toho, který měl po mně do pevnosti na stráž, aby žádal za dovolenou a aby udal, že jsem ochoten být ještě jeden týden zde. Povolili bez podezření, budu tedy zase týden u tebe. —“ Oko jeho se vášnivě zajiskřilo, i naklonil se kupředu a chtěl Pavlovnu vzít za ruku. Tato však přísně na něho pohlédla a položila ruku na stůl.

„A za ten týden musí být všechno vykonáno,“ doložil Mirovič pomaleji a vzpřímil se mrzutě na svém sedadle.

„Ach jen kdyby to šťastně dopadlo,“ vzdychla Pavlovna. „Mám strach o Ivana, o nás, o všechno! — Ne-dívej se tak mrzutě, Osipe Miroviči. Prosila jsem tě, abys se mnou prv o lásce nemluvil, pokud nebude vše dokonáno, a tys přivolil i svatě přislíbil!“

„Ano, ale ty mne klameš,“ vyskočil Mirovič. „Ty miluješ Ivana!“

Pavlovna se pozdvihla. Z jemného obličeje jejího sálala náhle odhodlanost, pevnost.

„Ano,“ pravila pevně a zvolna, „máš bohužel pravdu. Nikdy jsem nelhala a nikdy lhát nebudu; miluju Ivana, tobě jsem ale přislíbila sebe za ženu, osvobodíš-li ho! — Však ty také, Osipe Miroviči,“ dodávala hlasem již méně přísným, „nekonáš vše jen z lásky ke mně. Mstíš

děda svého, který s Mazepou proti Petrovi bojoval, a mstíš se na Jekateřině, že žádosti tvé za navrácení statku nevyhovuje. Ano, tak je, nezlob se pro pravdu!“ Mirovič, který byl mezitím prudce komnatou přecházel, při těch slovech se zastavil. „Vypravuj,“ pokračovala Pavlovna klidně, „jakých máš již prostředků k těžkému cíli.“

„Jakých? Svou odvahu! Tou musí se vše zdařit, neboť tou vše překvapíme, a k ostatnímu dopomůže můj podvržený úkaz Jekateřinin. Ovšem, kdyby bylo ještě bratra Apolona Ušakova. Ten ale odpočívá na dnu Volgy. Velkolucký pluk ztratil nejlepšího důstojníka a Ivan rozhodného osvoboditele. Jen kdybychom se nebyli usnesli, že až z jara, až se odeběře carovna do Livonska! Ještě ho vidím, jak v petrohradském kostele Panny Marie Kazaňské na mé srdce přísáhal! A když jsme skládali manifest k lidu —“

„Máš jej pohotově?“

„Opsal jsem jej tisíc a tisíckrát. Noci jsem probděl, oči sobě vypsal!“

„A koho máš po bratru Ušakovi?“

„Koho? Hm! Mám v Petrohradě dvorního sluhu Tychona Kasatkina, pak sem přibude zítra z Petrohradu přítel Semen Čevaryčev. Toho zajisté získáme, získat musíme, neboť nemůžem s Ivanem jinam než do ochrany pluků petrohradských!“

„A zde?“

„Zde nemám prozatím jiného mimo Jakoba Nikitiče Pisklova, poddůstojníka. Však je to chlapík výdatný! A ostatních dostanem hned, jakmile vytasím se s úkazem a rozrazím několik lebek.“

Pavlovna zbledla.

„A můj otec —“ tázala se třesouc.

„Tvůj otec? Což by se mohlo stát otcí mé ženy! — A o manželství mohu se snad přece u tebe zmínit, když již ne o lásce, což?“

„Můžeš,“ vydechla Pavlovna. Pak pozdvihla sklopenou hlavu a pronesla urputně: „Jdi!“

„Mám již jít, Pavlovno, opravdu?“

„Jdi, prosím tě, — jdi,“ šeptala Pavlovna chvějícím se hlasem.

„Již jdu, — vždyť již jdu!“ odpověděl zlostně Mirovič a kvapně odcházel. Ve dveřích se ještě jednou ohlédl a spatřil, jak Pavlovna bezvládně na sedadlo klesá. Zavřel hlučně dveře.

„Myslíš, že budeš carovna,“ bručel vycházeje z velitelova domu, — „však přísám bůh, spíš rozrazím i tobě lebku!“

III.

Dusno je v komnatě Ivanově a vzduch naplněn parami a vůní. Ivan slaví zachránění života svého hodováním, ku kterémuž pozval nezvané strážce své. Víno bylo již všechny rozohnilo. Z Ivanova zraku zírá spokojenost, ano skoro radost, a kdykoli sklenku svou dopije, zamává jí vzduchem, a kdykoli něco pronese, udeří pěstí o stůl, že sklenky až poskakují a lahve se mocně rozkolíbají. Není opilý, ale víno přec ho již unáší do oněch blahých krajín, ve kterých se volně zapomíná útrap. Jeť Ivan z těch nešťastníků, kteří nemají jiného léku mimo okamžité zapomínání. A Ivan zapomínání potřebuje!

Soudruhové jeho jsou rovněž veseli jak on. Lenivě sedí Vlašev na sedadle svém. Z očí jeho hledí spokojenost tupá, ruce jeho skoro bezvládně k zemi visící jen jakoby s velkým namáháním se čas od času pozdvihují, aby sáhly po naplněné vždy nádobě. Čekin koná pilně úřad číšníka a právě zas nahýbá lahev, aby zbytkem v ní doplnil sklenice obou ostatních.

„Dej sem tu prázdnou lahev!“ volá Ivan. Uchopiv ji za hrdlo, mrští jí o zeď, že v steré rozdrť se střepy. Vlašev spokojeně přikyvuje, Čekin však kráčí k Ivanovu loži a hmatá po něm, hledaje hrdlo lahve, které tam zaletět viděl.

„Co tam hledáš, Vasile Platonyči!“ táže se Ivan.

„Nechci, abys se pořezal, až na lože padneš!“

„Nech, nech to! Opilý nikdy vazů nezláme, říká zde náš medvěd. Dej pozor, abys nespádl se sedadla, Grigore, nebo abys nepřepad; máš již vína dost, co, medvěde?“

„Nemám,“ bručí Vlašev a vyprázdňuje sklenku svou opět.

„Já také nemám nikdy dost. Přemůže mne sice víno někdy, nemám ho ale přece dost! — Zazpívej, Čekine, máš pěkný hlas, — zpíval bych sám — víš ale, že jsem se nikdy žádné písničky nenaučil. — Zpívej, Čekine, — prosím!“ dodává hlasem zas jak jindy měkkým.

„A jakou?“

„Lhostejno!“

Čekim zase usedl a otáčí rukou hravě sklenku svou.

„Již vím,“ a spustil příjemným, silným hlasem následující píseň:

Ku svatbě se hosté sjeli,
velké radovánky měli,
ej velké radovánky!
Za dubové stoly sedli,
ze zlata a stříbra jedli,
ej ze zlata a stříbra!
Ze zlata a stříbra číše —

„Mlč, krkavče!“ zvolal vtom Ivan náhle zúřivý. „Co to hulákáš o zlatě a stříbře! Nevidíš, že mám zlato a stříbro již dávno sebrali, že nám da-dali hlíněnou sprostou mísu a hlíněný hrnek! T-ta kletá, kletá pouta! Já je ne — —“ Zakoktal se, že ani dále mluvit nemohl, jak se mu vždy dělo, když se v něm náruživosti mocněji rozvinuly. Vyskočil, chopil se na stole stojící velké hlíněné mísy, na kteréž byly ještě zbytky masitého jídla, a mrštil jí mocně o zemi.

„He he,“ chechtal se Vlašev surově, „Ulrykič koktá — a to se zlobí, je divoký — a to je opilý! Ivane, tys opilý! Věř mně, já tě znám, já tě —“

„Mlč, chvástale, nebo tě udeřím!“ koktá Ivan a napřahuje ruku.

„I neuhodíš, neuhodíš!“ usmívá se Vlašev pohodlně a rozkyvuje visící své ruce. „Já se uhodit nenechám, — nejsem proto zde, abys mne bil. Bít mne může jen car — a ty nejsi carem, Ulrykiči!“

„Nejsem carem, nejsem!“ bije se Ivan v čelo. Zalomí rukama a zakrývá sobě jimi oči.

„Ej což, Ivane,“ chlácholí Čekin, „když i ne na stříbře, jen když je všeho hojnost. Vždyť ti dělají přece radost, a že máš bohatý šat rád, dávají ti bohatého šatu, mnoho-li chceš!“

„Nejsem carem, nejsem!“ běduje Ivan dál. „Však jím budu a musím být, a kdybych měl lebkou svou zdě roztrástit a nahý na trůn dosednout!“ Ruka jeho mlátí do stěny, před kterou byl dnes ráno v modlitbě pohroužen klečel, a stěna odpovídá slabým duněním. „Vid', že se vybavím, Vasile Platonyči? Vid', můj milý, — milý!“ a klade mu ruku na rameno. „Ty mně zůstaneš milým, i když budu na trůně! Věříš, Platonyči?“

„Však ty nebudeš!“ směje se Vlašev.

„Budu!“ vykřikne Ivan zúřivě. „A pak tebe — —“ Hlas mu náruživostí selhal.

„Nebojím se!“ směje se Vlašev opile dál. „Však já vím, co vím!“

„Mlč, ochlasto!“ hřmí Čekin. „Nevíš, že je ti každé žvástání o trůnu pod ztrátou hrdla zakázáno?!“

Vlašev se zachvěl. Oko zpilé se mu rozevřelo a ruce mu ztrnuly. S pitomým strachem pohlíží na Čekina. „Jdi — jdi tedy — a udej mě,“ vypraví konečně hlasem chroptivým.

„Víš, že nejsem sprostým udavačem! — Utiš se, Ivane, nech ho žvástat. Sedni a pij!“

„Máš pravdu!“ odpovídá mírně Ivan, u něhož dojmy vždy se co nejrychleji střídaly jakoby u dítěte. „Nezlob se, Grigore, a pij s námi — pij!“ Vzal sklenici vína do ruky a v náhlém výbuchu rozmaru vychrlil sobě ji na hlavu. Víno stékalo mu na ramena. Ivan potřásl mocně hlavou a usmíval se dětinsky, když ho mokré kadeře do obličeje šlehaly.

Popíjeli vždy ohnivěji.

„Nemáme již vína,“ podotknul as po hodině Čekin.

„Ať přinesou nové! — Strážníku!“ volal Ivan a hodil prázdnou jednu lahvi mocně na dvéře.

Naslouchali. Z dálky se blížily kroky. Závory spadly, dvéře se odevřely a jimi vstoupil velitel Bevedinkov. Rozhlídl se zběžně po komnatě.

„Chceš s námi pít?“ táže se Ivan, vstávaje s Čekinem od stolu.

„Děkuju ti, nechci!“

„Ale my chceme! Že však ničeho více nemáme, prosím, abys poslal novou zásobu!“

„Dobře! Dnes a zítra mohu ti ještě na oslavu tvého zachránění dát, cokoli chceš. Pak je mně přikázáno, abych tě přiskrovnil. Dávají ti jen devadesát rublů měsíčně.“

„Celých devadesát!“ smál se Ivan trpce. „Celých devadesát rublů měsíčně carovi! Toť se budu musit vždy dříve topit nebo koňmi nechat trhat, abych se směl na oslavu svého zachránění alespoň najíst! Výborně, výborně, Jekateřino!“

„Nemohu za to!“ zakrčil Bevedinkov chladně rameny.

„Vino pošlu hned!“

Obrátil se a vyšel zase.

Ivan se potácel na lůžko své. Vrhł se na ně a počal hlasitě štkáti.

Po nějaké chvílce utichl. Unavenost denní, víno, rozdílné dojmy a poslední bol byly ho v spánek ukolébaly.

Vlašev byl již dříve na svém sedadle usnul. Čekin přecházel dlouhými kroky komnatou.

IV.

Mezitím co Ivan hodoval a plakal, jednalo se o jeho osudu na jiném místě rozhodně a střízlivě.

V jednom z důstojnických pokojíčků sedí za stolkem dvě osoby naproti sobě. Jeden nám již známý Osip Mi-

rovič, druhý přítel jeho, očekávaný Semen Čevaryčev. Tento je s Mirovičem stejného takměř stáří, rozdílného však naprosto zevnějšku. Mirovičova ostrá, takřka jižní tvář, jiskrně černé oko ostře se liší od krásně oblého příteleva obličejce, jehož jasné oko zpod mocně klenutého čela co nejupřímněji na svět hledí. I co do dalšího zevnějšku jsou rozlični, neboť Čevaryčev má na sobě oděv důstojníka dělostřeleckého.

Seděli tu již chvíli pohromadě a mluvili o věcech jen jednoduchých.

„Překvapils mne, Ivaniči. Teprv na zítřek jsi se přislíbil!“

„Ano, ale byl jsem sám rád, že jsem se mohl o den dříve vybrat. Víš, jak nepříjemna jsou za léta petrohradská kasárna. Lituju jen, že jsem nevyletěl z hnízda nadlouho. Tři neb čtyry dny zůstanu jen u tebe, — škoda! pak musím zase zpět!“

Mirovič se trochu usmál. „A řekni mně,“ počal vyhýbavě, „co takto mezi petrohradskými pluky nového. Je-li v nich ještě toho veselého ducha, jakého mívaly do nedávna, kdy se ještě sami carové před nimi třásli?“

„I bylo by ještě veselého ducha i dosti honké krve! Ba skorože jsou hladovi jako vlci po činu; místo pořádné stravy mají ale jen veřejné přehlídky a zdlouhavé parády. Jekateřina sobě v Livonsku hová a její miláčkové cinkají zlatem místo mečem!“ vypravuje Čevaryčev tónem lhostejným.

„Však kdyby chtěli, našli by petrohradští dosti zábavy!“ prohodí Mirovič.

„Nenašli by a není jí, milý Osipe! Těžko hledat, když páni nechtějí!“

„Inu, já neříkám ničeho,“ praví Mirovič s nenuceným úsměvem, „tolik je ale jisto, že kdyby se právě hledat chtělo —“

„Zdá se, že něco víš, Osipe Miroviči!“

„Že vím? Ovšem že vím, ale jen právě tolik, mnoho-li každý z vás. Což snad již zapomněli v Rusi, že car Ivan

sedí na Ključevě místo v Petrohradu nebo v Moskvě!“

„Eh co! Ivan není carem, carem je Jekateřina a Ivan vězněm jejím!“

„Dobře — ovšem — vždyť máš pravdu! Víš, že v ničem se nelišíme, že stejně smýšlíme, příteli Semene Čevaryčeve! Já také nechtěl poznámkou svou pranic zvláštního říci. Myslím jen, že se stalo již často, že vězňové se stali pány a páni že se zhoupli. A co se už často stalo, může se stát zas, a neškodí nikdy, je-li člověk na všechno připraven. Prosím tě, Semene Čevaryčeve, což nám vlastně po pánech, kdyby náš prospěch nevázal se často na osudy jejich! Nevím ale, proč bychom neužili všeho, abychom svou budoucnost zabezpečili. Mohou-li jiní hledět do výše, proč bychom my byli již tím spokojeni, čím právě jsme. Dnes či zítra vzpomenou sobě na Ključevo a pozítří může Ivan sedět v Petrohradě, a lítoval bych, kdyby přítel Semen Čevaryčev zůstal dělostřeleckým poručíkem jen proto, že Ivan řekne: „Neseznal jsem jména jeho mezi svými přívrženci!“

„Bylo by, bylo, ale nebude; alespoň brzy ne!“

„Jak můžeš mluvit, když sedíš v Petrohradě, co Moskva chce?“

„Jak to mluvíš, Osipe Miroviči,“ a Čevaryčev nahmul se kupředu. Tvář jeho dříve lhostejná jevila náhle největší napnutost. „Co víš, Osipe, — mluv přec — což nejsi více přítelem mým?“

Mirovič se usmál. „Kdybych nebyl tvým přítelem, což bych tě byl vyzval sem?“

„Mluv tedy přec, bratře! Co víš — co radíš?“

„Radím, abys se vrátil zítra zrána nebo hned ještě dnes večer zpět do Petrohradu!“

„A pak?“

„Pak — — Dříve ale něco jiného, posvátného. Víš, drahý Ivaniči, že tě miluju a tobě důvěřuju jako sobě. Jednám ale pro velkou a nebezpečnou věc a nejednám sám; kvůli věci i osobám musím jednat opatrně. Vstaň, Semene Čevaryčeve!“ Čevaryčev vstal. Mirovič rozepjal

„kabát a rozhalil sobě prsa. „Polož pravici svou na mé srdce a přísáhej, že ničeho nezradíš! Přísáhej!“

„Přisáhám,“ vyřknul Čevaryčev, který posud nevěděl, jak mu vlastně je. Mirovič ho obejmul. „Tak, a nyní věz, že než slunce několikrát zajde, vězeň Ivan bude svoboděn a prohlášen carem!“

Čevaryčev sklesnul zpět na své sedadlo.

„Divíš se, bratře, není ale jinak v kníze osudův psáno!“

„A kdo to podniká?“

„Hlava by ti šla kolem, kdybys jména slyšel. Buď spokojen, řeknu-li, že mocní jsou to lidé, ba všemocní, a že o zdaru jejich předsevzetí nemůže být nejmenší pochybnosti.“

„Snad jsou až ze samých miláčků Jekateřiných?“

„Jsou a vyprovázejí ji i po Livonsku. Tebe vyhlídli na návrh můj ku věcem velkým. Nemohlo se posud působit na pluky petrohradské, tobě je úkol ten nyní přidělen. Vrátiš se ihned do Petrohradu a obdržíš s sebou několik tisíc manifestů, práce to klášterníků, jimiž se Rusům oznamuje, že Jekateřina je trůnu zbavena a na trůn že dosazen Ivan, jediný pravý držitel jeho. Počínej sobě z počátku opatrně, ale bystře. Máš plnou moc, abys sliboval odměny. Plukům petrohradským třeba zalichotit, že Ivan spoléhá se jedině na jejich spravedlivou ochranu. Připrav, co připravití můžeš; jakmile však obdržíš první zprávu ode mne, že Ivan v čele smolenského pluku Ključevo opustil, jednej směle a rozhodně. S polovicí obsádky spěchej Ivana uvítat. Tvoje odměna bude —“

„Nuž?“

„Plukovní velitelství!“

„Nezdaří-li se ale?“

„Nemáš-li odvahy, máme jiné pomocníky místo tebe. Potřebuju jen zprávu podati. Mlčelivost jsi ale přísáhal, pamatuj, sic —“

„Není potřebí výhrůžek — — jdu s vámi!“

„A můžeš se ihned vybrat na cestu?“

„Proč ne, bude také líp!“ —

A asi po hodině sestupoval Čevaryčev dolů k městysi ključevskému, aby vyhledal povoz svůj.

V.

Do chodby před Ivanovým vězením zapadá plné světlo polední. Strážník zde právě umístěný přechází netrpělivě a dívá se zvědavě ku jednom z četných dveří, s nichž jsou velké dřevěné závory sundány. Konečně se odevrou dvěře a z nich vychází napřed Vlašev a Čekin, za nimi Ivan a za Ivanem Bevedinkov. Strážník vzdává čest a upírá zrak svůj pevně na Ivanovu tvář. Zdá se, že v pohledu tom spočívá více než pouhá zvědavost, ano že tu outrpnost a vřelý soucit. Ostře pozorujícímu Bevedinkovi to neušlo. Mezitím co ostatní kráčeli chodbou dále, postavil se Bevedinkov před strážníka a díval se upřeně a zpytavě do jeho očí. Strážník snesl pohled, ani nezamrknuv. Tvář velitelova nabývala znenáhla zase obyčejné klidnosti; Bevedinkov kývnul hlavou, obrátil se a kráčel za ostatními, kteří byli již dveřmi na konci chodby zmizeli.

Strážník za ním hledící se lehýnce pousmál.

Odevřev dvěře vstoupil Bevedinkov do jizby, strážnice to, kteroužto byl jediný přístup k Ivanovu vězení. V prostranné jizbě bylo as deset vojáků, na lávce u jediného okna seděl důstojník. Bevedinkov přistoupil k němu.

„Jak to přijde, milý Osipe Miroviči, že ty jsi zde a na stráži že stojí místo prostého vojáka poddůstojník?“

Mirovič byl povstal a pozdravil po vojensku. „Víš, že na mně dnes služba pevnostní dohlídky. Přišel jsem sem, když voják jeden náhle ochuravěl. Měl zrovna na stráž jít a musili ho odnésti zatím pryč. Aby nebylo nejmenšího nepořádku, zůstal jsem zde a poddůstojník

postavil se pro tu chvílku na stráž. Není snad dobře učiněno?“

„Dobře třeba! Jak se jmenuje poddůstojník?“

„Jakob Nikitič Pisklov.“

„Spolehlivý?“

„Myslím, že věrně oddán Jekateřině. Kdož může ostatně v těch sprostácích vězet!“

„Máš pravdu, milý Osipe! Musíme být opatrní; dostal jsem z Petrohradu nová nařízení, nevím, co to znamená. Proč se tak díváš, Osipe? Vid', že musíme být opatrní? Nejlíp učiníme, nepustíme-li Ivana ani na procházku, však se nikdo nebude po tom ptát. Dnes sobě vyšel pro dlouho naposled. Přijď večer k nám, dovolí-li služba, Pavlovna tě bude očekávat. Zprávy z domova? Ne? Nu přijď jen!“

Bevedinkov vyšel ven a právě se setkal s Ivanem, procházejícím se uprostřed Vlaševa a Čekina. Uklonil se mu opětně a prohodil: „Spokojen s povětrím, Ivane?“

„Velmi spokojen! Proč se ptáš?“

Bevedinkov pokrčil klidně ramenama a odcházel směrem k pevnostní bráně.

„Jde do městyse k plukovníkovi s dnešní zprávou svou,“ podotýká Čekin.

„Kéž bych mohl s ním,“ vzdychne sobě Ivan, a přirychluje krok, jako by za čas procházky své dlouhou cestu ujít chtěl. Společníci jeho jdou volným, odměřeným krokem vedle něho, Vlašev mlčky, Čekin chvílkami odpovídaje nebo všelicos poznamenáváje; Ivanův krok však je plachý a nestejný, někdy hopkující a hned zas liknavě se vlekoucí, jako by po pevné zemi posud ani choditi neuměl. Tvář jeho jindy bledá je nadchnuta růžovou barvou, oko jeho vždy snivé leskne se radostí a těká neurčitě z předmětu na předmět. Jen když se blíží domu velitelovu, nabývá Ivanův zrak určitého rázu. Tu se zahledí vždy do jednoho z přízemních oken a dívá se upřeně dovnitř. Zde byl na řídkých procházkách svých spatřil Pavlovnu, byl ji tu spatřil po každé, ač vždy jen jakoby mžikem; přece však po-

znala sensitivní jeho duše již dle krátkého pohledu, že tu dívčí bytost soucitná, spřátelená.

Právě byli zase přešli kolem domu velitelova. Vedle domu toho povznášela se nová, polohotová budova, dosti široká a i uvnitř, pokud lze vidět okny dopola jen vyzděnými, dosti prostranná.

Ivan se zastavil. „Jak dlouho as by potřebovala ta budova, Vasile Platonyči, aby byla dohotovena?“

„Měsíc, kdyby chtěli,“ odpovídá Čekin, „a sotva ještě jeden měsíc na úpravu.“

„Jen dva měsíce —“ zamyslí se Ivan, „a je tomu již tolik lét, co slíbil Petr, že mne z vězení vybaví a sem do vlastní budovy pomůže. Musím carovnu poprosit, snad mně pomůže přec. Zajisté, že ale Petr nemůže za nedostání slovu, a kdyby ho nebyli usmrtili, byl bych již zde v domě svém, co myslíš, Platonyči?“

Čekin mlčí. Ivan však již příliš navykl neobdržovat odpovědi na četné otázky, než aby byl proto se zahněval nebo jen přerval na okamžik proud myšlének a řečí svých. „Když byl Petr,“ mluvil dále, „s Naryškinem u mne a s Ungernem Šternberkem, tím dobrým Šternberkem, který s otcem mým a matkou tak laskavě zacházel, byl tak ke mně jako upřímný bratr. Snad musil proto umřít, že byl bratrem mým!“

„Pojďme dál,“ pobízí Čekin, „zde nevaně tak čerstvý větrík jako na protější straně a Vlašev a já potřebujem právě tak čerstvého vzduchu jako ty!“ —

Když byl Bevedinkov ze strážnice odešel, sesedli po chvílce Mirovič a Pisklov na lávku u okna a šeptali spolu, jen někdy pronášejíce schválně nahlas nějaké slovo lhostejnějšího obsahu.

„Poznamenals sobě dvěře, Pisklove?“ šeptá Mirovič.

„Najdu je i potmě.“

„A promluvíš již s některými?“

„Věru, že jsem neměl důvěry a odvahy.“

„Pomni, že úkaz carovnin“ — vtom přestal Mirovič šeptat. Zrak jeho ohnivě utkvěl na protějším domě velitelově. Byl zpozoroval, že Pavlovna, právě když se

Ivan zas bytu blížil, k oknu přistoupila, líbajíc růži v ruce své, a když Ivan se vzdaloval, že odevřela zlehka okno, vyhodila růži a rychle se zase vzdálila. Mirovič tomu porozuměl a zaskřípal hněvivě zuby. „Prokletá —“ bručel pro sebe. „Ano, dnes má Ivan poslední ključevskou procházku svou, Bevedinkov má mít pravdu. Buď je do rána mrtev, nebo na cestě do Petrohradu! Ty, holoubku, zůstaneš zde! — Pisklove,“ šeptal zase druhovi, „carevna nechce déle vyčkávat! Viděls včera u mne posla jejího, důstojníka petrohradského, — dnes musíme jejímu rozkazu uposlechnout! Vykonej vše, jak jsem již přikázal!“

VI.

Byla noc ze 4. na 5. července 1764, kdy se na Ključevě odehrával v krátkých, ostrých výjevech poslední akt vězeňské tragedie.

Desátá hodina večerní právě uplynula. V jizbě, ve které jsme byli spatřili Miroviče domlouvajícího Čevaryčevu, malezáme malý hlouček lidí. Tři poddůstojníci, dva prostí vojínové a Pisklov jsou jediní, kterým se Mirovič posud svěřiti mohl. Avšak jen pomocí Pisklova dařilo se mu, že přítomné, kteří z počátku pomoc svou naprosto upírali, přiměl k tomu alespoň, že jeho řečem naslouchali dál. K prosbám nechtěl se utéci a jedině to, že se odvolával k doručeným jemu rozkazům carevniným, bylo s to dokázati, že mu konečně přislíbili pomoci své. Nikdo z nich ale neměl dostatečné odhodlanosti, jaké k tak odvážnému podniku potřebí, a žádali Miroviče, aby alespoň dnes ještě nespouštěl se do provedení záměrů svých; jediným dnem, pravili, že snad možno získati všech ostatních, v ključevské pevnosti se nalézajících. Mirovič zdál se domluvám jejich váhy přikládati a upouštěti od provedení okamžitého.

„Jen zůstaňte bdivi,“ pravil, „a sneste sobě sem zbraň svou a veškerý náboj, avšak opatrně. Zajdu zatím k Be-

vedinkovi, abych mu ukázal rozkaz carevny. Neuposlechne-li, sprovodíme jeho i s Vlaševem a Čekinem se světa, neboť carevna nechce déle trpěti bezpráví na Ivanu páchané a chce velkým skutkem ponížiti nepřímne rádce své, kteří o velkodušném záměru jejím nemají ani tušení.“

Všichni opustili jizbu Mirovičovu. Tento pak postaviv na stůl soudek kořalky, vyšel taktéž a kráčel k domu velitelovu. Lehýnké jen zaklepání a Pavlovnino okno se odevřelo.

Mluvili tu dlouho spolu, hodina mijela po hodině. Bylo již as dvě hodiny s půlnoci, když se Mirovič, obtížen velkými vaky peněz, vrátil do jizby své. Nalezl tu ozbrojence své pohromadě. Mlčeli a popíjeli.

„Není možno ani okamžiku více ztratit. Bevedinkov posílá vám zde peníze co odměnu prozatímní; další odměnu dostanete od carevny samé, jsemť zplnomocněn každému z vás slíbit hodnost důstojnickou a tisíc rublů. Ostatně není věc naše nebezpečna, nikdo se nám nebude bránit a jedná se jen o přemožení Vlaševa a Čekina, kteří se také poddají, uvidí-li přemoc. Proto také seberem všechny stráže, které jsou v této části pevnosti, vzbudíme všechny spějíci a přinutíme je, aby šli s námi. A nyní poslechněte důstojníka svého!“ A Mirovič chopil se při slovech těch ručnice a vyrazil ze dveří ven. Ostatní ho následovali.

„Pisklove, vezmi dva s sebou a sbírej stráže! Skolte, kdo neposlechne okamžitě! Já seberu mezitím ostatní. Za chvíli se zde sejdem!“ kázal Mirovič a obrátil se s třemi poddůstojníky svými chvatným krokem směrem ku bráně.

Chvíli bylo na prostranství pevnostním ticho a pusto. Jen někdy zalehlo sem z dálky bouchnutí dveří nebo zařinčení zbraně.

Náhle je vidět v záři měsíce postavu vojáka, běžícího prostranstvím od brány k domu velitelovu. Již zmizel v odevřeném dokořán domě.

Jen okamžik zas a ku středu prostranství blíží se

chvatným krokem dva hluky ozbrojenců. Ještě se nebyly stretnuly, když tu od velitelova domu nočním tichem zaznělo mužným hlasem: „Stůjte!“

Bevedinkov přikvapil až k prvnímu hloučku, před nímž stál Mirovič. Za Bevedinkovem vystoupila z domu ženská postava.

„Probůh tě prosím, co děláš, Miroviči?! — Složte zbraň, vy tupohlavci, vy —“

Vtom srazila ho mocná rána pažbou, zasazená Mirovičem, k zemi.

„Nemůžem mít milosrdenství s nikým, kdo je zrádcem carevny,“ volá Mirovič. „Kupředu!“ a žene se k vězení Ivanovu.

V tomtéž okamžiku padla z hloučku Pisklovova rána. Nikdo sobě nevšimá, že žena za Bevedinkovem z domu vystouplá sklesla k zemi.

Přikvapili až ku dveřům Ivanovy strážnice. Dvěře byly pevně zavřeny; nejspíš že neobyčejný povyk na prostranství byl strážce přiměl k okamžité ostražitosti.

„Odevřte,“ hřmí Mirovič a mlátí pažbou do dveří. Žádná odpověď.

„Vypačte dveře!“ velí Mirovič dále. „Pisklove, rozži pochodně.“ Za okamžik rozlítla se rudá zář pochodní po prostranství. Dvěře strážnice s mocným praskotem popustily, Mirovič vrazil do strážnice, — jizba byla prázdná.

„Ještě tyto dveře!“ a již se rozlítly i dveře do vězeňské chodby vedoucí.

Zář pochodní zašlehla dovnitř. Před vězením Ivanovým stojí strážníci pohromadě; právě k nim vystupuje Vlašev a Čekin, oba ozbrojeni.

„Co chcete?“ volá Vlašev, „Ivan spí!“

„Ivana chcem, cara svého,“ volá Mirovič, „ať žije car Ivan!“

„Zrádní psi jste! Zpátky!“

„Palte!“ odpovídá Mirovič a vypálí sám první. Někteří vypálí po něm.

„Palte!“ velí uvnitř hlas Čekinův. Kule zafičely kolem hlav ozbrojenců Mirovičových.

„Pisklove, vezmi as deset mužů a svez s bašty sem dělo!“ Pisklov odkvapí.

Z hloučku v strážnici zbylého vystupuje obstarožný jeden poddůstojník před Miroviče.

„Řekls, že nebude odporu, a lhal jsi, pane! Nepůjdem ani o krok dál, neukážeš-li úkaz carevnin!“

„Což myslíte,“ směje se Mirovič jizlivě, „že bych kvůli hloupému žertu s vámi chtěl se na šibenici houpat? Zde na mých prsou spočívá úkaz carevnin — kloňte se!“ Při slovech těch rozepjal svrchní šat svůj, vytáhl zpod něho velký svitek papíru a rozbaliv jej, ukazoval k podpisu. Vojáci se klonili.

Uvnitř chodby radili se Vlašev a Čekin rozpačitě.

Vtom zvěstuje hřmot před strážnicí příchod Pisklovova mužstva s dělem. Bez velkého namáhání dostali dělo ku vchodu dovnitř. Mirovič sám řídí je na dvéře Ivanovy.

„Zadrž,“ volá Vlašev hlasem hrobovým, „vzbudím Ivana!“ a vstupuje dovnitř k Ivanovi.

Mirovič stojí chvíli tiše. Zrak i držení těla jeví nejvyšší napnutost.

Vlašev se dlouho nevrací.

„Bude-li to!“ křičí Mirovič konečně.

„Již je to!“ odpovídá hlas Vlaševův. „Ej, zde máte cara svého!“

Mirovič vrazil s několika vojíny dovnitř. Záře pochodní osvětluje výjev hrůzný.

Opíraje se pravou rukou o zeď, stojí tu Vlašev se zrakem vytřeštěným. Na levé ruce své drží Ivana — mrtvolu Ivanovu. Po těle Ivanovu je několik bodů; jeden, krví pokrytý, zrovna u srdce. Bezvládně svislé ruce a sklené oči naznačují, že Ivan již dotrpěl.

„Dej sem svůj kord!“ velí Čekin.

Mirovič mu podává bez zdrahání kord svůj.

Den 26. září byl poslední den Mirovičův. Ortel jeho zněl, že má být sťat a tělo jeho i s lešením popravním spáleno. Poprava děla se v Petrohradě a přilákala množství lidstva, kteréž viděti chtělo muže, jenž byl spíše neprozřetelným odvážlivcem než zlosynem. Až do posledního okamžiku podržel klidnost a neohroženost muže, který za spravedlivou věc umírá; opakoval stále, že je mučedníkem věci spravedlivé. Když vystoupil na lešení, díval se chladně na katovy přípravy, pohlídl pak pohrdlivě na kata, pokrýžoval čelo a prsa, sklonil hlavu a osudná rána padla.

Tak vypravuje kronikář.

— „bez tebe nemožno mi žít!“ zakončila Vilhelmína kantilénu dueta z „Blesku“ a zároveň ustríhla koneček červené vlny, jíž na nějakém vyšívání pracovala. Obrátila čistě upravenou hlavičku vlevo, v stranu to, na které pan manžel sobě pohodlně v křesle vedle papíry, mapami a kresebním náčiním pokrytého stolku hověl, mlčky seděl a sedě mlčel, aniž by bylo v lenivé tváři nejmenší pohnutí z toho, že „bez tebe nemožno mi žít“. Vilhelmína se lehýnce, tak pralehýnce usmála. „Mužičku, spíš?“

Mužiček neviděl žádné rozumné příčiny, pro kterou by odpovídal, a k tomu ještě, jako by chtěla odpověď mu ušetřiti, vstoupila právě Dorotka do pokoje a přinášela kávu.

„Nu ale za odpověď snad přece stojím?“ tázala se Vilhelmína s lehýnkou pichlavostí. „Pěkný pořádek! Manželka se hudbou a láskou rozechvívá a pan manžel spí! Dominiku — jářku — spíš?“ a přitom zahýbala něžným lokýtkem svým, jako by ho na distanci vzбудit chtěla.

Dominik se ani nepohnul, odevřel jen trochu ústa svá a vydechl: „Ano!“

„Ale jdi, pevně?“ tázala se dále v tónu hravě dětinského obdivu.

„Tuze!“

„Dej tedy, Dorotko, kávu na pánův stolek.“

Dorotka tak učinila a přišoupala se pak k Vilhelmíně. Šeptala jí něco do ucha a pozdvihovala přitom prosebně ruce.

„Dobře!“ přisvědčila nahlas Vilhelmína usmívající se. „Chceš něco, ženuško?“

„I nic!“

„To mne těší! Dorotko, podej mně cigáro a oheň!“
Dorotka rychle to učinila a odešla pak vztahujíc ruce ještě jednou prosebně k Vilhelmíně.

„Je to hodná holka, ta Dorotka, Dominiku — co?“

„Ano — hodná holka,“ a odfoukl kouř v takovém plném a přece jasném kotouči, jaký svědčí o gastrické spokojenosti kuřákově, „— hezká holka!“

„Líbí se ti?“

„To já nevím — já jsem si jí vlastně ani ještě nevším! Šťastnému se ale všechno líbí a já jsem šťasten,“ a zivnul oním chňapavým způsobem, jakého užívají zpěváci kvůli pikantnosti při dvojitém nasazování průtažnějšího tónu a jaký při zívajícím opět svědčí o spokojenosti gastrické.

„Opravdu, mužičku?“ znělo to tónem přidušeným, lichotivým. Ruce sklesly, vyšívání odpočinulo, hlavička se zase obrátila vlevo.

„O—prav—du!“ zival Dominik. „Já bych objímal celý svět, kdybych nebyl tak líný. Nechtěla bys vstát a dát mně hubičku?“

„Jednu?“

„Já budu mít na té dost.“

„Inu, když už jsem si vzala tak líného muže —“ vstala jako srnka, přistoupila lehkým krokem k němu a políbila ho v čelo.

„Děkuju,“ prál Dominik a odevřel zase oči, jež byl odevzdán do vůle boží před políbením zamhouřil.

„Byls vždycky tak pohodlný?“ a zasedala zase k svému vyšívání.

„Moje povaha byla pevná již od dětinstva.“

„Poslouchej, Dorotka mne dnes ráno prosila, abych se u tebe za ni přimluvila. Má lásku, nějakého malíře pokojů; on se má ale za umělce, nu a to víš, že umělec s ní nebude stát na schodech nebo v průjezdě — vid’?“

„Vidím.“

„Ona tedy prosí, aby ji směl navštěvovat v kuchyni. Dovolíš?“

„Dovolím. Alespoň bude kuchyně vždy jako skříňka čista!“

„Dobře tedy.“

Dominik pohnul líná svoje záda, první to větší čin vykonaný za celého posavadního a námi sděleného zajímavého dialogu. Vzal koflík do ruky, upil, pak přimhouřil oči a zasmál se hlasitě.

„Čemu se směješ, mužičku?“

„I vzpomenu si na ubohého Vilibalda — hahaha!“

„Ubohý člověk! — Je to ale přec jen k popukání — hehehe! Prosím tě, mužičku, přečti mně ještě jednou začátek jeho listu, — prosím!“

Dominik sáhl na stůl po listu. „Co je na tom! Nestydatý sloh a nic více! — ‚Rozmilý příteli! Dnes ráno byla mezi mnou a drahou chotí mou — »drahou« je podškrtnuto — maličká zlostná scéna. Já rozbil lavoír a ona hodila celou čelist falešných zubů za mnou!“ — Ten obrázek bych rád byl viděl — hahaha, co?“

„Ano, hehehe!“ smála se Vilhelmína o oktávu výš. „Ale dobře se děje tvému příteli, proč se oženil ze spekulace!“

„Prosím tě, ženuško, můj přítel je skutečný genius, a když viděl po dlouhém čekání, že se geniům nedaří, umínil sobě jíti cestou negeniálních smrtelníků. Je to jen extrém!“

„Jak dlouho jste bydleli pohromadě?“

„Osm let! Rozkošná doba veselé nouze a komických rozpaků! Teď, když jsem trojnásobným domácím pámem, rád si na to vzpomínám!“ Vstal, protáhl se a počal chodit po pokoji. „Když jednou Vilibald, — víš, ženuško, kdybych ti snad vypravoval někdy něco, co jsem už vypravoval několikrát, řekni mně to, člověk za to nemůže, — když tedy jednou Vilibald najímal služebníka, řekl mu: ‚Přijďte každého dne o šesté hodině ranní, vyklepete kabát, vycídíte boty a pak půjdete někam se vypůjčit pro nás zlatku.‘ Ten chlap díval se naň nevýslovně pitomě!“ Dominikova ústa rozšířila se

k hlasitému smíchu a obličej jeho se kulatil jako měsíc.

„A což jste si nikdy nezasteskli po domácím životě, neomrzela vás nikdy hospodský život?“

„I omrzela, mne zvlášť, — vlastně Vilibalda také zvlášť! Jednou jsem sobě už umínil, že až se ožením, dám se do movin, a každý, kdo mne v hostinci najde a mne z něho vyhodí, že dostane od ženy pětku!“

„Byl bys dobře učinil!“

„Baže, někdy se už sám sklepník styděl mně malívat!“

„Vidíš, jak jsi byl ošklivý! Mohli jste si co umělci hezky mnoho z výtěžku svého zahospodařit! Všechny časopisy psaly o malířích Dominikovi a Vilibaldovi.“

„My vydělali, ale já tě ubezpečuju, že žádný z nás nevěděl, kam se peníze dějou. Když jsme dostali jednou v neděli sto zlatých, zůstali jsme druhou neděli již v kavárně za kávu dlužni. Prosím tě, byt, prádlo, strava, posluha, — pomáda — procenta z vypůjčených peněz — a pak jsme také podporovali chudé — chudé — no zkrátka chudé! — Ale život mne už mrzel. Všecko už jsem byl zakusil, všecko seznal, už se mně nemohlo pranic nového stát, leda — leda že bych dostal velké peníze.“

„Nebo milou ženušku,“ podotkla Vilhelmína a nahmula hlavičku vyzývajíc do týlu, jako by očekávala hubičku.

Dominik sobě toho nevšiml. „Máš pravdu! Když jsi mně psala, že jsi plnoleta, že se přestěhuješ s matkou z Vídně do Prahy a že vás smím navštívit, podržel-li jsem dávnou lásku k tobě, — tu jsem byl, věř mi, radostí bez sebe.“ Bylo snad opravdu potřebí slůvka „věř mi“, neboť Dominik vypravoval o své radosti jaksi chladně.

„Nevěděl jsem radostí ani, jsem-li to skutečně já, a vzpamatoval jsem se teprv, když jsem se kouk do svého portmoné!“

Vilhelmína se hlasitě zasmála. „Viděla jsem tvou spletenost! Namazal sis vlasy místo oleje rozpuštěným káfram a zapáchals na padesát kroků.“

„Ano, hahaha! já už vyvedl ledacos dobrého. — Co chceš, Dorotko,“ tázal se vstupující služky.

„Já — já —“ mluvila Dorotka ku své zástěrce.

„Nemohu se už dočkat, jak to vypadá s mým malířem — vid’?“ usmála se Vilhelmína. „Pán dovolil, poděkuj se!“

Dorotka sáhala po Dominikově ruce.

„Jdeš! Styd’ se líbat ruce! Ten náš lid má podivné nemravy! Až přijde malíř —“

„On už je tu —“ zakývla Dorotka rychle.

„Ale jdi,“ prál Dominik s líčeným udivením, „vida, vida! Řekni mně přec, Dorotko, jak jste se spolu seznámili! Znáte se už dlouho?“

„O — už čtyry dny! Když jsem minulou středu nosila vodu, pozorovala jsem při druhé putně, že nějaký mladý člověk za mnou pořád chodí. Já jakoby nic! Když jsem ale chtěla už zacházet s vodou do domu, udělal za mnou takhle —“ a Dorotka mlaskla rtoma jakoby hubičkujíc. „Já se obrátím a povídám zlostně a dělám tak, víte, jako bych hledala po zemi: ‚No, já tu nevidím žádného psa!‘ — ‚Ale já vidím anděla!‘ povídá on. A když jsem tedy viděla, že je vzdělaný člověk, mluvila jsem s ním dál. A on pak na mne čekal a vyprovázel mne pak po každé až ku kašně a —“

„A když je nyní už zde,“ přetrhl Dominik vždy rychleji repetící řeč, „může tě pak doprovodit do divadelní kanceláře. Ponesoš tam předplacení na dvě sedadla. Přijď si za chvílku pro peníze.“

Dorotka se zatočila a byla již venku.

„Já se vlastně přece bojím s tím malířem —“ podotkla Vilhelmína.

Dominik byl již zase pohodlně do svého křesla zapadl. „I jen se neboj. Znáám lidi, vím, co se dělat a dovolit může, jsem psycholog a řídím dům dle vyšších zásad. Jen mne poslouvej vždycky — nu ty jsi poslušna, to je pravda,“ dosvědčoval tónem spokojeného pána — „vždyť jsi i uposlechla, když jsem určil, že budu kvůli domácímu míru žít v jiném domě než tchyně.“

„Vidíš, je to ale přec má matka!“ vyčítala Vilhelmína. Dominik potlačil násilné zívání. „Nu a nejsme takhle zcela spokojeni?“

„To je boží pravda! V pondělí byla svatba, dnes je sobota a ještě ani jediný mráček!“

Dominik sobě zivnul. „Ano, dnes je sobota — sobota — sobota pravíš?“ A poslední dvě slova byla pronešena s větším důrazem.

„Ano, už šestý den!“

V Dominikově tváři sbírala se jakás myšlenka. „Poslouchej, andítku! Nenapadá tě nic, když je sobota?“ Sáh nápadně rychle po svých kapesních hodinkách a ohlídl se po hodinách stojacích, nalezajících se u stolku u vchodu. „Jsou hned tři čtvrtě na tři, ženuško, slyšíš?“

„Nu a co dál?“ tázala se Vilhelmína lhostejně, vyšívajíc dál.

„Což se nepamatuješ, že jsme viděli před třemi nedělemi v divadle kus, ve kterém se mladomanželé po prvé hádali, víš, pořádně hádali? Byla to ošklivá scéna — mezi námi nemůže se ani přihodit! Abychom se také možnosti vyhnuli, navrhl jsem, že sobě každou sobotu od půl druhé nejdéle do tří všechno vzájemně a upřímně a bez vší zlosti vyčteme, co jsme proti sobě za týden nastrádali. Pamatuješ se? Teď je už tři čtvrtě, slyšíš?“

„Hehe, ano, ale dej pokoj, mužíčku, kdopak může všechny tvé hlouposti —“

„Poslouchej, ženuško, to nejsou žádné hlouposti,“ prál Dominik skoro opravdově. „Já mám starost o dům a jednám co psycholog —“

„Vždyť je dobře,“ mínila Vilhelmína lhostejně.

„Není dobře,“ prál ještě opravdověji než dříve. „Když sobě člověk něco umíní, má mít úctu před svým předsevzetím. My jsme sobě předsevzali, že se budem každou sobotu hádat, a dnes tedy začnem!“

„Nech mne na pokoji!“

„Nenechám! Ty můžeš zůstat u svého stolku a já u svého, ty vyšíváš mezitím trepky pro mne a já kreslím obraz svého rodiště pro tebe; když pracuju jeden

pro druhého, nemůže povstat hořkost.“ Vzal mapu, rozložil ji, chopil se tužky a obrátil se k stolku. „Tak — teď začni!“

Vilhelmína se naň tázavě ohlídla, pak odložila šití, vstala a přikročila k němu. „Ty jsi ale dnes v divném rozmaru, mužíčku! Vidíš, já bych —“

„To je moje tužka,“ podotknul Dominik a vzal Vilhelmíně z ruky tužku, s kterou sobě počala zahrávat. „Jdi si sednout a začni!“

Vilhelmíně omžilo ustrnutí zrak. Odvrátila se zlostně, zasedla zase na své místo a vyrazila ze sebe: „Dobře!“

Bylo chvíli ticho, za kterého Dominik rozmýšlel, zdaž dobře jedná. Snad že se ona zlobí a snad že ji opravdu urazil, — i vstal a blížil se houpavým, laškovjícím krokem k ní. „Vidíš,“ domlouval, „já jsem psycholog, který cenu včasné upřímnosti dobře zná! Když já ti řeknu —“

„To jsou moje nůžky! Jdi si sednout!“

Dominik se utrhl, obrátil a vyrazil ze sebe: „Dobře!“ Pak zase dosedl do křesla, chopil se tužky a počal doopravdy kreslit. „Tak — a teď tě upřímně prosím, abys začala, čas ubíhá!“

„Každý dlouho trvající žert omrzí,“ pravila Vilhelmína mrzutě. Náhle se ale mírnila a pokračovala hlasem přitlumeným, ale nápadně nuceným, při čemž se snažila k úsměvu dosti kyselému. „No mužíčku, to víš, že tě nechci rozzlobit. Ale tvoje žádost, hahaha — jakpak ti mám něco vytýkat, když mne nazýváš denně dvacetkrátě andělem, a to víš, že andělé odpouštějí.“ —

„Prosím tě, jen nechtěj být vtipna, nebo tvoje vtipy jsou strašny!“

„Tak? Nu když jsem ti hloupa, budu mlčet.“

„Nebudeš mlčet! Leda nevíš-li ani nejmenšího, co bys mně vytkla. Přiznej se k tomu, že nevíš.“ —

„A to bych ráda věděla, jakou chybu ty bys mohl vytknout mně!“ a hlavička její kývla při každém slově.

„Chybu?“ tázal se chladně Dominik, kreslící pilně. „Ne, to nechci právě říct, že jsi se dopustila snad nějaké

chyby; jsou ale jisté věci, rozumíš, které my psychologové nazýváme směšnostmi. Taková směšnost je konečně pravá bagatela!“

„Tak! Hloupá, směšná,“ znělo to trpce, „výborně, pane manželi, jen tak dál! Toť uslyším ještě rozkošné věci! A jaképak mám na př. směšnosti, smím-li zvědět?“

„Vždyť já neříkám, že máš. Konečně by se ale přece něco našlo, kdyby člověk hledal.“

„Ale jdi, opravdu? Kdyby člověk hledal! Já ale nepotřebuju teprv hledat, tys mně beztoho nesmírně směšným, ty — ty — ty psychologu ty! Hahaha, psycholog!“

„No tím mne nerozzlobíš, protože vím, mnoho-li rozumějí ženské filosofii! — Jsi ale skutečně tak trochu směšna — rozmysli se — či není to na př. směšné, že musíš být vždycky v divadle, kdykoli je opera?“

„Já myslím, že je to rozumnější než třikrát za týden si v Sokolu oudy roztahovat jako ty!“

„Když jsem členem spolku, musím také.“ —

„Jsi ale členem příliš mnohých spolků!“

„A co z toho?!“

„Prosím tě: jsi členem Průmyslové jednoty a neumíš si ani zemčata uvařit, jsi členem Hlaholu a neumíš ani „Roztrhaná chalupa“ bez falše zazpívat, jsi členem Musea a neumíš leda svou dýmku vycpat, jsi —“

„Aj to ti to jde! Vida, že dovedeš vytýkat! Jsi v tom ale trochu nešťastna, vždyť jsi sama členem několika spolků!“ Bylo vidět, že Dominik zlost svou s tíží přemáhá, pracoval ale na kresbě pořád dál.

„A co z toho?!“ odsekla nyní zase Vilhelmína.

„Pro cvičení povltavských pěnkavek, pro polepšení zpustlých dětí, pro rozdávání vánoček, a brzy se ještě staneš předsedou nějakého spolku pro vychovávání bílých myší!“

„A ty předsedou spolku pro pěstování vyššího vlasteneckého nesmyslu!“

„Ženo,“ zvolal Dominik velmi opravdově, „s takovou mně nepřicházej! Jsem-li já ve vlasteneckých spolcích, obětuju tím na oltář —“

„Prosím tě, oltář — oběť! Co potřebuješ obětovat! Je-li něco povinností, je pak mluvení o obětech pouhou koketerií. A ty jsi mužská koketa, abys to věděl!“

„Ženo!“

„Ano, ano! A vůbec je to vlastenectví vaše —“

„Teď toho mám dost!“ Roztrhl prudce kresbu, zmuchlal ji a mrštil jí o zem.

„Tak? Tys mou kresbu roztrh? Vždyť já také nemusím tvoje trepky —“ vzala nůžky, rozstříhla jako blesk rychle své vyšívaní a pohodila jím. Její hlas zněl jako lámající se sklo, nebo spíše jako když nůž na talíři zaskřípe. „Já také mohu vstrčit ruce do kapsy!“ Vyskočila z křesla, přeběhla jednou pokojem a zase se usadila tak pevně a rozhodně, jako by říci chtěla „ne a ne!“

Dominik nemohl již také déle v křesle vydržet, vyskočil a zvolal plnou silou: „Ženo, kdybys —“

Nemohl dokdybychovat, neboť Dorotka, myslíc že výkřik platí jí, byla veběhla a tázala se ochotně, má-li snad již jíti.

„Ano, ano — máš jít, všechno má ke všem čertům jít! — Či tak, ty máš jít — ano, ano, — ale jdi rychle! Tu máš moje zaznamenání a zde peníze na obě sedadla. Ty už víš —“

„Jedno sedadlo pro pána dostačí, já už nepůjdu jak těživa do divadla!“ zakousala se Vilhelmína do rozmluvy.

„Jsem srozuměn, já také ne! Dej sem peníze, Dorotko, tak! Jen poslouchej vždycky paní, co ti přikáže, ona nepřikáže zajisté nikdy nic nerozumného. Jsi hodná holka,“ a zaklepal jí na tvář.

„Jdi ven!“ vyrazila Vilhelmína ze sebe tak zlostně, že se Dorotka až zachvěla a co nejspěšněji ze dveří se vyklidila.

„Brzy by mně byl doutník vyhas!“ pravil Dominik lhostejně, jako by se nebylo posud pranic stalo. Přistoupil k stolku vedle dveří, na němž líh hořel, zapaloval si a bručel mezitím pro sebe: „Také dobře, alespoň vím, jak zlostnou ženu mám; mohu dle toho co psycholog jednat!“ Pak usedl zase do křesla a houpal se

v něm tak pohodlně, že Vilhelmína až ustrnula nad náhlým klidem jeho.

Chvilku bylo ticho. Vilhelmína se několikrát zlostně po Dominikovi ohlídlá. Pak náhle hodila hlavičkou a pravila pánovitě: „Dominiku!“

„No?“

„Já vypovím Dorotku od hodiny z domu!“

„To je tvoje záležitost.“

„Protože si namlouvá!“

„To je její záležitost.“

„A sice proto, že si tebe namlouvá!“

„To je moje záležitost.“

„Vždyť já to věděla, já nešťastná,“ bědovala Vilhelmína. „A s jakou klidnou tváří on se ku své hanebnosti přiznává! Proto chtěl pan manžel dovolit malíři chodit do domu, aby byl s Dorotkou tím jistější!“

„Sama jsi mne za to prosila.“

„Inu ovšem, když bychom něco rádi, je nejlíp donutit druhého, aby nás o to ještě poprosil! Proto jsem musila také sama nahlídnout, že by nebylo dobře, aby tchyně v domě byla!“ Vilhelmína začala hlasitě štkát. „O drahá, drahá maminko, ztratilas jediné své dítě! Byla jsem nevděčnice, pán bůh mne ale potrestal.“

Dominik zoufale vyskočil. „Prosím tě, Vilhelmínko, ženuško, jen tak nezačínej! Pláč, nešťastná matka, nevděčnice, trest boží — tím mne přivedeš k zoufalství! Drahá moje ženuško —“ a chtěl ji obejmout. Vilhelmína se mu vytrhla.

„A všechno to se děje před mýma očima, v mém vlastním domě! O bože, bože!“

„Ženuško!“

Vilhelmína rozplývala se v pláči. „Arci, arcí, vždyť mně to lidé říkali, jaký jsi, co děláš, vždyť mně povídali, kolik máš lásek, jak jsi nepořádně živ —“

„Ženo, to je mnoho! Já že jsem —, já nic neříkám — ale nevyslechl jsem nikoho, když začal povídat, jak jsi lítala po vídeňských besedách a jak — eh co!“

Mladomanželům se oči zlostí jen jen jiskřily.

„Nu to bych ráda věděla, co by o mně mohlo se povídat! A dobře, dobře! Jestli ti skutečně špatní lidé něco namluvili a tys tomu věřil, proč jsi si mne bral!? Inu ovšem, vždyť jsi kostelníkův syn, vždyť mně má maminka říkala: Nech ho, je falešný, chce tě jen pro peníze, vždyť je to kostelníkův syn!“

Dominik vyrazil ze sebe zuřivý ryk. „Dost — ani slova víc! Všechno jsem sobě nechal líbit, nerozumné výčitky, žárlivost tvou, — myslet ale, že jsem takovým hanebníkem, že bych se ženil jen, abych nemusil snad o živobytí své se starat, že se zadávám ze ziskuchtivosti, — ve mně pohanět již docela otce mého, to je již příliš, to nemohu snést! Dobře, paní manželko, vy nemáte více mít příležitost, opakovat mně něco podobného, račtež jen zůstat samodržitelkou bohatství svého, já nechci a nebudu nikdy více překážet! Vilibald mně píše, abych mu najal vhodný byt, i já jdu a najmu hned byt pro nás oba dva!“

„Ani minutu zde nezůstanu, půjdu k nešťastné své matce — budem spolu plakat!“ a hlasitě štkajíc odběhla Vilhelmína do svého pokoje.

Dominik sobě přejel rukou čelo. „Ona jde! — Dobře! — Tak, teď jsme zase tam, odkud jsme před témdním vyšli, — začneme tedy mládenecký život zas nanovo. Proč ne, vždyť je tak krásný ten volný, bujný život samotářský!“ Počal chodit váhavým krokem po pokoji. „Vilibald ten se bude divit! Půjdu ale hned a najmu vhodný byt, jsou již tři hodiny —“ Dominik se zastavil — „tři hodiny — první sobota a třetí hodina! Sám ďábel mne tenkrát napískal v divadle, abych navrhoval tu sobotní komedii! Ovšem, já to myslil dobře; proč je ale ta Vilhelmína tak zlá, proč jednala tak náruživě! — Já ji arci dráždil — nešetřil jsem jí, — ona ale mne příliš urazila, příliš! Já to nemyslel opravdově —“

Vtom vrzly dvěře a Vilhelmína zase vstoupila. Byla sice v klobouku a shawlu a tedy k odchodu upravena; jediný pohled do zrcadla byl by ale zajisté odchod za-

mezil, tak zoufalá nedbalost jevila se v šatu jejím. Jednou rukou tiskla šátek k očím, druhou se chytla za pohovku, jako by nemohla dál. Dominik na ni chvíličku pohlížel; tvář jeho se náhle změnila a ztrácela všecken ráz svárovité neustupnosti. Pak sebou trhnul, nabral dechu a začal hlasem dosti pevným: „Ženuško, co myslíš, nebylo by líp, kdybychom vzali místo dvou sedadel celou lóži, aby také matinka mohla s námi chodit? — Jak? ty pláčeš?“

Přistoupil k ní a sundal s lehkým násilím ruku s obličeje. „Podívej se, Villhelmínko,“ domlouval žertovně, „na hodiny a řekni mně, kolik je, — prosím!“

„Tři,“ odpověděla Villhelmína plačtivým, dětinským hlasem.

„Zrovna tři a jsme se sobotní komedií hotovi, dyl nesmíme dle úmluvy hrát, vid' že ne!“

„Ne,“ šeptala tímže tónem.

„Tys to tak zajisté nemyslila, jak jsi mluvila, právě tak jako já ne, — vždyť jsme hráli jen starou komedii, vid', drahoušku?“

„Ano, ano — máme se již od dětinstva rádi, ach tak věrně rádi!“ a obejmula ho vášnivě. „Hráli jsme jen starou komedii, vid', drahoušku?“

„Ale přece zas původně! Tys rozvinula roztomile živý dialog!“

„Příští sobotu nebudem ale komedii opakovat, vid' že ne? Prosím!“

„Ne! Předmět je vyčerpán. Kousavé mladomanželské veselohry mějtež tím své české zakončení! Spustíme oponu!“

Snad že jmenoval dlouhou hubičku „spuštěním opony“.

Bublínky na povrchu.

U pana profesora je po božíhodovém obědě. Počátek oběda byl nepokojný. Mladá panička byla pořád mezi stolem a dveřmi a vybíhala do kuchyně. „Pojď si už sednout!“ — „Nech toho už být, copak mám u stolu sedět sám?“ vybízel pán pohodlně v župan oděný. „Ano, ano, vždyť už jdu!“ — „Jenom ještě —“ odpovídala panička v samém spěchu. Konečně si přisedla. Ale pojedla jen málo. „Vidíš, vždycky se uštveš, co je pak do toho!“ opakoval pán káravě. — „I vždyť jím, jen nebruč,“ bránila se panička, jejíž tváře hořely chvatem a kuchyňským ohněm. Konečně bylo ale přece šťastně po jídle.

Služka přinesla pánovi černou kávu. Hovor, jenž se byl dostal trochu do proudu, dotýkáje se věcí jen obyčejných — o Boží hod vyhýbají se jaksi lidé i neobyčejnějšímu hovoru — pomalu ustupoval pohodlným pomlčkám; to už tak bývá po dobrém obědě. Konečně padlo však asi nějaké, na oko zcela ledabylé slovo, jehož by nikdo cizí si byl ani nevšimnul, a zarazilo řeč nadobro.

Panička seděla v koutě na pohovce a dívala se snivě před sebe. Pán natahoval nohy daleko pod stůl. Kývadlové hodiny hlasitě a pomalu cvakaly. Z kuchyně zařinčelo chvilkami nádobí v ruce služčiny. Jizbou vládlo ticho.

Tu panička se pojednou vzdvihla a šla k vysokému prádelníku. Otočila klíč, sáhla dovnitř a držela tam chvíli, jakoby rozpačitě, ruku. Pak vytáhla ruku prázdnou a skříň zas zavřela.

Usedla na své dřívější místo. Ale ne nadlouho. Najednou, jako by něco hledala, šukala po pokoji sem tam. Sáhla na postel, na toaletní stolek, a zase už na klíč prádelníku. Teď tam prodlívá ruka o něco dýl. Ale zase se vrací prázdna. Panička rychle teď přistupuje odzadu k manželovi, bere jeho hlavu do obou rukou a vtiskne mu do černých vlasů políbení.

„Copak chceš, Jarmilko?“

Ještě jedno políbení je odpovědí.

„Zapálím si doutník — nemyslíš?“

Stáhnul nohy, vstal a šel k vedlejšímu stolku, na němž ležela tobolka s doutníky. Vyndav doutník šel pomalu do kuchyně, nejspíš pro oheň.

Vrátil se pak a kouřil, chodě volně po pokoji. Panička seděla ve svém koutku. Hnědé její oči, hledící upřeně na pohovku, zlehýnka se zapalovaly. Podobalo se, že neschází mnoho do pláče. Pán to ale zajisté neviděl — vždyť chodil tak klidně sem tam a odfukoval kouře celé oblaky.

Vtom zazněly v kuchyni kroky a dveře se odevřely.

„Milostpaní,“ začala kuchařka Baruška mezi dveřmi, držíc něco bílého na ruce, „náhodou jsem teď seskočila dolů — potřebovala jsem tento — a tu mne kloboučnice vedle prosila, zdali by si nemohla dát svou holčičku na chvílku k nám — jen prý na několik minut — že by se ráda podívala na skok do kostela —“

Panička vyskočila a běžela ke dveřům. Pan profesor stál u okna a díval se ven na dvůr.

Děťátko leží na stole, s něhož Baruška honem sundala náčiní, a dívá se velkýma modrýma očima svýma do stropu. Paní profesorová narovnává mu pletenou čepičku, upravuje pod hlavičkou peřinku a pak je rychle rozvinuje.

„Podívej se, Karle, jak je ta Tonička už velká — no pojd' přec! Zrovna tak velká by byla teď naše Minka, vždyť byly na den stejně stary! — Jestlipak víš,“ dodává panička pak, mluvíc pojednou nápadně rychle, „že jsou tomu dnes zrovna tři měsíce, co jsme Minku pochovali —“

„I vím —“ odpovídá manžel hlasem poněkud drsným. A rovněž rychle dodává: „Převíň to dítě trochu, vždyť to umíš —“

Panička přejela si dlaní oči. „Podívej se, ty velké modré oči — naše Minka měla černé! Víš, nesmíš se mi smát — Tonička je hezká a bude hezká — ale naše Minka — vid’ —“

„Minka měla tak něco —“

„Ano, ano — něco neskonale milého!“ a panička se sehnula a políbila cizí dítě na bílá prsíčka. „Baruško!“

Baruška veběhla, jako by byla za dveřmi poslouchala.

„Podrž Tonču, a dej pozor, aby nespadla se stolu, ty děti sebou někdy najednou tak vyhodí —“ a panička byla už zase u prádelníku. Tentokráte vytrhla dvéře dokořán a vyndala spěšně z vnitřku celou spoustu dětského prádla. „Počkej, tak, podrž jí hlavičku — tak — Tonča! — Tonča!“ —

Děťátko skvělo se za okamžik jako ve sněhu. Samá krajka, samá pentlička. Panička upravuje, potahuje, a teď se dala do písničky.

„Mhm — mhm,“ polyká pan profesor do sebe a chodí nevšímavě pokojem.

„Jdi teď zas, Barčo. Pojď se přec podívat, Karle — hezounká, vid’? Když si tak pomyslím, že naše Minka mohla být pořád v samém kmentu —“

„Ale ne, abys jí to zase vzala!“ praví pán opět rychle. „Dnes jí to nech, vždyť toho máš na památku ještě dost.“

„Nechám — Tončo — Tončo!“ zavínula ji, vyzdvihla vysoko a běhá s ní po pokoji.

Minka — Tonča, tak to jde celou půlhodinu.

Děťátko leží teď na stole, usmívá se a brouká. „Sladké dítě!“ a panička náruživě je líbá v čelo.

Baruška právě zase vešla. „Kloboučnice je doma — snad abych tam Tonču donesla —“ ale dívá se přitom na pana profesora.

„Ne,“ praví tento, „my teď půjdem beztoho trochu na procházku, vid’ Jarmilko? a ty s ní sejdeš zároveň —“

je to slušnější, když my sami — obleč se, ženuško, obleč!“

„Ale ať Tonču nerozbrnkáš!“ a paní profesorová si snáší šaty a začíná se oblíkat. Pořád přitom pohlíží k Tonče a poučuje Barušku něčím o dětských vlastnostech.

Také pan profesor mezitím se oblekl.

Jdou všichni dolů. Dítě je matce zas odevzdáno. „Tak se pěkně poroučím!“ volá pan profesor zpět a podává své paničce rámě.

Panička vytahuje šáteček z kapsy a jako by se chtěla v průjezdě ještě trochu pozdržet. Ale manžel již ji vyvedl ven.

Náměstí je plno lidí. Pan profesor stranou pohlídne dolů a vidí, že oči paniččiny zase se trochu zapálily. Již však se musí děkovat a pozdravovat a oči znenáhla mabývají zas klidu.

České děvče.

Když pánbůh tvořil svět a přisedící sudička, jakmile pánbůh někomu něco dobrého přisoudil, ihned ze svého určovala zas něco zlého, došlo také na stvoření českého děvčete.

Tu právě řekl pánbůh:

„Budiž čelo její jako třešně květ. Na líci mějž si třešně plamen.“

„A v prsou kámen.“

„A rty měj jako sladký med.“

„A v srdci jed.“

I.

Hosté z venkova nebývají svým pražským příbuzným a známým obyčejně tak milými, jak se domnívají. Venkovan ovšem vidí hosti rád, vždyť má dost místa, kam by jim ustlal, a o ten kousek stravy nejde, host ví, že nemůže nic zvláštního očekávat, a pánbůh nadělí vždycky ještě o nějakou maličkost víc, nežli se právě spotřebovati může. V Praze je to ale jinak. Byty se najímají jen malé a hostitel musí, aby hostu přece nějak ulehčil, třeba sama sebe na sedadla uložit. A se stravou to jde zle! Každé vajíčko se musí koupit a draze zaplatit, odkud tedy k pohostění nabrat, když každodenní výdělek se skoro projí? A k tomu mají venkované také své podivné nápady. Dobře vědí, že Pražák nesmí se v příliš ošumělém a porvaném šatě ukazovat, a proto také vždy si něco obnoseného a starého vyžadují, poněvadž prý to mohou na venkově dobře použít. Na to si nepomyslejí, že Pražák pravidelně staré šaty židovi za dobrý peníz přepouští a že když šat už příliš rozedraný jest, ještě hadrářka několik krejcarů za něj podá. Jako by to venkovští hosté cítili, že svou návštěvu Pražákům milejší učinit musejí, postarají se arci také, aby něco do kuchyně přinesli, a když nic jiného, upekou alespoň několik bábovek a nacpou je tak rozinkami, že až se při krájení jako vosy rojí. Pražská tetka ovšem krčí rameny, že se bábovka srazila, že je přesolená a že snad droždí nebylo dost vymáčeno, tím ale, že může počovat, jak se péci má, zase se poněkud na venkovské své hosty udobří.

I paní Marjánka má dnes návštěvu z venkova. Je na

ní vidět, že ačkoli se namáhá býti přívětivou, přece to jaksi od srdce nejde. Hosté byli sestra jejího nebožtíka muže se svým manželem. Přišli právě po obědě, když už paní Marjánka nádobí myla, a proto vaří tato nyní naspěch kávu, aby je alespoň něčím uctila. Na stole leží nakrájená bábovka a je na její krásné barvě vidět, že venkovská teta ani másla ani vajec nešetřila.

„Zasedněte si k stolu, strejčku! — tetičko, nenechte se pobízet. Dostala jsem dnes ovšem špatné mléko, udělala jsem ale zato kávu trošku silnější. Co mám, to dám! Lámejte si bábovku, když jste ji přinesli. Jezte — jezte!“

„A kdepak je Marjánka naše? Nemáte jí doma? Ta holka už musí být veliká, a jestli nevyrostla z krásy, budete mít brzy nejspíš námluvy,“ pravila tetička Kafková, upravujíc si šátek na hlavě.

Paní Marjánka byla trochu marnivá, a proto také o své vsutku krásné dceři ráda mluvívala.

„Což holka nevyrostla z krásy! Lidé povídají, že je mně navlas podobná. To s těmi námluvami má ještě svůj čas. Chodí za ní jistý mladý zámečnický tovaryš, ten člověk není právě ten nejhorší, zdá se být poctivý a je prý pracovitý; nemůže se ale dříve oženit, dokud nedosáhne mistrovství. A co pak? Prosím vás, vždyť to víme, jaký život teď mají řemeslníci! — Vidíte, kdybyste byli jen o chvíličku dříve přišli, holka přiběhla v poledne domů, snědla jen několik lžic polívky a zase běžela do šití. Chudák se musí notně namáhat, abychom ten život tak nějak vytloukaly.“

„Nu však se nebude muset už dlouho lopotit,“ podotknul strýc Kafka, muž to vysoký, hubený a dolíčkovaný, vážným hlasem.

„Jak to myslíte, pane strýčku?“

„Myslím to tak, že vy, vážená paní tetičko, a tady má žena a já co nejdříve si lépe stát budeme a bohatšími se staneme, nežli bychom byli kdy snili.“

„Snad nechcete vsadit do loterie? O bože, na to se ani dost málo nespolehejte. Lutrije — filutrije, — já to zkusila! Považte si, paní švagrová, já tady nedávno měla

tak živý sen, že jsem veritábl myslila, že ani nespím. Zdálo se mi, že jsem byla v kolektuře, kluk tahal numera, jeden pán je vyvolával a já jako byla k tomu ustanovena, abych po něm hlasitě opakovala. To jsem činila ve snu tak živě, že jsem se tím až probudila. Nejsem líná, vstanu a napíšu si je na dvěře. Když já mám, paní švagrová, numera vykřiknutá, jsem taky jista, že vyjdou, jen když dodržím. Vsadila jsem tedy všech pět na dvacetník, a pak každou po desetníku do koule. Tři tahy je držím, — ani chlup! Při čtvrtém mně povídala Marjánka, abych toho nechala, že co vyděláme, zas prosázím. Já se nechám přemluvit, ačkoli mně pořád něco říkalo: „Marjánko, prodej a vsad!“ — a nevsadím. Po tahu vidím všech pět viset, jak jsem je vykřikovala! Jestlipak by se to člověk —“

„I s loterií nemám co dělat, vážená paní tetičko!“

„Tedy s čím?“

„Povídej, muži, paní tetičce!“

„Nu, není těžko vypravovat. Paní teta jistě slyšela o Vlachovi ve Vídni.“

„Vlach? — Jmeno znám, myslím, že nebožtík můj muž povídal o příbuzných, kteří se tak jmenovali. O Vlachovi ve Vídni ale nevím ničeho.“

„Ten je právě už poslední z těch příbuzných a náš blízký přítel. Váš nebožtík, dej mu pánbůh nebe, byl jeho vlastní bratranec a teď už přátelstvo tak vymřelo, že jsme jeho nejbližší příbuzní. František Vlach už co hoch přišel do Vídně, aby se koželužství přiučil. Stal se tovaryšem, vzal si, jak se to často stává, vdovu po svém mistrovi a obdržel s ní tak vzácné jmění, že zřídil velikou fabriku na kůže. Vdova byla stará a umřela za málo let. Jmění pořád rostlo, Vlach už se neženil a prodal konečně fabriku, aby si odpočinul a od kapitálu živ byl. Je teď skoro sedmdesát let stár a zastesklo se mu, aby ještě před smrtí jednou Zásmuky, kde se narodil, spatřil. Přijel tedy k nám a ubytoval se do Nové hospody, poněvadž o nás ničeho nevěděl. Hned se poptával po příbuzných. Hospodský je nový, cizopanský člověk

a zná posud jen své každodenní chlastouny, a nemohl našemu strejčkovi žádnou zprávu dát; zato ale ho náš přednosta k nám přived a měla jste radost toho dobrého strýce vidět, že je zase u svých. Ani byste, když tak s ním mluvíte, na něm toho jeho bohatství nepoznala. Samá upřímnost a samé přátelství. Ptal se také po vás a litoval, že švagr už je nebožtíkem a že nemůže si do Prahy zajezt, aby vás navštívil. Když se loučil, dal nám každému po dukátu na památku a tadyhle vám taky jeden posílá.“

Strejček Kafka vytáhl šátek, ze sáčku papírek a z něho blysknavý rakouský dukát.

„Ten dobrý člověk!“ volala paní Marjánka. „Jak je to člověku milé, když se s takovými příbuznými sejde, kteří ho vpravdě milují. Kdyby mně byl nějaký střep na památku poslal, vážila bych si ho, poněvadž nikdy na cenu daru nehledím. Copak platí takový dukát, strejčku?“

„My je prodali po čtyrech zlatých a čtyřicíti krejcařích.“

„Co, vy jste je prodali? Toť je nevděčnost! Já bych se ho nikdy nezbavila!“

„Ale bože, tetičko, vždyť on nám jich může dát ještě víc a také dá. Privil nám, abychom mu častěji dopisovali, že na nás nikdy nezapomene. Přednosta náš povídal, že je to zrovna tolik, jako by řekl, že nám jeho uhospoďřený groš neujde, a vyrozumíval prý z jeho řeči, jako by už měl kšaft hotový a že celé jmění svým nejbližším příbuzným, tedy mé ženě a vám, zanechá. Chudák Marjánka se stane najednou bohatou a šťastnou holkou.“

„Však by také nebohá zasloužila.“

„Já bych myslel, paní teto, že byste mohla vídenskému strýci psát nějaké pozdravení od nás všech. Přitom by se mu mohlo dát na srozuměnou, že by nám mohl už za svého živobytí něco dát. Marjánka vaše že je už na vdávání a potřebuje věno. My také nejsme více mladí, strýc může třeba déle být živ nežli my, a co je nám pak jeho

bohatství platné? Dostane se do cizích rukou a přátelé utrou hubu.“

„Ano, paní švagrová, já hned povídala tak mému muži, — no vid', Františku? že vy jste byla dlouhá léta mezi pány a že to lépe vyvedete než náš učitel.“

„Ba, tetička je jako advokát! A pak, vždyť my sami nemáme žádných dětí, a když něco po nás zbyde, dostane to beztoho zase vaše Marjánka. Já ji miluju jak své vlastní dítě!“

Paní Marjánka byla získána.

„Není to lehké, pane strejčku, ale já to dovedu. To vám ale pravím, před Marjánkou ani slova! Bude to tím větší překvapení pro ni.“

„Vždyť my se ani tak dlouho nemůžeme zdržet, až Marjánka večer domů přijde. Fůry na Koňském trhu čekají a my musíme zítra na jarmark do Janovic. Se strýcem Votřesem máme už k tomu společnou fůru objednanou.“

„Tedy alespoň počkejte, až já list napíšu. Je to hned hotové, mezi pány se také jen krátce píše; zato ale v každé řádce myšlénka, jak říkával nebožtík pan rada, u kterého jsem sloužila.“

A paní Marjánka se pustila do psaní. Strýc a teta mezitím pojedli kávy a bábovky, a už úplně ku odchodu připraveni očekávali netrpělivě konec psaní. Nebylo to ale tak hned hotové. Paní Marjánka ovšem byla dle vlastního náhledu v písemnostech velice zběhlá, ale při takové příležitosti a docela, chce-li člověk „do každé řádky nějakou myšlénku“ vložit, musí se opatrně pokračovat.

Konečně udělala paní Marjánka pod svým podpisem nemotorňou čáru, jak to u nebožtíka pana rady, u kterého sloužila, viděla.

„Už je to. Myslím, že se bohatý strýc nebude muset za své chudé příbuzenstvo stydět. Lepší by list nebyl, kdyby ho i nějaký student psal.“

„Prosím, paní švagrová, čtěte, můj muž už je jako na trní.“

„Hned, — tedy poslouchejte.“

Nám mnohovážený pane strejčku!

Velikou radost nám způsobilo, že jsme se dozvěděli, že jste ještě živ a zdráv a že se Vám dobře vede. Jak by se byl můj nebožtík muž z toho zaradoval, kdyby byl nějakou zprávičku o tom obdržel; on vždycky říkával: „Bože, je-li pak ten starý Vlach ještě živ?“ My jsme ještě tak-tak zdrávy, totiž já i moje osmnáctiletá dcera Marjánka, která, jak mne strýc Kafka ubezpečuje, Vám, vážený pane strejčku, jako by z oka vypadla. Strýc Kafka a jeho žena jsou také zdraví. Co se toho ostatního dotýče, daří se nám dosti bídě. Musíme se tak-tak svou prací živit, a proto nám také bylo velice potěšitelné, když jsme se dozvěděli, že jste bohatým. Já už jsem stará, moje dcera je na vdávání a strýc a teta také nemohou více to zastat, co jim dříve chleba dobývalo. Vážený pan strejček jistě nám ze svého bohatství ušetří, aniž by sám nouzi trpěti musel. Nějaké věno pro mou dceru a pár grošů pro nás staré učiní nás nejšťastnějšími lidmi. Nechtěl byste se k nám do Prahy přestěhovat? My bychom Vás ošetřovaly a na rukou nosily. Prosím Vás, udělejte to. Na přiloženém lístku je naše adresa, abyste věděl, kam list svůj s recepsem poslat máte. Ještě jednou Vás tisíckrát líbáme a zůstávám ve jménu všech ostatních věrná až do smrti

a upřimná

Marie Landová

„Jak se vám to líbí, pane strejčku?“

„Tuze dobře. Tedy prosím odešlete list ještě dnes.“

„Počkejte ještě, kopert udělám sama, musíte mně ale také jeho adresu udat.“

„Adresu? — Poslouchej, ženo, dal ti strýc nějakou adresu?“

„Nedal.“

„Tu to máme,“ zlobila se paní Marjánka, „vy venkované přece na nic nemyslíte! Co teď počnem?!“

„Nehněvejte se, paní švagrová, já už se pamatuju, že

mně vypravoval, když jsem ho vyprovázela, že bydlí v čísle dvacátém v městě. Já vsadila tenkrát taky dvacítku extrátem, ale —“

„No to je štěstí. Nyní máme tedy všechno. Až obdržím odpověď, budu vám psát a udám zároveň číslo domu, kam se přestěhuju.“

„Pojď, ženo, pojď, sice nám ujedou.“

Rozloučili se.

II.

Sotva venkovští hosté odešli, běžela paní Marjánka k vedlejšímu kupci, aby jí kopert udělal a adresu napsal. Odtud šla k druhému kupci, koupila a přilepila devítikrejcarovou známku a list putoval do Vídně.

Paní Marjánka byla sama. Nemůže se říci, že byla příliš lehkomyšlnou, neboť neměla více lehkomyšlnosti do sebe, nežli ženským vůbec za podíl dáno bývá; jsou-li ale ženské vůbec více neb méně marnivé, proč by i paní Marjánka drobátko více marnivou býti nemohla?

Strýc ve Vídni jí spletl svým bohatstvím hlavu. Divné myšlenky jí kolovaly v hlavě o budoucím jejím štěstí, viděla se v nádherných pokojích, jak bohatého starečka obsluhuje, viděla se po veřejných místech, jak v jedno-drohém sice, ale drahém kočáře jede a přitom starého strýce rozličnou rozprávku povyráží, a představovala si konečně vzácné společnosti, do kterých svou dcerušku vede, již se neříká více prostě Marjánka, nýbrž nějakým zpanštilým jmenem. Do takových myšlének se tak ve-žila, že ani nejmenší pochybnosti u ní nestávalo, že vídenský strýc alespoň větší část svého jmění jim uštedří. Musíme se však také přiznat, že všechno, na co pomyslila a s čím se zabývala, vždycky v nějakém poměru k dceři její stálo; mateřská láska přirozenou marnivost skorem nanejvýš přepínala, a právě proto také ani nejmenší pochybnosti o budoucím štěstí povstat nemohlo.

Paní Marjánka seděla při stole, jedna ruka podpírala přemítající hlavu, druhá si hrála s dukátem. Kdyby i ná-

hoda pásmo přemýšlení byla přetrhla a myšlenky na čas k jinému předmětu obrátila, okamžitě zas dukát dřívější myšlenky přivolal.

Náhle se vzchopila, vzala šátek na hlavu, zavřela klíčem dvéře a ubírala se zase ke kupci.

„Ah paní Marjánka zase zde? Čím mohu sloužit?“ tázal se nejstarší a nejhezčí z kupeckých mládenců, švarně to načesaný a vzdor své práce v krámě přece čistě oděný as třiaadvacíletý mladík.

„Ukažte mně nějaký, ale pěkný cukr.“

„Po čem poroučíte? Máme pěkný zlatový.“

„Ukažte!“

Mládenec hbitě předložil kus zlatového a upozorňoval na jeho pěkné zrno. Paní Marjánka si cukr prohlídla a pohrdlivě pravila: „Ukažte nějaký pěknější!“

„Paní profesorová béře zdehle ten druh. Je jen o čtyry groše dražší, ale vydá o polovičku více.“

„Dražší už nemáte?“

„I máme také po půl druhém zlatém,“ usmál se mládenec.

„Tedy mně usekněte as tři libry. Vzala bych celou homoli, poněvadž však se co nejdříve přestěhuju, bylo by zbytečné přenášení a zakoupím větší zásobu až později.“

„Jak? Vy se chcete stěhovat?“ divil se mládenec. „Snad nechcete se svou krásnou dceruškou na venek?“

„To ne, máme ale malý byt a čekáme bohatého strýce z Vídně, který chce u nás bydlet. Je tedy líp, když se dříve ohlédneme.“

Paní Marjánka dobře věděla, že se dcera její kupeckému mláďenci líbí. Zнала jeho okolnosti. Byl synem dosti zámožného obchodníka z jistého venkovského města a byl by jistě se dceři její více dvořil, kdyby nebyla tak chudou bývala. Rychle rozmyslila, že je možná, že strýc jen několik tisíc za věno dá, a pak nebyl jistě mládenec ten co ženich k opovržení. Tento zatím sekal a vážil cukr a chvílkami jaksi nedůvěřivě k paní Marjánce pohlížel. Paní Marjánka jako by si toho ani nevšímala.

„Byl to snad ten strýc, na kterého jsem prve adresu psal?“

„Ano.“

Paní Marjánka ještě dala několik liber kávy navážit, vyndala pak dukát a pravila:

„Proměňte mně tenhle dukát. Strýc nám jich něco poslal, aby si Marjánka má pěkné šaty koupit mohla, a poněvadž je jich hezká hrst, ráda bych věděla, co ten bagatel asi dělá.“

Přitom hodila dukát jako neopatrně na stůl, až se k zemi skoulel. Mládenec rychle po něm se shýbnul a drže ho v ruce, věřil už úplně v jisté bohatství Marjánčino. Nyní alespoň mohl se o Marjánku ucházet, aniž by se pro její chudobu překážek ze strany rodičů báti musel.

„Velice mne těší, že Marjánka takového cíle došla; tak krásné a hodné děvče ale ho také úplně zaslouží. Mně se Marjánka vždycky líbila, však jste to sama dost často pozorovala, a kdybyste, jemnostpaní, dovolila —“

„Nu, navštívte nás někdy. Já Marjánku k ničemu nebudu nutit.“

Poklonami mládencovými sprovázena ubírala se z krámu.

„Jen ať přijde,“ rozumovala domů přijdouc, „přestěhuje-li se strýc k nám, zůstane nám celé jeho jmění a pak ať řekne Marjánka kupčíkovi sama, že ho nechce; pošle-li však jen věno nějaké, bude kupec dobrou partií. S tím chudásem zámečníkem mně musí Marjánka dnes ještě přestat! Domluvím jí! Bylo by to pěkné, aby se tak daleko zahodila! Teď ale musím honem něco na šaty koupit pro Marjánku. Kde však peníze vzít? Což jsem byla hloupá, že jsme nepsali strýci po telegrafu, mohly být peníze zítra zde! Není nic platno, zastavím kde co je.“

Počala rychle všechny své věci prohlížet. První, co do ruky vzala a pro zastavárnu určila, byly veliké stříbrné hodinky po nebožtíkovi muži. Jindy by byla každému, kdož by se jí byl opovážil říci, že se jen na několik hodin od nich odloučí, notně pověděla, teď ale ani o tom

nepřemýšlela. Mimo hodinky však nemohla živou mocí ničeho nalézt, co by se pro zastavárnu hodilo. Vlastní dražší věci po smrti mužově z nouze prodala a na hodinky, to věděla, že mnoho nedostane. Nevěděla si rady. Náhle utkvěl zrak její na velikém balíku, který na se-
ďadle vedle postele ležel.

„Takhle kdybych mohla to plátno paní profesorové zastavit! Byla by to však nepoctivost. — Ale jaká nepoctivost? Paní profesorová beztoho ví, že musí na ušití košil počkat. Zastavím-li plátno zítra, mohu do pozítří, neboť nejdéle pozítří musí zde psaní s penězi být, zase všechno vyplatit. Pak dám plátno paní profesorové beztoho nazpátek, kdožpak by se se šitím pro cizé lidi zabýval!“

Nemůže se to paní Marjánce příliš za zlé pokládat. Mysl její, přeplněná obrazy zlatých dob, nebyla ani s to, něco jiného náležitě rozvážit, a pak neměla ani pochybnosti, že do pozítří všechno, a kdyby toho stokrát tolik bylo, vyplatí. Zavázala plátno do čistého ubrousku, vyhledala škatulku na stříbrné hodinky, napsala k tomu ceduli se svým pravým jmenem, ačkoli věděla, že se v zastavárně i falešné od stydlavých udává, a připravila si vůbec všechno ku druhému ránu. Pak zase zasedla a nově se pohroužila v ráj svých zlatých nadějí.

Seděla tak nepohnutě asi hodinu. Měla sice leccos pro lidi rozešito; nač by ale boháč maličkosti vydělával a chudým chleba ubíral? Třeba rozešito, dá se to nazpátek a ať si dají jinám ušít.

Zatím se setmělo. V tu dobu dcera její obyčejně se ze šití vracela. A vskutku zanedlouho slyšela na před-
síni kroky a dva rozmlouvající hlasy, z nichž v jednom Marjánku a v druhém — čelo její se zakabonilo — zámečnicka poznala. Slova mohla všechna rozumět.

„Nepůjdeš k nám, Antoníne?“

„Dnes nemohu, drahá Marjánko, máme mnoho co dělat, a pak by matka tvá na mně mou rozčílenost poznala.“

„Proč jsi ale také takový? Cožpak je ti do toho kup-
číka?“

„Žádný se nemá tak na tebe dívat ani se přitom pohrdlivě mně pousmívat!“

„Prosím tě, Antoníne, nezarmucuj mne!“

„Už jsem tichým, Marjánko, já vím, že ty za to nemůžeš, a abych ti dokázal, že se hádek straním, raděj si o jednu ulici obejdu.“

„Zítra přijdeš zase pro mne?“

„Ano.“

Marjánka vstoupila do pokoje. Vzdor panujícímu šeru lehko ještě rozeznat černý vlas, bílou pleť a jasné oko, zkrátka proti krasochuti zámečnickově a kupcově nedá se ničeho namítat.“

„Byl to ten zámečník s tebou venku?“

„Antonín to byl, vždyť jste to mohla podle hlasu poznat.“

„Poznala jsem také, a proto ti povídám, abys s ním více nemluvila!“

„S Antonínem? Co vás to napadá, maminko?“

„Ani slova více, neodmlouvej! Co chci, to se musí stát! Mlč!“

Marjánka mlčela a může se říci, že o matčině řeči skorem ani nepřemýšlela, poněvadž držela celou tu věc za pouhou vrtochu. A paní Marjánka mívala mnoho vrtoch!

Skoro mlčky strávily večer a ulehly.

III.

V ráno druhého dnu divila se Marjánka, proč as ji matka na přechvat do šití žene. Chodívala každodenně k osmé ranní hodině do šití, a dnes sotva sedm odbilo, matka ji k odchodu pobízela. Nebude prý na škodu, když někdy dříve do práce přijde. Paní její to jistě ráda uvidí a náklonnost její tím prý jen se rozmnoží. Může i býti, že v sobotu o několik grošů přidá, a kdyby i nepřidala, no — bůh má víc, než rozdal.

Marjánka nebyla zvyklou matce dlouho odporovat a

vydala se na cestu; jen to ji rmoutilo, že zámečník dnes zbytečně jí vstříc půjde.

Sotva byla dcera za rohem ulice zmizela, pustila se paní Marjánka do oblíkání.

„Dnes nevezmu lepších šatů na sebe,“ pravila sama sobě, „v zastavárně bych se zbytečně od ostatních bab líšila; však nebudu ty hadry už dlouho nosit! Nějakou cizí osobu do zastavárny abych poslala, to je zhola nemožné. Kupec by se dozvěděl, že zastavuju věci, a pak by mohla paní profesorová také o svém plátně se něčeho domakat.“

Byla brzy přistrojena, vzala přichystaný uzlík a spěchala k zastavárně.

Nechceme ji sledovat na její nemilé cestě, aniž vypisovat, jak se při zástavě kupředu tlačila, jak při odhádání ceny honem počítala, mnoho-li zlatých a na jaké věci je dnes vydá, ani pohrdlivý úsměch kreslit, který jí ústa krásnil, když při výplatě půjčky si vzpomněla, jak snad už budoucím dnem zcela jinými sumami vládnouti bude. —

Těžko tomu volit v krámech městských, kdož nemíval peněz ku koupi drahocennějších věcí a najednou do okolností se dostane, v jakých mu volno vybírat si. Však paní Marjánka již se světem poohlídla a ani jí nemátlo množství krásného a lákavého zboží, jakéž v krámě vyloženo bylo, ve kterém dceři na pěkný nový šat nakupovala. Byla by ovšem nejraději vše skoupila, co jí na výběr předloženo, avšak nyní peněz málo a dost času k tomu, až strýc své zlaťáky pošle. Zvláště jí lichotilo, že švarný prodáváč, když byla látku vybrala a zaplatila, ji ubezpečoval, že slečna, pro kterou na šat kupuje, jistě spokojená bude.

„Kupuju pro vlastní dceru,“ podotkla hrdě; prodáváč přehlídnul spěšně místo odpovědi chudobný její šat, významně se usmál a pravil: „Kdežpak bydlíte, paničko?“

„Do toho vám ničeho není!“ odsekla paní Marjánka a rozmrzelá spěchala z krámu a k domovu. Rozmrzelost její však brzy zmizela, jakmile mohla domů přijdouc

sousedkám koupenu látku ukázat a chválu všeobecnou vyslechnout. To ji rozradovalo tak, že ihned si umínila, že sousedky na odpůldne ku kávě sezve.

„Může být, že dostaneme ještě jednoho milého hosta,“ podotkla a myslela přitom na kupce. Sousedky slíbily, že se jistě dostaví, a paní Marjánka po jejich odchodu zašla ku kupci, aby vanilky do kávy nakoupila a mládence pozvala. I tento slíbil, že přijde.

Když přišla Marjánka domů k obědu, ustrnula nad krásou šatní látky, neboť takovou nebyla nikdy měla. Nesmíme říci, že by se byla z ní zvláště radovala. Marjánka byla děvče rozumné a nenahlížela, nač by třeba bylo, aby jedny šaty skvostné měla a ostatní jen tak chudobné. Také si nemohla vysvětlit, odkud matka as peněz nabrala. Na všechny otázky dávala však matka tajemné odpovědi. Ještě více se udivila, když ji matka zpravila, že odpůldne do šití jíti nesmí, ana již odpolední společnost ku kávě sezvala. Ráno ji na přechvat do šití hnala, a odpůldne má doma zůstat! Marjánce při tom všem nebylo právě nejlíp, a ani obzvláštním láskavým chováním své matky nebyla upokojena.

„Přijde dnes k nám také ten černovlasý kupecký mládenec na návštěvu; to ti říkám, buď k němu přivětivá, pravil mně, že se mu líbíš,“ pravila matka po obědě.

„Ale matko —“

„Nu vždyť si ho ještě nebereš. Kdož ví, zdaž se později bude smít opovážit na tebe pomyslit; prozatím však —“

„Já vás věru nepochopuju, což jste zapoměla na Antonína?“

„Nezapoměla, ale zapomenu!“ rozhorlila se matka. „Což jsem ti neporoučela včera, abys více na něj nemyslela? Ten žebrák by mně byl právě za zetě vhod!“

„Však má přece více než my.“

„Mlč!“ —

Odpůldne přišlo, hosté se pomalu scházeli, a když i kupec se byl dostavil a společnost nyní úplnou byla, usadila je paní Marjánka kolem čistě pokrytého stolu,

na němž bábovka a malé rohlíčky rozkrájeny se nacházely. Kupci vykázala místo podle Marjánky.

Z počátku nechtěla se zábava jaksi dařit. Kupec se zbytečně namáhal, aby od Marjánky, která mu jen ze zdvořilosti krátce odpovídala, něco mu příznivého vylou- dil. Sousedky, kteréž byly od kupce všechno o bohatém strýci se dozvěděly, chtěly hned z počátku paní Mar- jánce štěstí přát; tato však jim dávala znamení, aby před Marjánkou mlčely, a šeptala, že ji chce tím pře- kvapit. Teprv po některé době se sousedky do pravého proudu dostaly, zábava jejich byla nyní velice živá; jen kupec vzdor svým zkušenostem v podobných věcech ne- mohl dobře z místa.

Byli tak as hodinu pohromadě, když se dvěře ote- vřely a jakés služebné děvče do světnice vstoupilo.

„Prosím, která panička se zde jmenuje paní Mar- jánka?“

„Já! — Čím mohu sloužit?“

„Paní profesorová se nechá poroučet a vzkazovat, že by měla ty košile ráda do neděle ušité. Plátno prý už dávno dost sem poslala.“

„Paní profesorová? — Ah dobře;“ pravila paní Mar- jánka poněkud v rozpacích, „vyřidíte jen paní profeso- rové mé pozdravení a že jsem plátno i s prací přenechala známé švadleně, poněvadž sama už pro lidi šít nebudu.“

„Ale matko —“

„Buď tichá, Marjánko! — Poroučím se, panenke!“

Děvče odešlo, zábava se zase vedla dále; za krátkou dobu však vyslankyně paní profesorové se opět vrátila.

„Odpusťte, paničko! Paní má se velice hněvá a dává vzkazovat, abyste jí to plátno tedy ještě dnes, rozstří- hané nebo celé, nazpět poslala. Já si pro něj za chvíli přijdu.“

„Vida tu úřednickou pýchu!“ rozhněvala se paní Mar- jánka. „Vždyť víme, zač loket toho panstva! Řekněte, má milá, své paní, že jsem donesla teprve dnes plátno na Staré Město, a dnes že na druhou stranu už kvůli ní ne- půjdu. Ať počká do zítřka a pak ho dostane.“

„Nevím, jak s tím bude spokojena. Ostatně ať si to sama s vámi vydělá; já vyřídím, co se mně řeklo. Panenko,“ obrátila se k Marjance, „někdo na vás venku čeká, rád by s vámi mluvil.“

Marjánka vstala a vyšla s děvčetem ven.

Na konci chodby stál Antonín a bylo lehce k poznání, že není v nejlepším rozmaru. Marjánka spatříc jej, rychle si k němu přispíšila.

„Jsem ráda, Antoníne, že jsi přišel; snad bych tě dnes nebyla ani spatřila.“

„Nemohl bych za to. — Řekni mně, Marjánko, cožpak dělá ten kupčik dnes u vás?“

„Věř mně, Antoníne, že jsem jeho přítomnosti velice nerada. Matka ho pozvala a já — matce dnes a včera vůbec nerozumím.“

„Snad ti ho chce přišantročit? — Vidíš, Marjánko, já nepovídám, že bych si vzal život, kdybych tebe nedostal — bůh zachraň, tak lehkomyšlným nejsem; ale věř mi, že bych byl bez tebe velice a snad po celé živobytí nešťasten.“

„Víš co, promluv moudře s matkou; bůh ví, co jí to teď napadlo. Ona tě vždy měla ráda a ty její vrtochy jistě zakrátko zmizí.“

„Marjánko, s kýmpak to mluvíš,“ volala matka ze svět-nice.

„Zítřa dopoledne přijdu k vám,“ zašeptal Antonín a pospíšil pryč.

Byla-li Marjánka dříve s kupcem málo mluvila, nadělala teď ještě méně řeči. Rozmrzen konečně tento ještě před sousedkami odešel, paní Marjance, jenž jeho časný odchod litovala, důležitou práci předstíraje.

IV.

Noc, která následovala, nebyla tak klidnou jak předešlá. Paní Marjánka sice jen někdy ze snu se vytrhovala, když se jí něco příliš živého o nastávajícím pěkném ži-

votě zdálo; dcera její však ustavičně myslela na Antonína, a když její myšlenky i náhodou ku kupci zabloudily, odvrátily se hned zase k staršímu svému miláčkovi.

Přišlo ráno a obě s prvním paprškem rychle vstaly. Marjánka se připravovala k tomu, že matce o příchodu Antonínovu napřed poví; matka pak její zase očekávala odpověď strýcovu z Vídně, neboť nepochybovala, že bohatý příbuzný si radostně přispíší. To jí však nebylo vhod, aby dcera při obdržení listu byla; chtěla jí vše později sama vykládat.

Blížila se už osmá hodina. Marjánka už věděla, že i dnes do šití nesmí, a právě proto odkládala svou záležitost, kterou matce přednésti chtěla, pořád ještě na příští hodinu. Ještě o tom přemýšlela, jak počítí má, když ji matka náhle oslovila.

„Marjánko!“

„Co poroučíte?“

„Když tak dnes právě po chvíli máš, jakpak abys si zašla do zámku na osmou. Beztoho se po celý rok ve všední den do kostela nedostanem! A až půjdeš z kostela, navštiv na vršku naši bývalou starou sousedku a pohovoř si s ní, bude to chudáka starou ženu jistě velice těšit.“

Marjánka ovšem ještě nebyla o své záležitosti promluvila; těšilo ji však, že nyní sama před sebou výmluvu jakous má, a doufala pevně, že Antonín sám všechno dobře spraví. Oblékla se tedy a odešla.

Paní Marjánce bylo ulehčíno. K deváté hodině přicházel listonoš a mohla se tedy nepozorovaná s penězi potěšit a na způsob myslit, jakým Marjánce o novém štěstí poví. Ale ta dlouhá doba až do devíti! Každý krok na chodbě byl jí pekelnou mukou, vždy doufala a vždy zase nadarmo. — Nyní snad konečně! Ne, byly to jen sousedčiny pantofle, jenž se líně přes chodbu vlekly! — Sedí a naslouchá. Devátá už odbila, nikdo nepřichází. Ta trapná nejistota! Kdyby alespoň Marjánka doma byla! — Konečně rychlé mužské kroky. Spěšné zaklepnutí na dvéře a listonoš vstoupí.

„Paní Marie Landová!“

„Jsem to,“ odpoví paní Marjánka skoro bez duše.

Listonoš hodí list na stůl a odejde.

Paní Marjánka neví, má-li ho hned uchopit. Nohy i ruce se jí třesou a div že neupadne. Konečně se vzdá, a vezme třesoucí rukou list se stolu. Prohlíží obálku, — nikde neudána suma, kterou strýc posílá. Snad nechtěl strýc, aby celý svět věděl, co dostávám, pomyslí si paní Marjánka a roztrhla opatrně pečeť. List byl prázdný, jen jediná popsaná blánka vypadla na zem. Paní Marjánka sklesla polovičně v mdlobách na židlici. Teprve po chvíli nabyla dosti síly, že blánku zdvihnouti a se-slabikovati mohla.

List zněl takto:

Vážená paní tetičko!

Vy i strýc s tetou Kafkovou jste velicí blázni. Je to pravý nesmysl od Vás a urážka pro mne, že očekáváte, abych své peníze Vám do přátelského chřtánu vehnal. Já už mám jiná místa pro ně. Že je mně Vaše Marjánka podobná, uznávám za velice podivné a za pravou hru v přírodě. Poněvadž se mně ve Vídni dosti dobře daří, nezměním své obydlí s Prahou. Ostatně Vás všechny srdečně pozdravuju.

Váš atd.

Paní Marjánka byla zničena. Nevěděla, co myslit má, ba věru skoro ničeho nemyslila. Dlouho trvalo, než se tak dalece vzdala, že v mysli vinu všechnu na venkovské přítelky své vrhnouti mohla. Zlaté sny její se sesuly, učinila se před sousedstvem směšnou, zastavila cizí plát-no — ta poslední myšlénka by ji brzo byla o smysly připravila. Jak si nyní z nesnáze pomoci. Paní profesorová jistě si ještě dopoledne pošle pro plátno, musí se rychle něco prodat, ale co? — Chudoba nemůže ani toho nejmenšího se vzdát. Ten kousek peřin? —

Ve veliké té nesnázi ji překvapila Marjánka. Hned na matce zvláštní rozčílení zpozorovala. Lekla se, že Antonín už zde byl, všechno že zmařeno, a sotva si troufala, aby se matky poptala. Tato však byla vzdor vší lehkomyšlnosti ještě dost moudrou, že nahlížela, dceři že věc celou zamlčet nemůže. Pokud to šlo, aby se sebe vinu svrhla a venkovanům vše připočetla, hleděla se před dcerou ospravedlnit. Marjánka matku těšila, že jich bůh dříve v chudobě neopustil a že i nyní na něho spolehnouti se mohou. Na strýcovo bohatství prý předtím beztoho nikdo ani nepomyslel, a pak — kdož ví, jak by jim bylo posloužilo.

Vtom vejde služka paní profesorové a vyřizuje, že paní žádá o své plátno. Paní Marjánka neví ani, co by odpověděla. Konečně vypraví ze sebe poníženou prosbu, aby paní profesorová do zítřka počkala. Služka odejde.

Nyní nepomůže nic více a paní Marjánka musí dceři i o plátně vše pověditi. Marjánka nevěděla ani, má-li svému sluchu uvěřit; jen to cítila, že pomoci nemůže, a pustila se do pláče. I matka více slzy přemoci nemohla. Seděly obě zticha a plakaly, ba ani dosti silného klepání na dvěře, oznamující nového příchozího, neslyšely.

Po opětém klepání se dvěře otevřely a vešel — Antonín. Jasně a upřímné oko vysokorostlého mladého muže přehlídlo kvapně světnici a ulekl se uplakaných ženštin.

„Přicházím snad v nevhod?“

Marjánka jen lehce hlavou zavrtěla, matka však ani neodpověděla a pospíšila si ven. Netrvalo dlouho a Antonín od Marjánky, která už jeho příchodem potěšena a skoro upokojena byla, všechno vyzvěděl.

„Zde je snadná pomoc! Jdi pro matku, aby nám zástavní ceduli dala, a já hned někoho pošlu, aby plátno vyplatil. Pak promluví s matkou a povím jí, že ještě v adventě se mistrem stanu, a bude-li chtít, abych si tě vzal za ženu, že svatba pak co nejdříve se slavit může.“

Paní Marjánka právě vcházela, provázená jsouc služkou, kteráž vyřizovala, že paní profesorové věc celá je

podezřelou, a nedostane-li dopoledne ještě své plátno, že odpůldne žalovat půjde.

„Ať si v poledne vaše paní pro plátno pošle,“ odpověděl Antonín. —

Náš obrázek je u konce. Jen to podotkneme ještě, že paní Marjánka, ač se po krátké době ku své vdané dceři odstěhovala a tedy byt svůj změnila, přece strýci Kafkovi o tom nepsala.

Konečně jsem po namáhavém dni opět doma, a je sice v novém bytu, Věru, pěkný to bytík! Je sice ve čtvrtém poschodí, či vlastně na půdě, zato ale je zdravější. Není ovšem veliký, ale pro mé nářadí araby dostačí. Posed, stůl, křeslo, sedadlo a támburek bedna na některé z vedlejších okenních knihy a jiné esparty nepotřebuji mnoho místa. Navštívy nemám nikdy, a kdyby nějaká přišla, ať sedím na sedadle a já mohu sedět na křesle anebo na stole. Myslím, že jsem svůj byt dobře volil. Uvidíme! Teď ale udělám několik zprávek přezobírání a vyzvuji si zatím boty. — — — Tak! Jak je mi volno! Zdá se mi vždy, jako bych s botama vyzul novinky. Káře, dokud v nich vřím, je mi, jako bych se pořád ještě měl někde jít po něčem poptat. Oh, což jsem se dnes naběhl! Jak jest to panování těžké! Zato ale je život novináře také ten nejkrásnější! Dnes na příklad už vím, co zítra bude nového, a předcházím tak vždy své spolehnouty o nějakou dobu. Je divno, co všechno nám musí k tomu posloužit, abychom nějakou novinku ulovili! Ať dělají lidé co chtějí, nám to musí poskytnout notici; sobě nejprotivnější strany se alespoň v kapsce novináře vždy smíří a ta strana je u něho rozumnější, o které se více krejcarových řádek napíše dě. Napadá mne tu Heineovo

Tief unter uns da wimmelt
Das närrische Menschengeschlecht;
Sie schreien und wüten und schelten,
Und haben alle Recht.

Z. Heineho mohl kapitální novinkou být; škoda, že se jím nestal. — mohl si mnoho vydělat! A což to dělá za švanda, když někoho ulovíme a do veřejnosti, do které se as tak hodí, jako podle starého stípa Pilát do „věšim“, přivedem. Ten soplí, píše a nadává těm novinářům. Námí to ovšem nepohue. Dobře mínění našeho publikum! Což si přejeme, aby osel, na kterém jedeme, křičel? — Tonka, myslím, že se dopouští plagiátu na Bulwerovi! — Nic nedělá, pla-

Z NOTIČNÍ KNIHY NOVINKÁŘOVY

Rukopisný koncept

1. srpna (večer).

Konečně jsem po namahavém dni opět doma, a to sice v novém bytu. Věru, pěkný to bytek! Je sice ve čtvrtém poschodí, či vlastně na půdě, zato ale tím zdravější. Není ovšem veliký, ale pro mé nářadí zrovna dostačí. Postel, stůl, kufr, sedadlo a támhleta bedna na některé v redakci ukradené knihy a jiné caparty nepotřebují mnoho místa. Návštěv nemám nikdy, a kdyby nějaká přišla, ať si sedne na sedadlo a já mohu sedět na kufro anebo na stole. Myslím, že jsem svůj byt dobře volil. Uvidíme! Teď ale udělám několik znamínek přemýšlení a vyzuju si zatím boty. — — — Tak! Jak je mi volno! Zdá se mi vždy, jako bych s botama vyzul novináře; dokud v nich vězím, je mi, jako bych se pořád ještě měl někam jít po něčem poptat. Oh, což jsem se dnes naběhal! Jak jest to panování těžké! Zato ale je život novináře také ten nejkrásnější! Dnes na příklad už vím, co zítra bude nového, a předcházím tak vždy své spoluobčany o nějakou dobu. Je divno, co všechno nám musí k tomu posloužit, abychom nějakou novinku ulovili. Ať dělají lidé co chtějí, nám to musí poskytnout notici; sobě nejprotivnější strany se alespoň v kapse novináře vždy smíří a ta strana je u něho rozumnější, o které se více krejcarových řádek napsat dá. Napadá mně tu Heinovo

Tief unter uns da wimmelt

Das närrische Menschengeschlecht:

Sie schreien und wüten und schelten,

Und haben alle Recht.

Z Heineho mohl kapitální novinkář být; škoda, že se jím nestal — mohl si mnoho vydělat! A což to dělá za švandu, když někoho ulovíme a do veřejnosti, do které se as tak hodí, jako podle starého vtipu Pilát do „Věřím“, přivedem. Ten soptí, plive a nadává těm novinářům. Námí to ovšem nepohne. Dobré mínění našeho publikum! Což si přejeme, aby osel, na kterém jedeme, křičel? — Toníku, myslím, že se dopouštíš plagiátu na Bulwerovi?! — Nic nedělá, pla-

giáty jsou hlavní potravou novinkáře! Já co takový jsem jistě autorita a přivedl jsem to tam, kam Lessing to přivést si přál, totiž, že mne lidé méně chválí a více čtou nežli Klopstocka. Však ta má sláva, ah, — ah, — — nu, když přijde zívání, chodí lidé spát a já „nihil humani a me alienum puto“! Jak mnoho chytrých nápadů drží lidé za žert, poněvadž se třeba žertovně pronesly!

(1939) srpna 1

2. srpna ráno.

První noc v novém bytu již strávena. Nebyla však příliš klidná; pořád se mi zdálo, jako by k pokojnému spánku něco chybělo, vytrhoval jsem se ustavičně ze spaní a nyní teprve vidím, jakou to vlastně příčinu mělo. Neřekl jsem ještě svému krajanovi ponocnému, kam jsem se přestěhoval, a z té příčiny jsem se stal také nevěren zvyku, uvázat špagát na ruku a z okna ho na ulici vyvěsit, aby mne, kdyby se něco do půlnoci někde přihodilo, vzbudit mohl. A že jsem špagátu na ruce neměl, činilo mně nepokojnou noc! — Ráno jsem ještě nejspíše klidné mysli, nemyslívám obyčejně ničeho a tím si odpočinu; jak ale první novinku chytanu a po druhých se honiti počnu, tu mně víří v hlavě jako ve mlýně a není dříve pokoje, až si se špagátem na ruce večer zase ulehnu. Teď ale k oknu a koukneme se na vyhlídku! — Věru, dobře jsem volil! Vpravo a vlevo nedaleko vidím hlavní věže. Jakmile bude někde hořet, uvidím odtud znamení, v kterou stranu hoří. Ulice je uzounká, frekvencí v ní silná, možná, že se přihodí nějaké neštěstí, a pak to mám z první ruky. A kdyby i nepřihodilo, naděláme z úzké uličky přece několik širokýchotic. Nejdříve se poukáže, že by bylo zapotřebí ulici rozšířit, a popíše se, jakým způsobem; později se řekne, že městská rada již na rozšíření myslí a potřebné k tomu kroky že se již činí, a po nějakém čase zase oznámíme, že bohužel z projektu nic není. Tak se to může každý rok opakovat. — Bojím se, že tamhleta nová stavba mě však bude svým vápnem a prachem sužovat. — Nu, uděláme z ní za to také novinku, a pochválíme vkusný stavební plán. Není sice ničeho o kráse ještě vidět, ale nic neškodí. — Aj! také zpěv u mne v domě? — Zdá se vycházet z třetího poschodí. — Bože, je to chybná škála anebo nějaký umělý „lauf“? — Ah, nyní se to rozluštilo! Rozkošně falešný přechod a teď spustil neohebný, pronikavý soprán tak hřmotně oklepané „Wann die Schwalben heimwärts zieh'n“, jako by hrdinský tenor se na arii „Tres se, Byzancie!“ rozběhl. Bože všemohoucí, jen tím zpěvem mne nesuž! — Kdožpak to asi bydlí

mně naproti? Pokojík jako u mne na půdě, okno zatažené, květiny za okny. Dole v ulici nejživější ruch, a zde nahoře u nás tichá domácnost! — — Nyní však honem malý kalendářík k ruce, co dnes za práci nastává! Budou mně v tomto měsíci ještě poněkud výroční školní zkoušky a programy vypomáhat. Dnes máme pravidelně tedy dvě zkoušky, pak vysvěcení nové školy na předměstí, dostavení nového amerického mlýnu a pak, — nu ostatní se už najde. A teď sbohem, můj nový domove, sbohem, proklatá pěvkyně, kteréž se píseň „Wann die Schwalben“ tak zalíbila, že ji už po třetí začínáš!

2. srpna večer.

Tedy po práci! Zastavil jsem se ještě u divadla, nepřišla-li nějaká veličina divadelního umění. Lapil jsem novinku, že slečna D... před svým odchodem do Berlína, kdež nově angažována jest, nějakou zvláštní hru na rozloučenou pro publikum chystá. To bych byl beztoho oznámil, kdybych se byl i jistoty nedozvěděl. Kdožpak teď se stěhuje, aby — — bravo! — už zase „Wann die Schwalberln“! — I kdybys ochraptěla! Ta jistě od rána nepřestala! — Což to bude za truchlivou scénu, až se slečna D... loučit bude. Ku konci hry nekonečný aplaus, jeden — dva — tři věnce a po třetím vyvolání několik slov o rozumném publikum, veliké cti, o slibu, že se bude herečka snažit, aby se zdokonalila, a konečně slib, že — — zase přijde. Druhý den v novinách „nicht leicht zu ersetzender, herber Verlust“, — „Worte herzwinnend, weil aus dem Herzen kommend“, atd. Po půl roku nebude žádný ani více na slečnu vzpomínat. Mají to umělci přece živobyť podivné, sláva jejich je efemerní, a nejsou-li Talmou, Garrickem, Devrientem nebo Seydelmannem, žije jméno o několik neděl déle nežli květ jejich umění. — Hle, moje protější sousedstvo je také zvědavé! Náhodou pozvednu při psaní hlavu, pohlednu na protější okno a spatřím, že mne někdo poněkud poodhrnutou záclonou pozoruje. Hned opona se zavřela a já viděl na bílém plátně stín ženský. Profil byl dosti hezký. Však jste se nemusela schovávat, plachá holubičko, byl bych sám zase oči sklopil. Když jsem přišel domů, bylo naproti světlo a záclony nezandané; rozžhu svíci a ihned se záclony sevrou. Nejsem zvědavý. — Nihil humani, pročez taky špagát na ruku a pod peřiny!

Dnešek je v kalendáříku mém úplně bílý, notiční kniha prázdná, budu mít tedy dnes prázdniny a budoucí měsíc o jeden hladový den víc. Juž vidím, že i příští měsíc si nebudu moci mimo několik nových děr do bot pro svou garderobu nic nového zaopatřit. Zůstanu tedy doma. Co ale počít? Abych něco studoval, není mi pro roztržitost možno, myšlénky hned zabloudí bůhvíkam od určeného systému a na způsob uličníků nemohou dlouho při jednom předmětu zůstat. — Mám číst? ale co? Koukněme se na své nové knihy z redakcí. — Básně? Toť bych se proti módě prohřešil! — Dějepis města Prahy? To patří k systematice! — Novela od K? Až se budu chtít utopit! — Jakpak něco staršího? — Ah, ah, — Der Freiherr von Sandau! Dnes věru nemám žádného štěstí, chci tedy — — vida! Dobře že jsem záclony nechal pozatáhnuté! Protějšší okno se otevřelo a podíváme se do mysterií našich sousedů. — Jste, slečinko, nezdvořilá, že se ke mně zády obracíte! Míchá vařečkou v nějakém hrnku, — teď se obrací, — aj kaši vaříte? tedy snad pro nějaké děcko? — Odpusťte, že jsem se dříve do hrnku koukal nežli do vašeho obličej. — Vskutku, toť je roztomilé děvče. Ta bledá tvář, podlouhlý obličej, a to modré, krásné — krásné oko! Proč jste se nekoukala déle na moje okno? Bože, je to oko mé sestry, která tak záhy zemřela, a prý také oko matčino, kterou jsem nikdy nepoznal a již jsem toliko v její podobizně líbati mohl. Ach ta prozaická kaše mne upomíná na lásku drahé sestry a na její péči o mne osířelého bratříčka. Právě takové modré oko, jaké teď upomínky z dob dávno minulých vyvolává, pohlíželo v čistém plamu lásky sesterské na mne a střežilo mimo práci svých rukou, která nás oba živila, i moje dětské hry a někdy bujné výbuchy. Ano, ano, býval jsem také mlád co do mysle, — teď už jsem to jen co do let. Mladosti, mladosti! Upomínky tvoje buď nás tíží jako olovo, buď rozehřívají jako jarní slunce, ty jsi nejsmutnější i nejveselejší upomínkou, upomínkou milou pro šťastného a bolestiplnou pro toho, jemuž cesty rovné milejší jsou nežli klikaté. Není-li člověk tím, čím býti chtěl, podobá se mu doba mladosti jen ztracenému ráji; to je ovšem opotřebované přirovnání, pravdivé však vždy. Rozdíl přitom činí jen, zdaž člověk vlastní vinou aneb vinou své ženy, rozmarného osudu, vyhnán bývá. A pak ti snové z mladých dob! Ti se podobají úplně ptáčeti, které z tenat nám uklouzlo a na stromě za hlubokou roklí si vesele a posměvavě prozpěvuje. — A moji snové? Nač já jsem myslíval? Ach ano, — na nesmrtelnost! Byla to ovšem obyčejná

myšlénka, zakončila se však také obyčejně. Nesmrtelnost a literární uličnictví! — Pěkný to kontrast, skoro tak krásný, jako mezi uličníkem starým a mladým. Však je mladost, já se přitom odvolávám na autoritu, tak krásnou, že i krásné, když v pozdějších letech její chyby sdílíme. Píšu a pořád mně koluje hlavou píseň, které jsem se co chlapec od starého dráteníka naučil. On ji často při práci zpíval, a mohu si jej zcela dobře ještě představit, když někdy při práci si oddechl, se zastavil a zhluboka počal:

Zahučaly hory, zahučaly lesy,
Kam ste sa podely, moje mladé časy!
Moje mladé časy nezažily krásy,
Moje mladé leta nezažily sveta.
Mladost, moja mladost, kam si sa podela,
Ako by som kameň do vody hodila:
Ešte sa ten kameň v tej vode obráti,
Ale moja mladost viacej sa nevráti.

Kdož ví, co dráteníku tu píseň tak hluboce do mysle vští-pilo. — Byl ale přece hloupý, že vzpomínal na zašlé mládí. Co je pryč, to je pryč; a pak — a pak? — Ano, pak přicházejí ty dlouhé stíny — —.

Stávám se, jak vidím, sentimentálním; nu to je k smíchu, ano prý již neštěstí samo o sobě.. směšné jest. Jen mladost a láska prý dávají látku k sentimentálnosti! — Láska! — Což mne musí to modré oko v protějším okně i na lásku přivést? — S tím budeme ale brzy hotovi, vždyť jsem tak dlouho o jsoucnosti lásky rozumoval a ji rozumně analysoval, až mně konečně fakticky z lásky ničeho nezbylo! —

3. srpna odpůldne.

Spal jsem jako zabitý, aneb, poněvadž spokojenost všechen ruch životní zabíjí, jako zcela spokojený člověk. Jakpak as dlouho to trvalo, co si nohy odpočívaly? Hlava a srdce beztoho při mé práci se vlastně málo namáhají! Juž půl čtvrté! Tedy jsem ani při obědě nebyl. Mám hlad? — Mám? Nemám? — — Nemám! — zůstanu tedy doma, natáhnu se zase a — — — Bože, ty zvuky! Odkud as nyní právě ta krásná, mně z mladších dob známá píseň? Ba znám vás vy tóny táhlé a vás slova trpkou myrhou uspávající; co jinoch jsem často nad vámi plakával! Toť je ona tklivá růže Sionská, ona dojemná ukolébavka, která národ hebrejský na stav jeho opovržení zapomenout a národní svůj

cit uspati učít chtěla! — — A pěvkyně? Aj to má modrooká sousedka. Hejčká malé děcko a uspává ho písni, která celý národ uspati měla! — Čím déle tam pohlížím, tím více se mně zdá, že v obličejí jejím znaky východního typu rozeznávám. A pak ta píseň Sionská! — Poptáme se. — Díky tobě, že dlouhou svou píseň znovu počínáš! Zamhouřím oči a — I proklaté to „Wenn die Schwalben heimwärts ziehn!“ Už se zase roztahuje! Proč pánbůh jen stvořil vlašfovky, a když už stvořil, proč neproklubají té křiklounce hrdlo? — Už je po radosti! — Mám hlad? Mám, mám! Jen honem z domova!

3. srpna v noci.

Toť mně zvláště Štěstěna přála, že jsem tento bytek najmul. Vida, do kulny, ve které při nové stavbě vápno chovali, napršelo a vápno se počalo hasit. Bylo ovšem hned zas všechno uduseno, řekneme však, že mohlo být dříve, kdyby byli písek na hasící se vápno nasypali. Několik škopků a něco zednického náradí také můžeme nechat shořet, jednoho hasiče si ruku popálit atd.

4. srpna ráno.

Počkej, modrooká holubičko, — či ano, holubice snad ani nejsou modrooké? — Ať jsou nebo nejsou, nic neškodí; má holubička odnaproti je modrooká a šla mně do tenat. Časně zrána jsem si přivstal, otevřel okno a oblékl se jako k odchodu. Pak jsem zase okno zavřel a zastřel a zůstal jsem doma. Zanedlouho potom otevřelo se protější okno a já ji nyní mohu pohodlně za záclonou pozorovat. Jen to je mně divné, že tam nevidím žádné starší ženštiny. Což by to byli dva sirotkové? — Teď právě dítě u kolébky klečíc uspala. Snad to bledé nemluvnátko celou noc ani nespalo a jeho pěstitelka při něm si pobděla! Nejspíše že se modlí za svého bratříčka nebo za svou sestřičku, sic by tak dlouho neklečela. Obrátila se tváří teď ke mně. Bože! ona pláče, a tak hojně jí tekou slzy po tváři a ona nepohnutě hledí k oblakům — snad ani neví, že pláče! Jak? I na mé tváři rosa? To by bylo hezké! Je sice mokra mým seschlým tvářím zapotřebí — ale voda z kašny to také udělá! Ne — věru — sousedko, já to nevydržím a jsem přece dost otrkalý. — Už utřela slzy, je ale také nejvyšší čas, nechce-li, abych se sám rozplakal. Kampak se as tak upřeně zakoukala. Soudil bych, že očekává něco nebo spíše někoho, jenž z tam té strany ulice přijíti

má. — — — Otevřel jsem zlehka své okno a ani toho nepozorovala. Deník leží přede mnou, tužka v ruce, a kdybych uměl něco jiného kreslit než karikatury — Ah listonoš teď zahýbnul kolem rohu, no, mně nenese jistě ničeho. Na toho jste čekala? Je to věru až dojemné, s jakou dychtivostí jej sleduje, když z domu některého vyjde a o dům dále se ubírá. Chudáku, tvůj byt už minul! Rychle se narovnala, zahlídla mne a silně se začervenala; — mně se zdá, že já také. Už zavřela okno a pláče nejspíš zas. — Toníku, my se postěhujujeme! — Jsme tak kousek Ahasvera, vid', Toníku?

Ani jsem nepozoroval, že nejsem více ve světnici sám. Má paní mlíkařka mně přinesla ve blechovce každodenní snídání, totiž za groš mléka krásně jak chrpa v poli, jak jižní nebe se modrajícího. Dnes ale jsem se jí podivil. Nejdříve se omlouvala, že mne snad vytrhuje, že sice klepala, já ale neodpovídal (jindy neklepává a dnes jsem jí věru neslyšel). Pak doufala, že mně dnes zvláště smetánka zachutná. Konečně pravila, že má nějakou žádost, sice ne pro sebe, ale pro jednoho z mých sousedů. Báł jsem se už, že budu nějakou prosbu nebo gratulací některým dobrodincům psát. Ale chyba veliká! Ševcova dcerka z třetího poschodí prý ví, že je pán ze čtvrtého poschodí při „plátku“. Učí se na zpěvačku. Učitele sice nemá; zato se ale sama tak učí. Rodiče jsou jak náleží hodní lidé, a proto mne nechá matka žádat, aby směla, až večer domů přijdu, s dcerou mne navštívit; že bych jim moh nejlíp a nejspravedlivěji poradit, jakou cestou by se bráti měly. A já, — (— Proč bych si z lidí nedělal bláznů, dokud to jde?:) já dal své dovolení. Příležitosti té jsem však použil, abych se na protější sousedku poptal. „Ach ta?“ — zněla odpověď, „ta židovka? No to je takové, vědí, padlé děvče; ale takto hodná, platí pořádně!“

„Židovka — padlá?“ — —

Mlíkařka, jíž mé mlčení příliš dlouho trvalo, mne náhle vyrušila otázkou: „Má tedy slečna přijít?“

„Budu se těšit,“ odpověděl jsem mrzutě.

„Ponížená služebnice!“

„Vždyť jsem ale ještě neplatil!“

„I to by bylo hezké!“ a jako šíp ze dveří.

Smetana je jistě za šesták a je to present. — Tak hustá! — Nechám ji ale stát, teď nemám chuti.

Padlá! — —

4. srpna večer.

Kéž jsem Hogarthem nebo nějakým jiným z těch, jenž lidi a lidské slabosti v několika smělych rysech naznačiti a vysvětliti znají, a kéž naleznu svého Lichtenberga! Musela by to být znamenitá scéna! Já stál o stůl podepřen a díval se k protějšímu oknu, slečna ševcova sedí na sedadle a upejpá se, jako by ani nevěděla, co je to upejpání, matka její, tlustá malá ženština, obdařená purpurovými tvářemi v širokých nebruselských krajkách, sedí na kufru a očekává, až dcera na její domluvu mně něco na důkaz svých znamenitých schopností zazpívá.

„Slečno, chcete-li jít k divadlu, musíte upejpání nechat!“

„Já jí to také povídám.“

„Když ale já —“

„I zakokrhej, důro, — odpustějí! — Co já se s ní nazlobím! Doma to jde celý den, a tady, kde je toho pro její budoucnost zapotřebí, myslí, že je nemá! Zazpívej přece tu pěknou píseň, co ondyno tovaryš Josef povídal, že by ji ani v divadle tak žádná nezazpívala jako ty.“

„Prosím přece, slečno!“

A „důra“ počala nejdříve pianissimo „kokrhat“, až když viděla, že se jí ještě žádný nesměje, svým pronikavým hlasem „Wann die Schwalberln“ as tak provedla, — či ano, už to mám ve svém deníku pod „2. srpna ráno“ vylíčeno.

Po zpěvu mé poklony, rdění se, slib, že se o ni postarám, zářící obličej a spokojenost matky a konečně poroučení se ze dveří ven.

Kdybyste věděly, jak malému pánovi jste se daly pod ochranu! To bude zítra v redakci švanda! Musím se připravit, abych to dobře vypravoval. Pro redakci jiný způsob vypravování a pro kavárnu zase jiný a více lží. Za týden bude novinkář nám odporného listu buď vypravovat, že se to vlastně jemu stalo, buď tvrdit, že mám u matky večere a u dcery milostné pletky. — — —

Naproti okna zastřena. Jen několikráte jsem viděl stín své oživené hebrejské melodie. Ah teď zase! Přejela si obličej dlaní — snad nestírá zase slzy? — Jak, už zhasla? — Nuže, lepší noc!

5. srpna večer.

Dnes mnoho práce a mnoho řádek! Jsem uštván jako pes. Svou sousedku jsem ani nespatriil; ráno ještě zastřeno, a teď už zase. Zdaž obdržela list, na který tak toužebně čekala?

Rozluštěno! Vstal jsem ráno, a jak přistoupím k oknu, spatřím protější okno dokořán otevřené, a světnici plnou lidí. Vyložím se honem z okna a tu zahlídnu, jak do protějšího domu mně známý policejní úředník a lékař vcházejí. Něco smutného se muselo stát! Byl jsem okamžitě oblečen a spěchal za nimi. Všichni lidé, kteří byli dříve ve světnici, museli ven; lékař byl už uvnitř a úředník, jenž právě dvěře zavíral a mne zahlídl, mne tam vpustil. — „Vy máte zvláštní štěstí na čerstvé zprávy,“ pravil. — Lékař stál u lože a obrátil se nato k nám.

„Samovražda! Matka otrávila sebe i dítě.“

Já stál jako ohromen.

„Zde je nějaký list,“ podotknul úředník. List zněl:

Vážená slečno!

Nesmím! — Nyní je po všem! Nechci být tak podlým, abych nesdělil vše, abych se nepřiznal, že vynucený můj sňatek zítra už se „slavit!“ má. Den pohřbu mých nadějí tedy znáte a nyní odpusťte sobě a naříkejte na mne.

List byl bez podpisu.

A ona tak krásná vzdor zsinělé tváři jako ta, — eh! —

Pravdivou je ta sada, že osud málokdy člověka k nejhoršímu dožene, poněvadž tento zná, jak by si pak pomohl! —

Mám o tom psát? — Musím! — Ale až půjdu dolů, vypovím byt. Toníku, Ahasver musí přece ledacos divného seznat!

ROZVRHY V ZÁPISNÍKU

Pod oknem.

1. Krásná noc, kalná voda v kašně, apatykář, bohatý švec, píseň, patrouille, poděkování se, grobián, poroučím se; okno
2. List. Tmavá noc.
3. Okno pro dvě osoby.
4. Svatba.
5. Žena se nesmí zvykat.
6. Otevřte
7. Kámen.

V r a b e c.

- I. Vidíš vrabečku, kdybych vydával almanach.
- II. Nejsi ošklivý až se namluví, že jako člověk
- III. Bývali jste mně velmi milí.
Paní pekařka. Mária.

IV. Láska v noci. Nový ženich. Matka

V. Neštěstí. Vrabčí kolínko.

VI. Konec (ulítnul ven.) Stěhuje se jako.

Catull. Sklady muzikálií. Nadávání. Grobián. par.

Juvenal. Nevíš kdo tvým otcem Solche Jagd sehr (p. 79.)

Es heisst am Rhein

auch Ehrlich stahl einmal ein Ferkelschwein

A Und spinnst

Modráček (malaja ptica sinica) vypravuje ouřady ptačí na moři.
„Vorobii na morě cholopija.“

Vorobij, wróbel Vrabec v kolední písni volá na včeličku,
Spolužrout rolníkův aby dala Ježíšku na kašičku „Medu“!

Remtětít, čimčarovat, cvrlikat

Mrtvici náchylný. Reisspatz aus Amerika, kam nach Prag

Uštípán! Košíře den 3. April 1792, ging heim den 17. April

D... ě 1793.

Ist keck, grosser Näscher, Schreier und Fresser. Svatba vlkova.

Conv. Lv. p. nár.

Catull.

Zpěv // láska.